Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

DRUHÉ BYDLENÍ NA PÍSECKU

Diplomová práce

Eliška Pixová

2007

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Dana Fialová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedených zdrojů.

Ve Velkých Nepodřicích dne 20. 8. 2007 Eliška Pecová

Poděkování

Děkuji vedoucí mé diplomové práce RNDr. Daně Fialové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky a také RNDr. Jiřímu Vágnerovi, Ph.D. za poskytnutí informací. Můj dík patří i představitelům obcí ze zkoumané oblasti za jejich spolupráci.

ABSTRAKT

DRUHÉ BYDLENÍ NA PÍSECKU

Tato práce se zabývá problematikou druhého bydlení, které je pro Česko charakteristické zejména od 60. let 20. století. Tento jev je dlouhodobě studován na katedře Sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Předkládaná práce se snaží k výzkumu přispět zhodnocením stavu v dosud neprozkoumané oblasti Česka – v okrese Písek, z nějž byly podle předem stanovených kritérií vybrány dva mikroregiony. Kompatibilitu dat s údaji z dřívějších sledování v jiných částech Česka zajišťuje jen mírně obměněný standardizovaný dotazník, pomocí kterého byla provedena anketa v terénu. Díky němu byly zjištěny rozdíly jak mezi chataři a chalupáři, tak i mezi osobami z mikroregionu Písek a mikroregionu Orlík. Údaje z obou mikroregionů byly následně porovnány s ostatními oblastmi Česka. Bylo zjištěno, že mikroregion Orlík svými charakteristikami lépe koresponduje s jinými částmi jihočeského kraje než mikroregion Písek, který se více podobá spíše Chrudimsku nebo Prostějovsku. Je však nutné počítat s jistým zkreslením, způsobeným časovým posunem mezi průzkumem jednotlivých srovnávaných oblastí.

SECOND HOUSING IN THE PÍSEK REGION

This study deals with the second housing phenomena that has been typical for the Czech Republic, mostly from the 1960s of the 20th century. This subject has been investigated in the long term at the Department of social geography and regional development, Faculty of science, Charles University in Prague. This study attempts to contribute to the research by evaluating the state of the second home phenomena in a so far unexplored area – in the region of Písek, from which, based on preset criteria, two microregions were chosen. The data compatibility with previous investigations from other parts of the Czech Republic is secured by using a slightly modified stardardized questionaire for the field survey. Due to the questionaire, the differencies between users of a primarily recreational cottage and users of a cottage originally built for a residential function as well as between second home users in the Písek and Orlik microregions became obvious. The data from both microregions were subsequently compared with other Czech republic regions. It was found out that the Orlík microregion characteristics correspond better with the rest of the South

Bohemia regions than the Písek microregion data which rather resemble the Chrudim or Prostějov regions. But it is of course necessary to take into account a certain data misrepresentation caused by the time span of the research data from each compared regions.

Obsah

Abstrakt **4**

Seznam použitých zkratek **8**

Seznam tabulek, grafů, obrázků a příloh **9**

1 Úvod **12**

1.1 Nastínění tématu 12

1.2 Cíle a hypotézy 13

2 Základní terminologie a literatura **15**

2.1 Základní terminologie 15

2.2 Literatura o cestovním ruchu 19

2.2 Literatura o druhém bydlení 20

2.3 Ostatní literatura 22

3 Metodika **23**

3.1 Použité metody výzkumu 23

3.2 Zdroje dat 25

3.2.1 Zdroje kvantitativních dat 25

3.2.2 Zdroje kvalitativních dat 28

3.2.3 Dotazníkové šetření 29

4 Vývoj druhého bydlení **31**

4.1 Vývoj druhého bydlení v ČR 31

4.1.1 Historie českého trampingu 31

4.1.2 Přerod trampingu v chataření a chalupaření 36

4.2 Vývoj druhého bydlení na Písecku 39

5 Výsledky šetření.....41

5.1 Charakteristika sledované oblasti.....41

5.1.1 Charakteristika okresu Písek.....42

5.1.2 Charakteristika mikroregionu Písek.....47

5.1.3 Charakteristika mikroregionu Orlík.....53

5.2 Výsledky dotazníkového šetření.....63

6 Srovnání výsledků druhého bydlení na Písecku s dalšími vybranými oblastmi.....89

7 Závěr.....93

Literatura.....97

Přílohy.....102

Seznam použitých zkratek

CR	cestovní ruch
ČB	České Budějovice
ČSÚ	Český statistický úřad
ČÚZK	Český úřad zeměměřičský a katastrální
DB	druhé bydlení
GAČR	Grantová agentura České republiky
ch. o.	chatová oblast
KRF	koeficient rekreační funkce území
k. ú.	katastrální úřad
ODB	objekt druhého bydlení
OIR	objekty individuální rekreace
RO	rekreační objekty
TB	trvalé bydlení (bydliště)
TOD	trvale obydlené domy
UNWTO	Mezinárodní organizace cestovního ruchu
YMCA	Young Men's Christian Association
z. o.	zahrádkářská oblast

SEZNAM TABULEK, GRAFŮ, OBRÁZKŮ A PŘÍLOH

Tabulky:

1: Hodnoty rekreační funkce území.....25
2: Rozdílnost oficiálních dat a skutečnosti.....29
3: Rozdělení sledovaných obcí do mikroregionů.....30
4: Základní ukazatele k jednotlivým obcím mikroregionu Písek.....52
5: Základní ukazatele k jednotlivým obcím mikroregionu Orlík.....61
6: Intervaly hodnot turisticko-rekreační funkce obcí.....63
7 : Srovnání roku zisku a zastavěné plochy objektů ve skupinách.....66
8: Sobotní dopravní spoje ve sledovaných obcích.....77
9: Vybrané ukazatele jednotlivých regionů, 1. část.....89
10: Vybrané ukazatele jednotlivých regionů, 2. část.....90
11: Vybrané ukazatele v mnou sledovaných mikroregionech, 1. část.....92
12: Vybrané ukazatele v mnou sledovaných mikroregionech, 2. část.....92

Grafy:

1: Způsob získání objektu druhého bydlení.....64
2: Období zisku objektu druhého bydlení, nezávisle na způsobu zisku.....65
3: Počet pokojů v objektech druhého bydlení.....67
4: Počet lůžek v objektech druhého bydlení.....68
5: Počet rodin využívajících jeden objekt druhého bydlení.....69
6: Počet rodin využívajících jeden objekt v jednotlivých skupinách objektů.....69
7: Plánované využití chalupy v budoucnu.....71
8: Plánované využití chaty v budoucnu.....71
9: Vzdálenost objektu druhého bydlení od místa trvalého bydliště.....73
10: Struktura trávení volného času v místě druhého bydlení.....74
11: Odpovědi na otázku „Jak se Vám líbí okolí druhého bydlení?“.....75
12: Zařízení, které dotazovaní postrádají v místě druhého bydlení.....76
13: Nejčastěji navštěvovaná místa v okolí.....78
14: Místo trvalého bydliště dotazovaných.....80
15: Trvalé bydliště chalupářů mikroregionu Písek.....80
16 : Trvalé bydliště chatařů mikroregionu Písek.....80

17: Trvalé bydliště chalupářů mikroregionu Orlík..... 80
18: Trvalé bydliště chatařů mikroregionu Orlík..... 80
19: Počet obyvatel v objektu trvalého bydlení..... 82
20: Prostředí trvalého bydliště majitelů objektů druhého bydlení..... 84
21: Vzdělanostní struktura majitelů objektů druhého bydlení..... 85
22: Ekonomická aktivita majitelů objektů druhého bydlení..... 86
23: Věková struktura majitelů objektů druhého bydlení..... 87

Obrázky:

1: Lokalizace sledovaných obcí v okrese Písek..... 41
2: Dopravní síť okresu Písek a okolí..... 44
3: Podíl domácností na území ČSSR (ČSFR) vybavených objektem druhého bydlení..... 46
4: Rekreační oblasti Putimi a Kestřan..... 48
5: Rekreační oblasti Čížové, Vrcovic a Vojníkova..... 50
6: Rekreační oblasti Oslova..... 51
7: Rekreační oblasti Orlíku nad Vltavou, Probulova a Nevězic..... 56
8: Rekreační oblasti Varvažova..... 57
9: Rekreační oblast Květova..... 58
10: Rekreační oblasti Jetětic, Podolí I a Olešné..... 60

Přílohy:

1: Dotazník pro šetření v terénu
2: Otázky pro zástupce obcí
3: Podíl objektů druhého bydlení na počtu domů celkem, okres Písek, 2005

Fotografická příloha:

1: Chalupa se zachovaným vzhledem selského stavení – Tukleky (Oslov)
2: Rekreační chalupa, která původně sloužila jako hospoda – Vrcovice
3: Příklad chaty postavené ve strmém svahu kvůli ochraně zemědělské půdy - Topělec (Čížová)
4: Příklad necitlivé chatové architektury – chatová oblast Vojníkov

5: Pohled na část chatové oblasti Topělec, patřící k obci Čížová, z pravého břehu řeky Otavy, kde je již chatová oblast vršovice

6: Jedna z mála rekreačních chat vystavěných po roce 2000 – chatová oblast Vrcovice

7: Jedna z mála chalup, sloužících k pronájmu, nejčastěji nizozemské klientele – Putim

1 ÚVOD

1.1 Nastínění tématu

Téma této práce, druhé bydlení, je záležitost, která je pro Českou republiku velmi příznačná. Jen několik málo dalších zemí se může v intenzitě chataření a chalupaření s Českem srovnávat. Na tomto fenoménu je však nejdůležitější lidský prožitek, to, co člověku přináší pobyt mimo místo trvalého bydliště, ale ve vlastním objektu.

Ačkoliv počátky druhého bydlení sahají již do dvacátých let dvacátého století, nastal masový rozvoj s nástupem a prohlubováním socialismu. Zprvu se šířilo společně s dopravní dostupností hlavně kolem velkých měst, postupem času byly objevovány vhodné lokality na stále vzdálenějších místech. V současné době můžeme najít téměř v každém sídle nějaký objekt využívaný k individuální rekreaci, u mnoha obcí v přírodně atraktivním prostředí vyrostla chatová kolonie. Snaha oprostit se od umělých pravidel hnala lidi do soukromí přírody nebo zpět do vesnických chalup po rodičích. Domnívám se, že velkému nárůstu počtu objektů individuální rekreace přispěly i změny v urbanizaci a demografickém chování lidí. Zatímco dříve na vesnicích měly rodiny více dětí a vždy alespoň jedno zůstalo „na gruntě", ve druhé polovině dvacátého století již měla většina rodin jen dvě děti, a ty často obě odešly za prací do města. Chalupu po rodičích pak děti zdědily neobydlenou, ale díky vztahu, který k ní měly, ji neprodaly. Zde nacházely ticho, čistý vzduch, často i vztahy méně poznamenané politickou situací. Druhé bydlení tvořilo levnou alternativu dovolené v době, kdy se přes hranici dostali pouze vyvolení, bylo i možností trávit víkend mimo rušné město, nebo objektem, do kterého se daly poměrně bezpečně uložit finanční prostředky. Mnoho lidí ocenilo možnost práce na vlastním pozemku, možnost seberealizace.

Z tohoto vztahu však nečerpali pouze ti, kteří na venkov jezdili. Zvláště chalupaření má velkou důležitost pro zachování domovního fondu ve vesnických sídlech. Po druhé světové válce přišlo mnoho změn, které nutily lidi stěhovat se do měst. V důsledku poválečného odsunu obyvatel německé národnosti, ale také díky socialistické industrializaci a zavedení střediskové soustavy osídlení byly

vesnické domy hromadně opouštěny, což se velmi brzy podepsalo na jejich technickém stavu a na vzhledu celého sídla. Návrat alespoň částečného osídlení ve formě chalupaření zajistil opravu a obnovu funkce domů a zachování vzhledu sídla (fota 1 a 2). V mnoha venkovských sídlech se díky tomu zvedá počet obyvatel o víkendu a o prázdninách i na dvojnásobek oproti pracovním dnům.

Přesto, že po roce 1989 se zásadním způsobem změnily politické podmínky, život lidí i možnosti trávení volného času, zůstává druhé bydlení a aktivity s ním spojené, důležitou součástí běžného života. Hlavně starší lidé a mladé rodiny s předškolními dětmi často tráví na chatě či chalupě celé období od jara do podzimu, někteří svůj objekt dokonce komerčně využívají, čímž vylepšují svou finanční situaci.

Tato práce se zabývá výzkumem druhého bydlení a aktivit s ním spojených zejména na území okresu Písek. Detailněji se věnuje srovnání ukazatelů mezi objekty v těsném zázemí okresního města a objekty situovanými v blízkosti přehradní nádrže Orlík, která je vybudovaná právě v tomto okrese. Zároveň se budu věnovat srovnání ukazatelů mezi chalupami a chatami, respektive mezi chalupáři a chataři. Vzhledem k tomu, že několik magisterských prací bylo již věnováno výzkumu druhého bydlení v jiných oblastech České republiky, budu moci také porovnat jejich výsledky s těmi, které jsem získala vlastním výzkumem na výše jmenovaném území. Tím současně naváži na výzkumný projekt podpořený GAČR „Regionální diferenciace druhého bydlení v Česku a vztah k jiným formám cestovního ruchu", jehož nositelem byli pracovníci Katedry sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze a spoluřešiteli geografové z dalších regionálních univerzitních pracovišť v ČR.

1.2 Cíle a hypotézy

Cílem této práce je zjistit, zda je druhé bydlení (DB) na Písecku něčím specifické, či zda jej jeho účastníci vnímají stejným způsobem jako v jiných částech republiky. Chci také určit, v čem se liší pohled chatařů a chalupářů, ale i to, jakým způsobem se bude pravděpodobně ubírat další vývoj – zda se udrží podíl rekreačních objektů, nebo zda se budou postupně měnit na trvalá bydliště. Dále se budu věnovat

porovnání rozdílnosti dvou mnou sledovaných mikroregionů – blízké zázemí okresního města Písek (dále jen mikroregion Písek) a oblast v přímém sousedství vodní přehrady Orlík (dále jen mikroregion Orlík). Mým hlavním cílem tedy je analýza druhého bydlení v rekreačním zázemí města Písku, postižení jeho vývoje, porovnání rozdílů mezi oblastmi, nastínění možností dalšího vývoje a ověření tvrzení o hierarchickém šíření vzniku druhého bydlení, jeho transformaci a akceleraci šíření této „inovace".

Základní hypotézy:

Po roce 1989 bylo nově zakoupeno jen minimum objektů DB, většina nových majitelů jej získala dědictvím, darem nebo v restituci.

Vzhledem k ustávajícímu zájmu o DB bude vysoká ochota k prodeji objektu

Snaha o komerční využití objektu je patrnější u vlastníků chat (a to hlavně v okolí přehrady Orlík) než u chalupářů, přesto se bude jednat jen o malý počet.

V souvislosti se stále vzrůstající cenou a nájmy bytů, je hlavně mezi chalupáři vysoký podíl osob, uvažujících o změně DB na trvalé bydliště.

Velký podíl majitelů má trvalé bydliště v Praze, ostatní mají časovou dojezdovou vzdálenost většinou do 30 minut.

Ve skupině obcí mikroregionu Orlík, je větší podíl majitelů, kteří mají trvalé bydliště více vzdálené než vlastníci objektů v obcích mikroregionu Písek.

Výsledky mnou zjištěné se budou nejvíce shodovat s výsledky šetření v sousedním okrese Strakonice – modelový mikroregion Dolní tok Volyňky.

Do výpočtů nezahrnuji objekty v zahrádkových koloniích, protože se některými vlastnostmi podstatně liší od klasických chat a chalup, což by výrazně ovlivnilo výsledky šetření.

2 ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE A LITERATURA

2.1 Základní terminologie

Cestovní ruch a druhé bydlení nejsou výdobytkem moderní doby. Cestování je staré jako lidstvo samo, a trávení volného času mimo místo stálého bydliště za účelem regenerace a odpočinku je známo již ze starověkých civilizací, velkého rozvoje dosáhlo například ve antickém Římě. V té době však bylo součástí života jen u vyšších vrstev společnosti. Velkého rozvoje a zpřístupnění prakticky všem vrstvám obyvatel dosáhlo druhé bydlení až v průběhu 20. století, hlavně na území evropských států. V současnosti je zahrnováno mezi formy rekreace (v tomto případě hlavně krátkodobé), která je součástí cestovního ruchu. Tato forma spotřeby času a prostoru vyplývá z lidské zvídavosti, dynamismu a neustálé potřeby hledat změnu, která se v poslední době stále rozšiřuje a vyvolává rozsáhlou poptávku po cestovním ruchu (Hrala 1997).

Jednou z prvních a nejznámějších definic cestovního ruchu je definice C. Kaspara „cestovní ruch anebo turismus představuje komplex vztahů a jevů vznikajících při cestách a pobytech osob, pro které místo jejich pobytu není místem jejich trvalého bydliště ani pracoviště“ (Mariot 1983, s.10).

Cestovní ruch je chápán jako cestování a dočasný pobyt osob mimo místo trvalého bydliště, zpravidla v jejich volném čase, a to zejména za účelem rekreace, rozvoje poznání a spojení mezi lidmi (Kopša a kol. 1985, cit. v Votoček 1999).

Mezinárodní organizace cestovního ruchu UNWTO definuje cestovní ruch jako: „činnost lidí spočívající v cestování a pobytu mimo místo jejich obvyklého pobytu po dobu kratší jednoho uceleného roku za účelem využití volného času, obchodu a za jinými účely“ (Holeček, Mariot, Střída 1999, s.14).

W. Hunziker a K. Krapf považují za důležité, že tyto procesy nejsou spojeny s žádnou výdělečnou činností (Hunzinker, Krapf 1942 in Wokoun,Vystoupil 1987). Je tedy nutno zdůraznit, že pravidelný pohyb za prací se mezi cestovní ruch nepočítá.

Není ale možné tvrdit, že se cestovní ruch týká jen osob, které se přemísťují v čase a prostoru. „Je to komplexní společenský jev jako souhrn aktivit účastníků cestovního ruchu, souhrn procesů budování a provozování zařízení se službami pro účastníky cestovního ruchu včetně souhrnu aktivit osob, které tyto služby nabízejí a zajišťují, aktivit spojených s využíváním, rozvojem a ochranou zdrojů pro cestovní ruch, souhrn politických a veřejně-správních aktivit a reakce místní komunity a ekosystémů na uvedené aktivity" (Pásková, Zelenka 2002, s. 45). Z této definice je viditelná provázanost s ekonomikou místa destinace, ale i s tím, jak působí příliv cizinců na okolí a rezidenty – může měnit některé obory hospodářské činnosti, vytvářet nová pracovní místa, ale třeba i zvyšovat množství vyprodukovaného odpadu, zvyšovat hluk v oblasti,...

Cestovní ruch je možné rozdělit podle mnoha ukazatelů. Podle délky pobytu v daném místě jej hodnotíme jako krátkodobý (maximálně tři dny – dvě přenocování) nebo dlouhodobý (více jak dvě přenocování), podle doby hlavní poptávky na celoroční nebo sezónní, podle místa destinace na domácí (v rámci hranic státu), zahraniční (mimo hranice státu s trvalým bydlištěm účastníka) a tranzitní (průjezd přes území státu do jiného bez přenocování v tomto). Dále dělíme cestovní ruch na organizovaný (zprostředkovaný jiným subjektem, např. cestovní kanceláří) a neorganizovaný, individuální nebo skupinový, a volný (účast není formálně nijak podmíněna, účastník si ji hradí zcela samostatně) nebo vázaný (nutno splnit určité podmínky, např. členství v organizaci – potom je cestování zčásti placeno účastníkem a zčásti organizací) (Holeček, Mariot, Střída 1999).

Nárůst potřeby vyhledávat cestovní ruch je v současnosti umožněn hlavně prodloužením doby volného času, ale současně potřebou rekreace a čerpání nových sil.

Volný čas obecně chápeme jako čas, ve kterém člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků plynoucích ze společenské dělby práce nebo z nutnosti zachování svého biofyziologického či rodinného systému (Maříková 1996).

„Volným časem se zpravidla označuje část mimopracovní doby, v níž si člověk sám volí své aktivity a realizuje v nich svou osobnost" (Wokoun, Vystoupil 1987, s. 5). Je to tedy čas, kterým člověk disponuje podle svého přání a možností.

Rekreace je pojem využívaný nejednotně, v nejširším smyslu pro označení činností vykonávaných ve volném čase, za účelem regenerace, relaxace a zábavy (Maříková 1996).

Podle Wokouna a Vystoupila (1987) zahrnuje rekreace druhy činností nebo odpočinku, které přináší lidem oddech, osvěžení a psychické uvolnění a představují tak protiváhu nepříznivým vlivům běžného života nebo pracovního prostředí. V geografickém pojetí je pod pojmem rekreace chápán pouze zotavovací pobyt v území s výraznou dominancí přírodních prvků (volná krajina, venkov, parky,...).

Johnston (2000) chápe rekreaci jako druh zábavy, činností nebo naopak nečinnosti, která je provozována dobrovolně během volného času za účelem potěchy, požitku a spokojenosti.

Druhé bydlení chápeme jako komplex jevů a procesů, spojených s objektem (či částí objektu), který je přechodným místem pobytu vlastníka(ů) či uživatele(ů), využívajícího(ch) tento objekt převážně k rekreačním účelům (Vágner 1999, Fialová 2000b). Důležité je využívání objektu hlavě za účelem rekreace, jeho situování v jiném místě než je trvalé bydliště vlastníka a individuálnost v době a periodicitě využívání (Mariot 1983).

Podle slovníku The Dictionary of Human Geography (Johnston 2000) je objektem druhého bydlení majetek, který je vlastněn nebo dlouhodobě pronajat jako příležitostné obydlí domácnosti, která žije jinde. Zde je tedy uvedena i možnost, že objekt užívá někdo jiný než majitel a příslušníci jeho rodiny, a že tento objekt může být využit i k výdělečným účelům.

V rámci výše uvedeného členění cestovního ruchu je velmi těžké jednoznačně zařadit druhé bydlení. Většinou se jedná o krátkodobou rekreaci, ačkoliv někteří lidé mohou trávit na chatě či chalupě velkou část roku (například celé léto), v klasickém případě se jedná o domácí rekreaci, ačkoliv mohou být objekty pronajímány cizincům, obyčejně jde o individuální trávení volného času, ale některé objekty mohou být pronajímány prostřednictvím cestovních agentur,... Pokud upustíme od těchto méně častých alternativ, můžeme zjednodušeně označit druhé bydlení za krátkodobou individuální formu domácího cestovního ruchu.

Rekreační objekty pro nekomerční využívání individuálního charakteru jsou rozděleny do tří základních skupin na:

1. objekty individuální rekreace, které se dále člení na rekreační chalupy vyčleněné z bytového fondu a na rekreační chaty a domky
2. neobydlené byty z důvodu rekreačního využití, uváděné jako rekreační chalupy nevyčleněné z bytového fondu
3. ostatní – zahradní domky a altány do 16 m^2, neevidované objekty, atd.

Objekty individuální rekreace jsou podle vyhlášky č. 83/1976 Sb. § 47 o obecných technických požadavcích na výstavbu definovány jako rekreační chaty v krajině, rekreační chaty v zastavěném území venkovského sídelního útvaru a zahrádkářské chaty. Rekreační chaty v zastavěném území se mohou budovat jako novostavby (rekreační domek) nebo jako stavební úpravy existujících staveb, které nejsou využívány k trvalému bydlení (rekreační chalupy). Tato vyhláška vymezuje i charakter jednotlivých objektů individuální rekreace, jako je zastavěná plocha, podsklepení, technické požadavky na výstavbu, apod. V roce 1992 byla novelizována tak, že se například zvětšila možná zastavěná plocha. V další novelizaci z roku 1998 byly požadavky na velikost zastavěné plochy úplně zrušeny (Fialová 2001).

Rekreační objekty nevyčleněné z bytového fondu jsou původními stavbami, které sloužily jako trvalé bydliště, případně jako zemědělská usedlost. V současnosti jsou trvale neobydlené a jako důvod tohoto stavu je uváděno rekreační využití.

Rekreační chalupa je původním objektem venkovského sídla se změnou funkce z trvalého bydlení na rekreační využívání. Tento objekt může být rekonstruován či adaptován pouze v takovém rozsahu, aby nedošlo k výrazné změně původního rázu.

Rekreační domek je novostavba již budovaná za účelem rekreačního využití a je lokalizována přímo v zastavěném území sídla. Původní vyhláška umožňovala zastavět plochu maximálně na 80 m^2, v současnosti bez omezení.

Trvalá rekreační chata v krajině je objekt s možným podsklepením a podkrovním patrem určená k rekreaci včetně přenocování. V původní vyhlášce mohla mít zastavěnou plochu do 50 m^2, v novelizaci 1998 pak 80 m^2, v současnosti bez plošného omezení.

Dočasná rekreační chata v krajině je většinou snadno rozebratelný a přemístitelný objekt bez podsklepení, s původní dovolenou zastavěnou plochou do 36 m^2, v současnosti bez omezení.

Zahrádkářská chata je trvalá přízemní stavba, sloužící hlavně k uskladnění nářadí a úrody, k úkrytu před nepohodou a odpočinku. Není tedy určena k přenocování (Bělohlavová 2002).

Dohromady tyto objekty tvoří až 20 % všech obytných staveb v ČR.

2.2 Literatura o cestovním ruchu

Vzhledem k velkému zájmu, který ve 20. i 21. století provází cestování a cestovní ruch, je literatury o tomto tématu dostatek. V několika posledních desetiletích je množství publikací věnováno nejen popisu zajímavých destinací a jejich zvláštností, ale i tomu, co cestovní ruch představuje, požadavkům, předpokladům, ekonomickým nárokům, organizaci a kladným i záporným dopadům na danou lokalitu.

Za jednu z prvních důležitých publikací z československé provenience k tomuto tématu považuji Mariotovu „Geografii cestovního ruchu" z roku 1983. Jsou zde uvedeny ucelené definice a teorie, které jsou dále zpracovávány v mnoha knihách jiných autorů. Velkým přínosem tohoto díla je první dělení předpokladů pro rozvoj cestovního ruchu na lokalizační, selektivní a realizační, které je i v současné době považováno za základní typ členění, jemuž bývá věnováno mnoho prostoru v dalších publikacích a učebnicích.

Dalším důležitým textem je učebnice „Geografie cestovního ruchu a rekreace I." Wokouna a Vystoupila z roku 1987. Autoři se zamýšlejí nad tím, co je volný čas a jak se v současné době mění jeho využití. Uvádějí, že rozvoj společnosti snižuje fyzickou námahu, ale zatěžuje svou jednotvárností po stránce psychické, proto se také věnují krátkodobé rekreaci a druhému bydlení, které v době vydání knihy bylo na vrcholu své popularity.

Na tyto knihy navazuje několik dalších učebnic, z nichž bych jmenovala hlavně Zeměpis cestovního ruchu od Holečka, Mariota a Střídy (1999), kde se autoři zabývají postavením cestovního ruchu v hospodářství, středisky a také se věnují popisu potenciálu jednotlivých částí České republiky i světa. Podobným způsobem je pojata i učebnice Geografie cestovního ruchu (Hrala 1997), kde je rozpracována

kapitola věnující se jednotlivým činitelům i s názornými příklady z Evropy a ČR. Štěpánek, Kopačka a Šíp (2001) navíc dělí lokalizační subsystém nabídky cestovního ruchu na primární (přírodní a společenské), sekundární (materiálně technická základna) a terciární (orgány veřejné správy, občanská sdružení a ostatní organizační, řídící a rozvojová zařízení).

I v zahraniční literatuře je tématu cestovního ruchu dáván velký prostor. Proto bych jmenovala hlavně publikace, které se věnují budoucnosti. Patří sem například kniha J. Steinbacha (1991), kde různí autoři článků předkládají možné alternativy dalšího vývoje v oblasti cestování. Věnují se například novým formám cestovního ruchu, ale i tomu, jak jej bude ovlivňovat zhoršující se životní prostředí.

Podobnou otázkou se zabývá i Gartner a Lima (2000). I zde je diskutována budoucnost cestovního ruchu z pohledu vlivu moderních technologií na další vývoj.

2.3 Literatura o druhém bydlení

Druhé bydlení nemá v literatuře tak velký prostor jako cestovní ruch, přesto existuje mnoho kvalitních zdrojů informací, ze kterých jsem při psaní své magisterské práce vycházela.

Prvními pracemi věnujícími se problematice druhého bydlení byly studie Gardavského (1968, 1975). Autor se sice zprvu zaměřil pouze na sledování rekreačního zázemí Prahy, ale zároveň vytvořil i první obecně platné definice a metody výzkumu, na něž navazují další práce mnoha vědců. Zároveň zdůrazňuje, že tím hlavním není produkt, ale prožitek při tomto trávení volného času. Poukazuje na to, že nárůst zájmu o druhé bydlení úzce souvisí s nárůstem životní úrovně a se změnami ve společnosti.

V roce 1975 vznikla i práce Librové, která se zabývá i vhodností umístění chaty v krajině, jejím estetickým působením a zásahem do prostředí. Uvádí, že nevhodně zvolený typ stavby a nešetrné zasazení do prostředí negativně působí na celý ráz krajiny, zatímco chalupaření je prospěšné, protože mnoho vesnických staveb zachránilo od úplného zchátrání. Tuto myšlenku dále rozvíjí i Kuchařová (1984), která ale působení tohoto druhu individuální rekreace vidí ještě v širších souvislostech a zamýšlí se nad jeho vlivem na celkovou stabilitu ekosystému.

Za nejdůležitější považuji práce, které vznikly po roce 1989 na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Byly to zejména práce Fialové, Vágnera a Bičíka. Základními díly jsou knihy Druhé bydlení v Česku (Bičík 2001) a Regionální diferenciace druhého bydlení v Česku (Vágner, Fialová 2004). Tyto publikace jsou souhrnem dosavadních znalostí o tématu a zároveň zhodnocením výzkumů prováděných na našem území. Uvádí, že druhé bydlení v takovéto míře je ve světě jedinečné, což dokazují například zjištěním, že na sklonku 90. let trávilo 30 % Čechů svou dovolenou na chatě nebo chalupě. Pozornost věnují ale i změnám ve společnosti a v politice, ke kterým došlo po roce 1989, jež mají za následek odklon od masového využívání objektů druhého bydlení. Autoři tvrdí, že rekreativita obyvatel velkých měst výrazně klesá, její maximum bylo na začátku 90. let, zatímco v menších městech se naopak zvyšuje.

Velmi podstatným zdrojem informací mi byly již obhájené diplomové a disertační práce, zabývající se výzkumem druhého bydlení. Jmenuji zde především studie Fialové - magisterskou práci Současný stav a perspektivy rekreačních lokalit v těsném zázemí Prahy (1992) a disertační práci Transformace druhého bydlení (v zázemí Prahy) (2000b). Autorka se zabývá výzkumem objektů individuální rekreace v nejbližším okolí Prahy a současně vymezuje nejvhodnější metody a ukazatele. Zaměřuje se na sociální aspekty, na charakteristiky vlastníků a jejich vztahy k objektu. Ve své první práci vytvořila standardizovaný dotazník pro výzkum v terénu, který se používá s malými obměnami i v současnosti, a byl využit i v rámci grantového projektu jmenovaného v kapitole 1.1. V disertační práci se věnovala výzkumu druhého bydlení v okrese Praha-západ a na základě svých poznatků vytvořila novou typologii rekreačních lokalit.

Velkým přínosem mi bylo i dílo Vágnera – magisterská práce Současný stav a perspektivy rekreace na Berounsku (se zaměřením na individuální krátkodobou rekreaci a region Hostomicko) (1994) a disertační práce Geografické aspekty druhého bydlení v České republice (1999). Zde je možné najít velké množství definic, teoretických a metodických přístupů, ale také vývoj druhého bydlení nejen v ČR ale i ve světě.

Využívala jsem i další diplomové práce, například Rekreace v zázemí Prahy (Simoníková 1998), Rozvoj cestovního ruchu na Strakonicku se zaměřením na druhé bydlení (Bělohlavová 2002), Vývoj a současný stav druhého bydlení na území

okresu Jičín (Vorel, 2002), Druhé bydlení v zázemí města Plzně (Domalewski 2003), Transformace druhého bydlení na Jihlavsku (Urban 2007).

Ze zahraniční literatury je důležitý polský výzkum, hlavně práce Kowalczyka (1994), který se věnuje celosvětovému vnímání druhého bydlení, zkoumá rozdílnosti v pohledu jednotlivých států a kultur. Uvádí definice nejen evropských zemí, ale i USA nebo Austrálie, což umožňuje srovnat význam, který má tento způsob trávení volného času pro aktéry z různého sociálního a politického prostředí. Zároveň tento autor také vytvořil jednu z typologií rekreačních sídel, která vychází z poznatků, jež získal při zkoumání rekreačního zázemí Varšavy. Inspirací mu zjevně často byly výsledky výzkumů v Česku, o které se v několika případech opírá.

V knize Halla a Müllera (2004) je naznačena podobnost neustálého přesunu mezi místem trvalého bydliště a objektem rekreace v podobnosti s problematikou mezinárodních migrantů, kteří se také neustále pohybují mezi zemí dřívějšího a současného domova takzvanými „návratnými návštěvami".

2.4 Ostatní literatura

Tématu rekreace jsou věnovány mezinárodní konference s účastí českých, slovenských, polských a dalších odborníků. Z fundovaných příspěvků různých autorů jsou pak vydávány sborníky. Tématu příměstské rekreace, do které můžeme zahrnout i druhé bydlení, se věnuje například sborník, který vyšel v návaznosti na IV. mezinárodní konferenci o cestovním ruchu v Praze roku 1989 „Koncepcia a tvorba sféry zotavenia a rekreácie obyvateľov miest, 1. a 2. časť".

Důležité jsou i slovníky k danému tématu. Jmenuji především Cestovní ruch – výkladový slovník (Pásková, Zelenka 2002), Velký sociologický slovník (Maříková 1996), pomoc mi poskytla i Malá encyklopedie cestovního ruchu (Čech 1998). V cizojazyčné literatuře má výsadní postavení britské dílo autora Johnstona: The Dictionary of Human Geography (2000).

Tématu druhého bydlení je zasvěcen měsíčník Chalupář, věnují se mu i některé články v časopise Geografické rozhledy, např. Bičík (1998) nebo Fialová (2000a).

3 METODIKA

3.1 Použité metody výzkumu

Součástí této práce je srovnání mnou sledovaných lokalit s jinými částmi Česka. Proto pro výpočty a hodnocení použiji stejné vzorce a ukazatele, jaké byly využity v pracích, která interpretují výzkum se srovnávanými územími, aby byly výsledky kompatibilní. Jsou to převážně ukazatele, které byly pro tento účel doporučeny v práci Fialové (2000b), a které pracují s daty uváděnými za jednotlivá katastrální území, pouze v názvech místo s rekreačními objekty (které mohou zahrnovat i hromadná ubytovací zařízení, jež nepodléhají mému výzkumu) pracuji s objekty druhého bydlení.

V následujícím textu uvádím jejich charakteristiku.

Hustota objektů druhého bydlení představuje součet objektů individuální rekreace a chalup nevyčleněných z bytového fondu, vztažený na 1 km^2. Pomocí tohoto ukazatele jasně vidíme, které lokality jsou nejvíce využívány k individuální rekreaci.

Podíl objektů druhého bydlení na úhrnu všech staveb získáme, pokud sečteme trvale obydlené i rekreační objekty a zjistíme podíl, který na tomto součtu rekreační objekty představují. Takto rozlišíme území s obytnou a rekreační funkcí.

Podíl objektů druhého bydlení připadajících na 100 trvale obydlených domů je důležitý zejména z ekonomického hlediska, neboť za rekreační objekty je daň třikrát vyšší než za dům sloužící k trvalému bydlení. Pro nás tento ukazatel současně dokládá i funkci území, stejně jako ukazatel předchozí.

Podíl chalup na počtu objektů druhého bydlení vypočteme podílem vyčleněných i nevyčleněných chalup z bytového fondu na počtu všech staveb k rekreačním účelům. Takto získáme přibližnou představu o zásahu druhého bydlení

do krajiny. Zjistíme tedy, jaký je podíl staveb nově vybudovaných pouze k rekreačním účelům a naopak podíl staveb v původní zástavbě udržovaných díky rekreantům.

Počet chalup na 100 trvale obydlených domů opět počítá s chalupami vyčleněnými i nevyčleněnými. Z výsledku této operace můžeme vyčíst, jak velká je míra vystěhovávání trvalých obyvatel a tím pádem možnosti změny funkce staveb z obytných na rekreační účely.

Podíl potenciálních rekreantů na celkovém počtu trvalých obyvatel nám umožňuje získat představu o rozdílu v množství osob během a mimo rekreační sezónu v dané lokalitě. Potenciální počet rekreantů získáme tak, že počet rekreačních objektů vynásobíme koeficientem k = 5 (z nových výzkumů vyšlo najevo, že průměrný počet lůžek v objektech individuální rekreace je právě 5).

Počet potenciálních rekreantů na 100 trvalých obyvatel podává představu o zvýšených nárocích na služby a infrastrukturu dané lokality během rekreačního období.

Celková zatíženost území představuje počet trvalých obyvatel i potenciálních rekreantů vztažený na 1 km^2. Umožňuje zjistit maximální zalidnění v dané lokalitě. Tento ukazatel může být různě modifikován, např. na ***rekreační zatíženost*** (počet potenciálních rekreantů na 1 km^2) nebo ***rekreační zatíženost redukované plochy*** (počet potenciálních rekreantů na ploše využívané k rekreaci), který má asi nejlepší vypovídací schopnost.

Koeficient rekreační funkce území (KRF) vyjadřuje současný stav individuální rekreace na daném území a je možné jej získat z následujícího vztahu:

$$KRF = L/PO * RP/PL$$

L – počet lůžek v objektech druhého bydlení
PO – počet trvale žijících obyvatel
RP – rekreační plocha (vodní, lesní, louky, pastviny, zahrady)
PL – celková plocha území

Hodnoty intervalů KRF ukazuje tab. 1.

Díky tomuto ukazateli je možné srovnávat i rozlohou a počtem trvalých obyvatel velmi odlišná území.

Tab. 1: Hodnoty rekreační funkce území

Interval	Současná rekreační funkce - KRF
0,0 - 1,9	Malá
2,0 - 3,9	Střední
4,0 - 5,9	Průměrná
6,0 - 9,9	Nadprůměrná
10,0 - 19,9	Silně nadprůměrná
20,0 +	Maximální

Zdroj: převzato z Fialová 2000b, s. 38

Při srovnávání dalších ukazatelů s oblastmi dřívějšího výzkumu je vhodné poznamenat, že se jedná o sérii šetření, která proběhla v několikaletém intervalu a je tedy nutné počítat s tímto časovým posunem, který se pak projevuje zejména u takových ukazatelů, jako je průměrný věk majitele nebo stáří objektu.

3.2 Zdroje dat

Při sběru dat pro tuto diplomovou práci jsem vycházela zejména z informací vyhledaných ze statistických ročenek, ze statistických dat uveřejněných na internetu, z informací zjištěných řízeným rozhovorem se zástupci obcí a z výsledků dotazníkových šetření, které jsem na modelových územích provedla. Samozřejmostí bylo, že jsem po celou dobu využívala i informace nalezené v odborné literatuře, hlavně z výše uvedených publikací, které považuji za základní.

3.2.1 Zdroje kvantitativních dat

Dvěma hlavními zdroji kvantitativních dat jsou Český statistický úřad (ČSÚ) a Český úřad zeměměřičský a katastrální (ČÚZK).

Data ČSÚ můžeme získat ze Statistického lexikonu obcí České republiky, ve kterém jsou zveřejněny výsledky sčítání lidu, domů a bytů. Z nich jsou pro nás nejdůležitější seznamy OIR. Do tohoto seznamu jsou začleněny rekreační chaty, rekreační domky a rekreační chalupy vyčleněné z bytového fondu (zahrádkové chaty nepodléhají tomuto sčítání). Při sčítání v roce 1991 byly současně i zjištěny neobydlené domy a byty, které však dosud nebyly vyčleněny z bytového fondu, ale přesto byly využívány jen k rekreaci. Všechny rekreační objekty (dále jen RO) tedy získáme, pokud sečteme objekty individuální rekreace (OIR) a neobydlené domy využívané k rekreaci (tedy chalupy vyčleněné i nevyčleněné).

Pracovala jsem hlavně se dvěma posledními lexikony obsahujícími údaje ze Sčítání lidu, domů a bytů z let 1991 a 2001. Do roku 1991 jsou data o OIR velmi nepřesná, protože v jednotlivých obcích nebyl jednotný postup pro rozlišování staveb s číslem popisným a číslem evidenčním. Mnoho rekreačních objektů mělo číslo popisné a naopak. Při práci v terénu nebylo z časových důvodů možné, aby sčítací komisař funkci stavby ověřoval. Pouhým pohledem zjistitelná také nebyla, jelikož některé chaty mají vzhled spíše jako luxusní vila. Tyto problémy byly vyřešeny v roce 1991, kdy se podařilo při sčítání spolupracovat s ministerstvem národní obrany. Tak bylo umožněno, že jednotlivé místní národní výbory vypracovaly za svou obec Seznam objektů pro individuální rekreaci, ve kterých bylo i rozlišeno, zda se jedná o chatu, rekreační domek či chalupu, a byla v nich uvedena i adresa trvalého bydliště majitele nebo sídlo vlastnící společnosti. Byly zachyceny i domy nevyčleněné z bytového fondu, které však byly využívány pouze k rekreaci. Díky těmto inovacím jsou data ze sčítání 1991 nejpřesnější jaká máme dnes k dispozici (Bičík 2001).

Sčítání z 1. 3. 2001 se v tomto směru považuje za méně přesné, hlavně kvůli tomu, že nedošlo k aktualizaci seznamů OIR a k úzké spolupráci s obecními úřady, a také díky negativní mediální kampani, která mu předcházela, a která způsobila nízkou důvěru dotazovaných. Mnoho lidí proto v obavách ze zneužití výsledků zadávalo nepřesná data.

Druhým hlavním zdrojem kvantitativních dat je ČÚZK. Zde byly údaje založené na databázi katastru nemovitostí až do roku 2003 členěny následujícím způsobem:

„Objekt k bydlení"

kód 400 – budova pro bydlení s číslem popisným (bytový dům)

kód 401 – budova pro bydlení s číslem evidenčním (nouzová stavba)

- budova pro individuální rekreaci s číslem evidenčním (chata)

kód 402 – garáže (i označené číslem evidenčním)

„Rekreační objekt"

kód 420 – objekt pro individuální rekreaci s číslem popisným (chalupa)

(převzato z Fialová 2000b, s. 30)

Od roku 2004 se členění pozměnilo do této podoby:

Typ stavby

kód 1 – budova s číslem popisným

kód 2 – budova s číslem evidenčním

kód 3 – budova bez čísla popisného nebo evidenčního

kód 4 – rozestavěná budova

kód 6 – vodní dílo

Způsob využití stavby *(uvádím pouze část, která se vztahuje k této práci)*

kód 8 – stavba pro rodinnou rekreaci (stavba pro rodinnou rekreaci, jejíž objemové parametry a vzhled odpovídají požadavkům na rodinnou rekreaci, a která je k tomuto účelu určena; stavba pro rodinnou rekreaci může mít nejvýše dvě nadzemní podlaží a jedno podzemní podlaží a podkroví [§ 2 písm.b) vyhlášky č. 501/2006 Sb.]; například rekreační domek, chata, rekreační chalupa, zahrádkářská chata).

Data jednotlivých katastrálních území (k.ú.) lze získat na katastrálním úřadu. Tyto údaje jsou vždy aktuální, protože jsou kontinuálně doplňovány. V tomto soupisu nejsou zahrnuty objekty, které jsou využívány k rekreaci, ale nejsou vyčleněny z bytového fondu.

Problémem je, že data z těchto dvou zdrojů jsou těžko kombinovatelná, neboť se neshodují v tom, co všechno považují za rekreační objekt (ČÚZK nepracuje s nevyčleněnými chalupami), ale nemají ani stejnou základní jednotku, ve které se sčítá. Zatímco pro ČSÚ je nejmenším řádem základní sídelní jednotka, pro ČÚZK je to katastrální území, které je většinou tvořeno několika základními

sídelními jednotkami, a ty mohou patřit do různých obcí nebo částí obcí. Tato skutečnost je problematická zvláště při tvorbě kartogramů. Nepřesností také je, že ani jeden z těchto zdrojů nezapočítává do svého průzkumu zahrádkářské chaty, které mají v ČR také velmi vysoké zastoupení (Fialová 2001)

3.2.2 Zdroje kvalitativních dat

Informace o kvalitě prostředí, jeho lákavosti a možnosti využití pro cestovní ruch a druhé bydlení podává projekt Rajonizace cestovního ruchu ČR. Tento projekt byl tvořen v letech 1962, 1981 (ještě za celé území ČSSR) a v současnosti, kdy už se získané výsledky týkají pouze ČR. Cílem této tvorby je zhodnocení potenciálu, který pro cestovní ruch jednotlivé oblasti státu mají. Je to tedy zhodnocení předpokladů pro letní i zimní aktivity spojené s rekreací, vytipování přírodních a kulturních atraktivit a příprava podkladů pro organizaci a řízení cestovního ruchu v jednotlivých oblastech. Díky tomu bude usnadněno plánování a řízení trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu a rekreace. Jednou částí rajonizace je i analýza a zhodnocení základní a doprovodné turistické infrastruktury, do které spadá právě druhé bydlení. Pro chataře a chalupáře jsou však důležité i jiné ukazatele sledované v rajonizaci – například přírodní potenciál krajiny, dopravní infrastruktura, turistické využití a kapacitní únosnost území,...

V Rajonizaci cestovního ruchu ČSR (Dohnal a kol. 1985) je mnou sledované území zařazeno do oblasti Střední Vltava, která má navíc vymezenou podoblast Orlík, v níž jsou soustředěny nejkvalitnější podmínky pro rozvoj rekreace (tato podoblast se téměř shoduje s mnou vymezeným mikroregionem Orlík). Celé toto území je hodnoceno jako „harmonická krajina se zachovaným vyrovnaným vztahem mezi přírodními a civilizačními prvky“ (s. 110).

Souběžně s dotazníkovým šetřením jsem prováděla i řízený rozhovor s představiteli sledovaných obcí. Většinou se mi podařilo mluvit přímo se starosty. Předmětem mých dotazů bylo, zda je v jejich obci plánována další výstavba nových rekreačních objektů, jestli v posledních letech pozorují zmenšení počtu rekreantů, kdy začala na jejich území chatová výstavba a jaké problémy spojené s druhým bydlením řeší. Dále jsem od nich získala data potřebná k výpočtům jednotlivých

ukazatelů, neboť oficiální statistická data jsou nepřesná a často se rozcházející se skutečností, jak ukazuje tab. 2. Osnovu rozhovoru se zástupci obcí ukazuje příloha 2.

Tab. 2: Rozdílnost oficiálních dat a skutečnosti

	Data ČSÚ			Data z obecních úřadů		
	Počet domů celkem	Počet chalup	Počet chat	Počet domů celkem	Počet chalup	Počet chat
Putim	210	20	70	227	62	85
Kestřany	238	34	204	218	55	160
Čížová	373	102	202	460	79	155
Vrcovice	53	8	82	53	12	80
Vojníkov	60	17	120	52	27	110
Oslov	142	26	102	142	47	115
Orlík nad Vltavou	165	38	76	183	64	88
Probulov	50	6	32	66	32	68
Nevězice	122	54	66	130	61	75
Varvažov	191	87	122	191	98	122
Květov	82	31	46	60	25	65
Jetětice	135	22	137	150	41	120
Podolí I	115	21	91	154	53	102
Olešná	69	19	32	94	51	40

Zdroj: Statistický lexikon obcí české republiky 2005 (2005), rozhovor se zástupci obcí 2006

3.2.3 Dotazníkové šetření

Šetření mezi chataři a chalupáři proběhlo pomocí dotazníků, které jsem vyplňovala sama podle odpovědí dotazovaných. V této práci byl použit upravený strukturovaný dotazník D. Fialové (Fialová 1992) (viz příloha 1), který mi umožňuje srovnávat data z předchozích výzkumů publikovaných v diplomových pracích, článcích a knihách o stejném tématu. Sběr dat proběhl v období od června do října 2006 a jeho výsledkem je 200 vyplněných dotazníků. Toto číslo jsem stanovila pro lepší možnost procentuálního srovnávání výsledků – 50 chatařů a 50 chalupářů z mikroregionu Písek, 50 chatařů a 50 chalupářů z mikroregionu Orlík – tedy 100 chatařů, 100 chalupářů, 100 z Písku, 100 z Orlíku.

Dotazníkové šetření jsem provedla v několika lokalitách, které odpovídaly zadaným požadavkům. Do obcí, zahrnutých v této práci pod mikroregion Písek,

spadají ty, které mají nejlepší dopravní spojení právě s tímto městem a patří k němu i administrativně a obslužně. Z mnoha obcí, které tuto podmínku splňují byly dále vybrány ty, které měly více než 45 % staveb uvedených jako objekty individuální rekreace (viz příloha 3), a kde bylo možné jednat se zástupci obce.

Obce označené souhrnně mikroregion Orlík většinou přímo sousedí s orlickou přehradou a mají lepší dopravní spojení na jiná města v okolí než na Písek. Tato města chatařům a chalupářům zajišťují obchodní i kulturní obsluhu. Zároveň musela být současně dodržena i podmínka 45 % objektů druhého bydlení.

Ve dvou případech (v obcích Kučeř a Kostelec nad Vltavou) jsem se setkala s neochotou na obecním úřadě, kde mi bylo odmítnuto podat informace, a to i přes shlédnutí legitimací a doporučujícího dopisu. Tyto obce byly tedy ze seznamu vyškrtnuty, neboť bych nemohla neúplné informace srovnávat s ostatními obcemi.

Výše uvedeným požadavkům vyhovovalo tedy celkem 14 obcí – 6 zahrnutých pod mikroregion Písek, 8 pod mikoregion Orlík. Jejich rozdělení ukazuje tab. 3.

Tab. 3: Rozdělení sledovaných obcí do mikroregionů

Mikroregion Písek	Čížová , Kestřany, Putim, Oslov, Vojníkov, Vrcovice
Mikroregion Orlík	Jetětice, Květov, Nevězice, Podolí I, Probulov, Olešná, Orlík nad Vltavou, Varvažov

Zdroj: autorka 2007

4 VÝVOJ DRUHÉHO BYDLENÍ

Druhé bydlení je „jeden z nejvýznamnějších geografických problémů krátkodobé rekreace, analyzovaný v geografické literatuře jako významný proces sociální difúze. Za proces sociální difúze je označován proto, že zájem o druhé bydlení vychází v naprosté většině z největších měst a šíří se do menších, ze sociálně vyšších vrstev do nižších" (Wokoun, Vystoupil 1987, s. 29).

4.1 Vývoj druhého bydlení v ČR

Sezónní odpočinek a trávení volného času mimo místo obvyklého bydliště je známé již ze středověku, kdy si šlechtická společnost zřizovala letní a zimní sídla. Pro širší veřejnost různého sociálního statutu se tato alternativa zahraniční dovolené stala dostupnou až během 20. století.

S rychlým postupem industrializace a urbanizace se v mnoha lidech na začátku 20. století probouzí potřeba návratu k přírodě a trávení dovolené mimo rušné město. Tak vznikl český tramping, který dal v pozdějších desetiletích základ chatařeni.

4.1.1 Historie českého trampingu

„Základem trampingu je táboření v přírodě. Průkopníky tábornictví můžeme nelézt už před první světovou válkou. Byli to mladí členové českých sportovních a turistických organizací, kteří vyráželi do okolí Prahy pěšky nebo na různých plavidlech. Těsně před válkou se k nim přidali první skauti. K předchůdcům trampů patřili i tzv. zelené kádry – zběhové z první světové války. Tramping jako hnutí vznikl však až po válce, částečně jako reakce na ni a jako víkendový návrat k přírodě, únik od šedi městského života." (Waic, Kössl 1992, s.9).

Po první světové válce se k nám dostávaly dobrodružné knihy o dobývání amerického západu, o životě Indiánů a kovbojů a česká mládež se seznamovala

s tehdejším americkým způsobem života. Většina budoucích trampů se nejdříve „vyškolila" pro život v přírodě mezi skauty, ale díky odporu k organizovanosti dali vzniknout českému trampingu, který je charakterizovaný právě volností organizace a někdy i morálky. Základem byla myšlenka Američana E. T. Setona – Lesní Indiáni (Woodcraft Indians), vycházející ze snahy vychovat silné jedince, schopné žít v přírodě a v souladu s ní. Z jeho díla vycházel český středoškolský profesor M. Seifert, který již v roce 1912 založil spolek Děti živěny s jeho základními myšlenkami, jež podávají základ českého woodcraftu. Hlavní principy – Síla, Krása, Pravda a Láska – společně s návratem k přírodě umožňují vývoj člověka dobrého, mravního, s dobrým vztahem k lidem i přírodě. Tento člověk se má vyvíjet v malém kolektivu svých vrstevníků bez zbytečného autoritativního vedení (Pecha 1999).

Dalším spolkem, který byl ovlivněn woodcraftem byl skauting, který vznikl v Anglii pod vedením veterána búrské války R. Baden-Powella. Jeho základem však byla „služba vlasti, králi a Bohu". Skauting byl organizovaným polovojenským spolkem, který měl vždy jasně dané vedení, aktivity v něm však byly pojaty velmi zábavným stylem. K nám jej přinesl v roce 1912 A. B. Svojsík, který podle anglického vzoru založil spolek Junák – český skaut. Po válce se od roku 1919 již pod názvem Svaz junáků skautů republiky Československé stal tento spolek největší skautskou organizací v ČSR. Organizace nebyla vedena ve vojenském stylu a spolek se přizpůsobil českým podmínkám, například do znaku dostal lilii s hlavou psa (symbolem Psohlavců). Děti byly brány do přírody, pestrá činnost jim umožňovala rozvoj fyzický i psychický a pomáhala upevňovat pozitivní charakterové vlastnosti. Tyto činnosti však vyhovovaly spíše romantické a naivní dětské duši, v období dospívání se většina chlapců chtěla vymanit z vedení a tak vlastně vznikl a stále se rozvíjel český tramping (někdy také zvaný „divoký skauting") na základě těchto dvou organizací.

Většina trampských průkopníků byla z řad studentů a dělníků, kteří neměli dostatek finančních prostředků na vycestování za hranice, proto si vytvářeli tábory tak, aby vypadaly jako americké, aby alespoň dávaly iluzi drsného romantického světa Indiánů a kovbojů.

Nemalou zásluhu na prosazování amerického světa měla i mezinárodní společnost YMCA (Young Men´s Christian Association), založená již v roce 1844 v Londýně. Jako mezinárodní organizace vznikla v Paříži roku 1855 a poté se rozšířila po celé Evropě a Severní Americe. Od roku 1917 působila YMCA

v československých legiích na Sibiři a v roce 1919 byli její pracovníci pozváni T. G. Masarykem do Československa. Cílem zakladatelů tohoto sdružení bylo zachování duchovních hodnot křesťanství a smysluplné využití volného času. Zpočátku působila hlavně v armádě, následně se dostala i mezi civilní obyvatelstvo a došlo k oficiálnímu vzniku české YMKY. Ještě téhož roku (1921) vznikla místní sdružení v mnoha městech, jako např. v Brně, Českých Budějovicích, Znojmě,... Sdružovala mladé muže bez ohledu na jejich vyznání a spolupracovala i se Sokolem. Pořádala různé přednášky, organizovala výuku cizích jazyků a řidičské kurzy, budovala dětská hřiště a podporovala sport. Díky spojení s USA měla dostatek peněz, což jí umožňovalo nakoupit velké množství sportovního náčiní a půjčovat jej zadarmo, za minimální peníze promítala filmy a v provozu byla celodenně. Za těchto podmínek prošlo jejími zařízeními mnoho mladíků, kteří tak získávali obdiv k USA jako k bohaté a romantické zemi.

I představa, která se nám vybaví při slově tramp, má svůj vznik právě v době po první světové válce. Khaki košile, na nohách kanady, na hlavě klobouk stetson a na zádech US torna s ešusem a celtou. V roce 1919 totiž ministerstvo národní obrany dostalo za úkol zpeněžit zbylé válečné armádní zásoby všeho druhu, takže vojenská výbava, která se pro pobyt ve volné přírodě velmi dobře hodí, byla k získání za minimální náklady.

Jako první doložená je udávána osada Ztracené naděje, která stála na jih od Zbraslavi, v osadní knize je datována do roku 1919, ví se však, že sem jezdila mládež již před válkou. „Roku 1924 byla Ztracená naděje za četnické asistence nucena se vystěhovat, ale podařilo se získat od Štěchovického starosty Sakaře pozemek, na němž stojí dnešní Ztracená naděje. .... Toho roku pořádala osada Ztracené naděje první shromáždění u táborového ohně, kterému se počalo říkat „slejziny“ – „sleziny“, později „potlach“ (Hurikán, 1990, s.24). Ztracená naděje byla vzorem osadního života. U ohňů se četly dobrodružné knihy, zpívalo se a pořádaly se originální zábavy jako maškarní rej v lese či improvizované kabarety. Tato první osada však byla v roce 1940 zatopena při vybudování Štěchovické přehrady. Podle jejího vzoru ve dvacátých letech začalo vznikat velké množství osad nejen v zázemí Prahy, ale třeba i kolem Plzně, Českých Budějovic a jinde. V okolí hlavního města byl nárůst nejmarkantnější. Trampové si zde vytvořili vlastní svět kolem tzv. Zlatého kříže, což byl vlastně soutok čtyř řek v jižním zázemí Prahy. Tyto řeky dostaly trampská jména – Velká řeka (Vltava), Zlatá řeka (Sázava), Stará řeka (Berounka)

a Hadí řeka (Kocába). Místa pro výstavbu chat většinou poskytovali soukromníci a obce, pro něž byl roční nájem pozemku od 120 do 500 Kč nezanedbatelným zdrojem příjmů. Ale jak soukromníci, tak i obce si nemohli dovolit pronajímat pozemek, který by mohl být využíván pro zemědělské účely, takže již v této době vznikaly osady hlavně na hůře přístupných místech.

První chaty si trampové stavěli z chvojí a klacků a sloužily čistě jen k ukrytí před deštěm a k přespání. Dřevěné chaty se poprvé objevují od roku 1923. V chatě o rozměrech 3 × 3 nebo 3 × 4 metry spala v první polovině dvacátých let většinou celá osada – tj. i patnáct mužů. Je třeba si uvědomit, že trampové do osady přijížděli v sobotu večer a v neděli se již vraceli domů, takže často vůbec ani nespali, proto tak malá chata byla dostačující. Postupem času mnoho trampů zatoužilo po vlastní skromně vybavené chatičce. Na stavbě pracovala celá osada, takže její rozšiřování probíhalo velmi rychle. Když na konci dvacátých let začaly trampovat i ženy a dívky, objevila se nutnost lepší výbavy. S prvními trampskými rodinami se chaty stále zvětšovaly, takže ve třicátých letech již byla běžná chata o rozměrech 7 × 4 metry. V roce 1934 strojní závod dřevařský dokonce uvedl na trh první montovanou chatu. V této době se z některých osad již začaly stávat chatové kolonie.

Stavba chaty již v období mezi válkami musela být řádně úředně ošetřena. To dokládá i úryvek z dopisu okresního úřadu, zveřejněný v knize Waice a Kössla (1992)

„... uděluji Vám dodatečné povolení k výstavbě 1 lesního obydlí (weekendové chaty) na lesní parcelu č. 253/2 v katastru Klínci s podmínkami:

1. že kolem obydlí bude veškeré suché chrastí odstraněno, ústí komína opatřeno ochrannou sítí, aby se předešlo nebezpečí požáru
2. že bude šetřeno majetku sousedních lesních parcel, že zachován bude potřebný klidný a tichý stav, aby nebyl rušen stav zvěře a že za každou Vámi způsobenou škodu ručíte
3. obydlí buďte o rozměrech 6 × 6 – 36 m^2
4. toto povolení se uděluje na zmíněné lesní parcele na dobu 5 let, tj. do 31. prosince 1938

Současně se upozorňujete, že každá změna majitele chaty nebo nájemce musí býti ihned na obecním úřadě hlášena kvůli vedení řádné evidence...“

Ve stejné knize je doklad i o tom, že se v mnoha místech stavěly trampské sruby načerno. Majitelé pozemků, kteří tuto stavbu bez povolení vybudovali a pronajímali, byli žalováni a tyto přestupky se řešily na okresním soudu.

V masové hnutí tramping přerostl na konci dvacátých let. Velkou měrou byl tento prudký růst způsoben hospodářskou krizí v roce 1929, kdy mnoho nezaměstnaných trampů začalo žít v osadě po většinu roku, protože to pro ně bylo levnější než život ve městě a současně si mohli na jídlo vydělat při pomocných pracích na polích sedláků. Ve třicátých letech byl tramp vyloženě módní záležitostí, vycházely trampské časopisy, dobrodružné knihy ze Západu v levném vydání, s velkým zájmem se setkaly i rodokapsy. Na tramp v té době jezdili i lidé z lépe sociálně situovaných rodin, dokonce i mnozí umělci – herci Eman a Josef Trojanovi, režisér Jiří Frejka, jedním ze skalních příznivců trampu byl již od roku 1919 malíř Zdeněk Burian. Toto rozšiřování se však původním trampům příliš nelíbilo, protože se postupně začala vytrácet původní myšlenka prostého romantického života v přírodě, večerních setkání se zpěvem a vyprávěním a nahradily je organizované sporty a komfort vyšších vrstev pražských rodin, tzv. „paďourů". Tím také začaly spory těchto dvou skupin, často vyhrocené nepovoleným držením zbraní trampy, jejich výtržnostmi a společným pobytem chlapců a dívek v jedné chatě. Byla vydána i diskutabilní vyhláška zemského prezidenta, která umožňovala pokutovat i nevinné trampské aktivity, jako koupání mimo oficiální koupaliště nebo společné tábořeni osob různého pohlaví. Tím se rozběhl boj mezi trampy a státními orgány.

Trampové se také rozdělili podle toho, jakou cítili souvislost svých zásad s politikou. Političtí trampové se přikláněli ke komunistům, protože jim vyhovovala levicová orientace – „snaha osvobodit pracující lidi (trampy) z nadvlády paďourů". Nepolitičtí trampové však byli pobouřeni zatahováním mocenských bojů do své filosofie volného života. K opětovnému nastolení dobrých vztahů, jak mezi trampy samotnými, tak i s veřejností, došlo až v polovině třicátých let.

Jednou z trampských zásad byla svoboda, proto se mnoho trampů rozhodlo odejít do ostatních evropských zemí, kde se začínala šířit válka. Nejprve se vydali rozšiřovat mezinárodní brigády posilující Španělskou republiku proti fašistickému puči generála Franka. Jsou známy i případy, kdy se čeští trampové přímo účastnili letecké bitvy o Anglii. Jejich aktivita se samozřejmě neomezovala jen na válku v zahraničí. Jeden z nejslavnějších českých trampů, Bob Hurikán, plánoval zorganizovat v protektorátu velkou trampskou partyzánskou brigádu, jejíž členové

se podíleli na přípravách útěku ministra Laušmana do Anglie v létě 1939, rozšiřovali ilegální tiskoviny, šířili zprávy z fronty, odhalovali české fašisty a udavače, zásobovali partyzány, sabotovali výrobu zbraní,... Tato činnost však stála mnoho trampů život – zahynuli v boji na frontě, v koncentračních táborech nebo na následky krutého vyšetřování gestapem (Hurikán 1990, Pecha 1999, Waic, Kössl 1992).

4.1.2 Přerod trampingu v chataření a chalupaření

Nová a zásadní vlna trampingu, která se rychle změnila spíše v chataření a chalupaření dnešního typu, nastala se změnou politických podmínek po roce 1948. Tramping byl režimem potlačován jako snaha o šíření proamerických myšlenek a netřídního způsobu života. Velké množství jejich osad, zejména ve vltavském údolí, bylo zaplaveno při stavbě přehrad, nové osady byly zakládány jen zřídka a lidé se začali přiklánět spíše k individuálnímu trávení volného času na chatách.

Rozvoji chataření a následně i chalupaření v 60. letech v takovém množství, jaké nemá ve světě obdoby, napomohla souhra mnoha faktorů. Postupně docházelo ke zvyšování životní úrovně a příjmů, po měnové reformě v roce 1953, která většinu lidí připravila o úspory, se objevila snaha uložit peníze do majetku trvalé hodnoty, kterým často byla právě stavba v přírodně kvalitním území. Vlastnictví soukromého rekreačního objektu se stalo i prestižní záležitostí. Bohaté rodiny si pořizovaly luxusní chaty na drahých pozemcích v místech dostatečného kulturního vyžití, takže tyto stavby často bylo těžké identifikovat jako rekreační. Podle vzhledu objektu se tak dal jednoznačně určit sociální statut vlastníka. S růstem industrializace měst docházelo ke stále silnějšímu vystěhovávání lidí z vesnic do měst, čímž se uvolňovalo velké množství budov pro víkendovou rekreaci (v pohraničních oblastech se díky poválečnému odsunu Němců některé vesnice úplně vylidnily). Ačkoliv v blízkosti železné opony opuštěné domy využívány být nemohly, v perifernějších horských oblastech jako jsou Krkonoše, Orlické hory nebo Jeseníky byl velký zájem o převedení budov trvalého bydlení na chalupy. S uzavřením hranic byla možnost trávení dovolené v zahraničí vyhrazena jen malé části rodin, proto se chalupaření a chataření stalo jednou z mála možností, jak si užít volné dny mimo město. Mnoho majitelů ve vlastnictví druhého bydlení spatřovalo i možnost

seberealizace, kterou v panelákových bytech postrádalo. Zde si mohli nerušeně budovat, přestavovat, zakládat zahrádky a pěstovat zeleninu, která byla na trhu často nedostatkovým zbožím. Důležitý byl i rozvoj možností osobní dopravy. Zatímco do druhé světové války byla k tomuto účelu využívána převážně železnice, po válce se masově rozvíjí automobilismus. Osobní automobil přestává být výsadou nejbohatších a dostává se mezi širokou vrstvu uživatelů i z méně movitých rodin. Současně roste i hromadná autobusová doprava, je zaveden dostatek linek a s rostoucí rychlostí dopravy se snižuje časová náročnost cestování. Na sklonku šedesátých let byla zrušena sobota jako pracovní den, čímž byla umožněna ještě větší difúze druhého bydlení. Při dvou dnech pracovního volna se již vyplatilo pořídit si chatu či chalupu ve větší vzdálenosti od trvalého bydliště, v místech, která dosud nebyla tolik rekreačně využívaná. Vliv snad mělo i vzrůstající ekologické cítění obyvatel měst, jejichž životní prostředí rozvojem průmyslu silně utrpělo.

Nárůst zájmu o druhé bydlení pokračoval i v době po roce 1968, kdy se stále zvyšovalo množství osob, snažících se alespoň na víkend uniknout do soukromého prostředí. 70. a 80. léta znamenají boom ve výstavbě a kupování chat a chalup. Se zavedením střediskové soustavy osídlení dochází k dalšímu zásadnímu vylidňování menších sídel, zejména těch, které jsou v tomto systému na nižším stupni důležitosti. Tím se uvolňuje množství staveb, které mohou být využívány jako rekreační chalupy. Stavba chat v této době probíhá zejména v terénu, který je těžko přístupný nebo silně svažitý (foto 3), a to hlavně kvůli ochraně zemědělské půdy (Zákon č. 53 Sb. z roku 1966 o ochraně zemědělského půdního fondu). Tato místa nevhodná pro přístup mechanizace jsou využita chataři k pěstování ovoce a zeleniny, čímž nedojde ke střetu se zákonem (Vágner, Fialová 2004). Výstavba probíhá často živelně a necitlivě zasahuje do rázu prostředí (foto 4).

V této době se individuální krátkodobá rekreace podílí až 30 % na veškerém objemu cestovního ruchu a až 70 % na kapacitě objektů (Vágner 2001). V důsledku toho dochází k „prostorové schizofrenii" mnoha rodin, které tráví pracovní týden ve městě a víkend na venkově, čímž se jejich život jakoby štěpí na dvě zcela odlišné části (Fialová 2000b). Rekreanti se často sžijí více s místem druhého bydlení než s trvalým bydlištěm, takže nemají zcela ujasněný pojem „domov". Jejich život je rozdělen do dvou míst, mezi kterými se neustále pohybují.

Na konci 80. let bylo v České republice odhadováno zhruba půl miliónu objektů individuální rekreace. Tato doba je brána jako mezník. Po roce 1989 se

zájem o krátkodobou individuální rekreaci v rámci ČR poměrně výrazně snížil. Je to způsobeno změnou politické situace, která umožnila znovuotevření hranic a zároveň i změnou ekonomickou, kdy trávení dovolené v zahraničí je již finančně únosné téměř pro každého. Současně s tím se zvyšuje nabídka možností trávení volného času, kulturního a sportovního vyžití,... Lidé jsou také nuceni trávit delší dobu v zaměstnání, aby dosáhli rychlejšího kariérního růstu nebo aby mohli řídit chod soukromých firem. Náklady na pořízení nových objektů se zvyšují s tím, jak roste cena pozemků, díky poptávce po výstavbě trvalého bydlení v neporušeném přírodním prostředí, zároveň se zdražuje i stavební materiál, ale i náklady na dopravu. Tyto faktory způsobují, že se na chatách a chalupách na delší dobu zdržují hlavně důchodci a mladé matky s dětmi, které se snaží vyhnout znečištěnému prostředí města. Současně probíhá změna druhého bydlení na trvalé, což je umožněno jednak rozvojem komunikačních technologií, které dovolují pracovat doma, na druhou stranu je to způsobeno i zvyšováním nájmů v městských bytech, kdy se držení bytu i druhého bydlení pro mnoho lidí stává finančně neúnosné. Mnoho majitelů také využívá rekreační objekty i k jiným účelům – pronajímá je, používá jako skladovací prostor, dílny,... (Vágner 2001). Tím v současnosti druhé bydlení v mnoha případech prakticky ztrácí svou původní funkci. Pokud nová výstavba vůbec probíhá, soustředí se na komfortně zařízené vilky v neporušeném prostředí, které jsou v létě pronajímány cizincům.

Masovost této víkendové zábavy má jak kladné, tak i záporné dopady. Mezi kladné působení lze zařadit hlavně chalupaření v místech silně postižených vylidňováním. Zde převedení na rekreační využití zachránilo mnoho budov od zchátrání a zboření, přispělo také k udržení struktury sídel, udržení stavebního rázu a zachování infrastruktury. Alespoň v létě a o víkendech se vesnice opět zalidňují. Naopak chataření působí spíše negativně. Hromadná výstavba v 70. a 80. letech proběhla téměř živelně, regulována byla jen minimálně. Tím se stalo, že v původně nedotčené krajině je dnes nahuštěno velké množství chat a vzniklo zde prakticky chatové město, které vrací majitele tam, odkud se snažili utéct – mezi velké množství lidí, hluk, znečištěné prostředí, odpadky,...

Ačkoliv dnes můžeme najít objekty druhého bydlení prakticky po celém Česku, jsou určité faktory, které ovlivňují jeho lokalizaci. Obecně platí, že nejvíce rekreačních objektů charakteru druhého bydlení najdeme v místě:

- s vysokou kvalitou přírodního prostředí (hory, řeky, lesní porosty, geomorfologická i strukturní členitost krajiny,...) a nízkou intenzitou průmyslové a zemědělské činnosti
- venkovského typu osídlení se záporným migračním saldem a větším počtem volných, trvale neobydlených bytů
- blízkosti velkých aglomerací
- s rozvinutou komunikační sítí, včetně veřejné dopravy
- se zájmem státních i lokálních úřadů o otázky územního plánování a ochrany životního prostředí (Vágner, Fialová 2004)

4.2 Vývoj druhého bydlení na Písecku

I v jižních Čechách můžeme najít počátky trampingu ve dvacátých letech 20. století. Opět se jedná zejména o lokality kolem břehů větších řek – Vltavy (Velká řeka), Otavy (Zlatonosná řeka) a Malše (Mluvící řeka). První doložená osada *Idaho* je datována do roku 1926 a byla vystavěna asi 11 km jižně od Českých Budějovic. V okolí Českých Budějovic byl tramping velmi oblíbený – to dokazuje i fakt, že v roce 1933 zde již prokazatelně existovalo více než 90 osad (Bělohlavová 2002).

Věhlasná byla i osada *Táhne to tady* na břehu Otavy, která byla u trampů velmi oblíbená. Jelikož Otava protéká sledovaným územím, můžeme i zde najít trampské chaty vystavěné ještě před rokem 1930. Jakeš-Kayman (1992) dokonce okres Písek jmenuje jako jedno z průkopnických měst českého trampingu mimo Prahu.

Bližší údaje o trampingu na Písecku nikdy publikovány nebyly, následující informace se mi podařilo získat od jednoho z pískych trampů-pamětníků pana Miloše Blažka a od ředitele muzea v Písku PhDr. Jiřího Práška.

První doložená osada v píském okrese, *Kavkovna*, spadá do mikroregionu Písek a ještě dnes jí můžeme najít v katastru obce Vojníkov, v místní části Držov. *Kavkovna* byla vystavěna roku 1928 ve strmé lesnaté stráni poměrně vysoko nad řekou. V současnosti se v její blízkosti nachází asi 20 chat.

Další osady sledovaného území již byly postaveny ve třicátých letech. *Cajska* (1931) v sousedství *Kavkovny*, spadající opět do katastru Vojníkova, dala vzniknout velké chatové oblasti. O několik kilometrů dál po proudu Otavy,

ale na levém břehu, vznikla osada *Jistec*, dnes patřící k obci Vráž. Na Hrejkovickém potoce byla rovněž ve třicátých letech postavena trampská chata, jejíž další osud se mi nepodařilo vypátrat. Výstavba „paďourských" chat začala na Písecku ve stejné době - písečtí doktoři dali vznik chatové oblasti v *Podolsku* (pravý břeh Vltavy, území dnes patří k Podolí I, po výstavbě přehrady byly původní chaty zaplaveny) a na *Smetiprachu* (levý břeh Otavy, katastr obce Čížová, dnes oblast s hustou chatovou zástavbou).

Dá se říct, že většina dnešních rozlehlejších chatových oblastí okresu Písek (i ty, které vyrostly na základech původních trampských osad) začala prudce růst zejména v šedesátých letech, kdy byla postavena Orlická přehrada. Po jejím napuštění sice některé atraktivní lokality zmizely pod vodou, nové stavby však vyrostly v jejich blízkosti nad zátopovou čárou.

Starší chaty v blízkosti Putimi jsou záležitostí poválečné výstavby 50. let.

Šedesátá léta jsou i dobou zvýšené intenzity chalupaření. Jak již bylo zmíněno v předcházejícím textu, zavedení střediskové soustavy mělo velký dopad na život v malých obcích, kde se téměř zastavil vývoj a velká část obyvatel se stěhovala do sídel na vyšším stupni hierarchie. Tato skutečnost se projevila i na Písecku.

V mnou sledovaném území nevystupují 70. a 80. léta jako doba velkého boomu druhého bydlení. Zde od roku 1960 za každé desetiletí vyrostlo nebo bylo zakoupeno přibližně 20 % objektů. Vývoj je tedy velmi rovnoměrný. Jak bude zobrazeno v dalším textu, dokonce se zdá , že od roku 2000 nastupuje nová vlna zájmu o zisk objektů individuální rekreace, neboť ze dvou set sledovaných objektů bylo 34 získáno mezi léty 2000 až 2006.

5 VÝSLEDKY ŠETŘENÍ

5.1 Charakteristika sledované oblasti

Obr. 1: Lokalizace sledovaných obcí v okrese Písek

Podklad: http://www.czso.cz, 12. 12. 2006

5.1.1 Charakteristika okresu Písek

Okres Písek leží v severní části Jihočeského kraje. Sousedí se čtyřmi dalšími okresy – na západě je to okres Strakonice, na severu Příbram, z východní strany Tábor a na jihovýchodě České Budějovice. Povrch je tvořen mírně zvlněnou pahorkatinou. Většina území spadá do Středočeské pahorkatiny, zastoupené v nejsevernější části pahorkatinou Benešovskou a Vlašimskou, největší plochu však zaujímá Táborská pahorkatina, která se v této západní části nazývá Písecká. Nejjižnější část spadá do českobudějovického úseku Jihočeských pánví. Nadmořská výška se pohybuje většinou mezi 500–600 m n.m. a stoupá směrem od jihu k severu. Výraznější vrchy představuje masiv Píseckých hor s nejvyšším vrcholem Velkým Mehelníkem (632 m n.m.), který však není nejvyšším bodem okresu. Tím je vrch Kozlov (708 m n.m.) v Povltavské hornatině. Naopak nejnižším místem okresu a celého Jihočeského kraje je hladina Orlické přehrady (cca 330 m n.m.). Geologicky území náleží k Českému masivu. Do období devonu byla tato část zaplavena mořem, díky čemuž se zde vyvinula poměrně mocná vrstva usazenin. Po průchodu procesem metamorfózy se z usazenin vytvořily krystalické břidlice. Při hercynském vrásnění během karbonu do krystalinika vniklo velké množství žulového magmatu a utuhlo pod povrchem. Z tohoto plutonu pronikaly na mnoha místech k povrchu i mladší výlevy porfyritů, pegmatitů a křemene, jehož polodrahokamové barevné odrůdy jsou na Písecku poměrně hojné.

Z celkové výměry okresu (1138 km^2) zaujímá zemědělská půda 56,1 % a lesní půda 32,6 %. Lesy jsou převážně jehličnaté a rozkládají se hlavně podél vodních toků a v Píseckých horách. Značný význam má 46 km^2 vodních ploch (4,1 % celkové plochy okresu). Hlavním vodním tokem je řeka Vltava, protékající od jihu k severu a řeka Otava, s přítoky Blanice a Lomnice. Soutok Vltavy a Otavy je pod hradem Zvíkov. Tok Vltavy zde tvoří 68 km dlouhou Orlickou přehradu. Celková vodní plocha je 2 640 ha. Na území okresu Písek je přibližně 300 rybníků, z nichž nejznámějšími jsou Tálínský rybník (známý z písně Už se ten Tálínském rybník nahání) a Řežabinec, který je významným hnízdištěm mnoha chráněných ptáků. Zdejší podnebí je mírně teplé a mírně vlhké. Průměrné roční srážky jsou 500–650 mm, průměrné roční teploty 7–8 °C. Průměrný počet dní se sněžením je 30, průměrný počet dní se sněhovou pokrývkou 60.

Osídlení tohoto okresu spadá již do pravěku. Mnoho archeologických nálezů dokládá život člověka v době kamenné, stavbu keltských oppid, slovanských hradišť a osad. Velkým rozvojem toto území prošlo za vlády Přemyslovců, kdy zde byla vystavěna většina dnešních hradů, tvrzí a měst. V té době však oblast patřila do Prácheňského kraje, který zahrnoval dnešní Pootaví a část horního a středního Povltaví a jeho centrem bylo právě město Písek. Přibližně do svých dnešních hranic se okres Písek dostal územní reformou v roce 1960.

Podle Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2001 žije v okrese na 1 138 km^2 70 550 obyvatel. Hustota 62 obyvatel na 1 km^2 jej řadí k více obydleným okresům kraje. Z pohledu správní struktury je okres rozdělen na 76 obcí (v roce 1989 to bylo jen 42 obcí). Dezintegrace obcí probíhala v letech 1990-1992. 66,7 % obyvatel žije v pěti obcích, které mají statut města – Písek, Milevsko, Protivín, Mirotice, Mirovice. Samotné město Písek, kde žije téměř 30 000 obyvatel je třetím největším v kraji. V nejmenší obci okresu, kterou je obec Minice, žije 37 trvalých obyvatel. Podíl ekonomicky aktivních obyvatel na jejich celkovém počtu je 50,5 % (Almanach 750 let města Písku 1993, www.czso.cz 5. 12. 2006, www.mesto-pisek.cz 18. 2. 2007).

Dopravní síť na území okresu (obr. 2) vznikla dlouhodobým vývojem. Železniční síť tvoří hlavní tratě Plzeň–České Budějovice, Zdice–Protivín a Ražice––Tábor. Zásahem písecých radních byla trať Praha–České Budějovice plánovaná v 19. století přes Písek posunuta do okresu Tábor. Dnešní železnice zde má tedy význam jen lokální. Přímé spojení z Prahy do Písku neexistuje, tato trasa je možná jen s přestupem. I autobusové spojení, které dříve zajišťovalo dopravu do všech obcí a osad je v současnosti redukováno v důsledku nízké rentability, respektive ztrátovosti. Okres Písek spojuje silničními trasami jižní Čechy se středními a západními. Z Českých Budějovic přes Písek do Plzně vede silnice I. třídy E49. Tato silnice se asi 8 km severozápadně od města Písek na Nové Hospodě kříží se silnicí č. 4, vedoucí z Prahy směrem na jih. Zde v současnosti probíhá intenzivní výstavba nového úseku rychlostní silnice pro napojení na silnici R4. Na Nové hospodě se silnice č. 4 stáčí směrem na Strakonice. Přímé spojení Strakonic a Písku zajišťuje silnice II. třídy č. 139, která se napojuje na městský okruh. Z něj je možné vyjet po silnici č. 29 na severovýchod do Tábora. Na severu okresu je důležitá silnice č. 19, která spojuje Plzeň s Táborem přes Rožmitál pod Třemšínem (Autoatlas Česko 1:200 000 2003).

Obr. 2: Dopravní síť okresu Písek a okolí

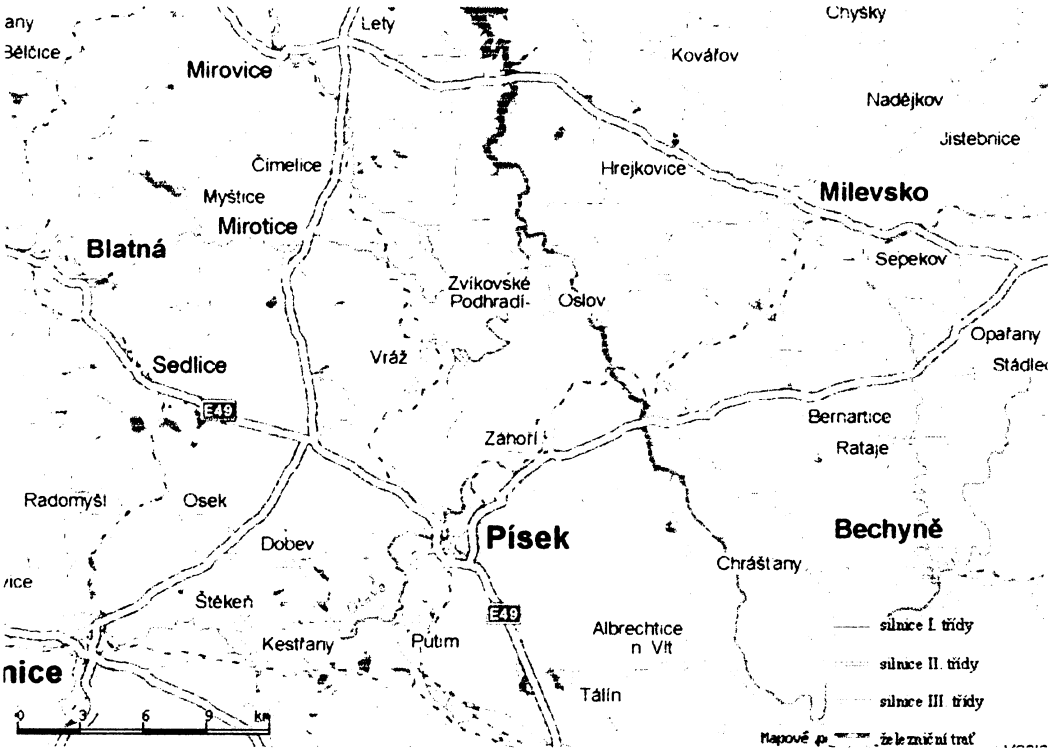

Zdroj: www.mapy.cz, 7. 8. 2007

Okres měl vždy charakter průmyslově zemědělský. V minulosti se sem z větších měst stěhovalo mnoho lidí v důchodu, s čímž souvisí i poměrně vysoké možnosti kulturního vyžití. V Atlase cestovního ruchu ČR (Vystoupil 2006) je město Písek jmenováno jako historické město nadregionálního významu s vysokým potenciálem pro rozvoj cestovního ruchu, obce Orlík nad Vltavou a Varvažov jako střediska letní rekreace u vody a Vráž jako lázeňské středisko. Celkově je okres Písek označen jako venkovská krajina s průměrnými až příznivými předpoklady pro cestovní ruch. Kromě mnoha akcí pořádaných v okrese jsou lákavé i kulturní památky jako památková zóna města Písku s nejstarším kamenným mostem v Česku a kostelem Nanebevzetí Panny Marie ze 13. století, hrad Zvíkov, zámek Orlík, budovy schwarzenberského pivovaru v Protivíně, obec Albrechtice nad Vltavou s unikátními malbami na zdech hřbitova, mohyla Jana Žižky u Sudoměře, areál středověkých tvrzí v Kestřanech anebo stavby lidové architektury v Krašovicích, Jamném, Smrkovicích a na mnoha dalších místech. Velkou zajímavostí je i románský kostel v Červené u Jetětic, který byl přesunut kvůli zdvihu hladiny Vltavy při napouštění Orlické přehrady (Písecko, Zvíkov, Orlík nad Vltavou 1:50 000 2003, Ludvík 1984, www.icpisek.cz 13. 12. 2006).

Na 1138 km^2 okresu Písek najdeme 5957 objektů druhého bydlení, průměrná hustota je tedy 5,2 ODB/km^2. Toto číslo se však zásadně mění v jednotlivých částech okresu. I mezi mnou sledovanými obcemi jsou podstatné rozdíly – Kestřany 3,3 ODB/km^2, Probulov 28,8 ODB/km^2. Množství těchto staveb v okrese neustále roste. V roce 1970 bylo na území okresu zachyceno celkem 1380 objektů druhého bydlení, z toho 1231 chat. V roce 1991 jich bylo již 5321, z toho 2179 chat. Obrovský nárůst byl zaznamenán zejména u chalup. Zatímco v roce 1970 bylo využíváno 149, v roce 1991 oficiálně existovalo 1601 chalup vyčleněných z bytového fondu a dalších 1541 chalup nevyčleněných. V tomto roce se průměrná hustota objektů druhého bydlení v okrese Písek rovnala 4,7 ODB/km^2, v Jihočeském kraji 3,8 a v Česku 5,0 ODB na 1km^2 (SLDB1970: Kraj jihočeský: okres Písek 1974, SLDB 1991: okres Písek 199), SLDB k 1. 3. 2001–základní informace o obcích: okres Písek 2003).

Velká část objektů na území píseckého okresu je v držení osob s bydlištěm v jiné části Česka. Kowalczyk (1994) vytvořil přehledné kartogramy (obr. 3), ukazující nárůst vybavenosti domácností jednotlivých okresů mezi léty 1970 – 1991. V roce 1970 mělo méně než 5 % píseckých domácností v držení stavbu pro druhé bydlení, v roce 1980 je toto území v intervalu 5–10 % a v roce 1991 v intervalu 10–15 %.

Obr. 3: Podíl domácností na území ČSSR (ČSFR) vybavených objektem druhého bydlení

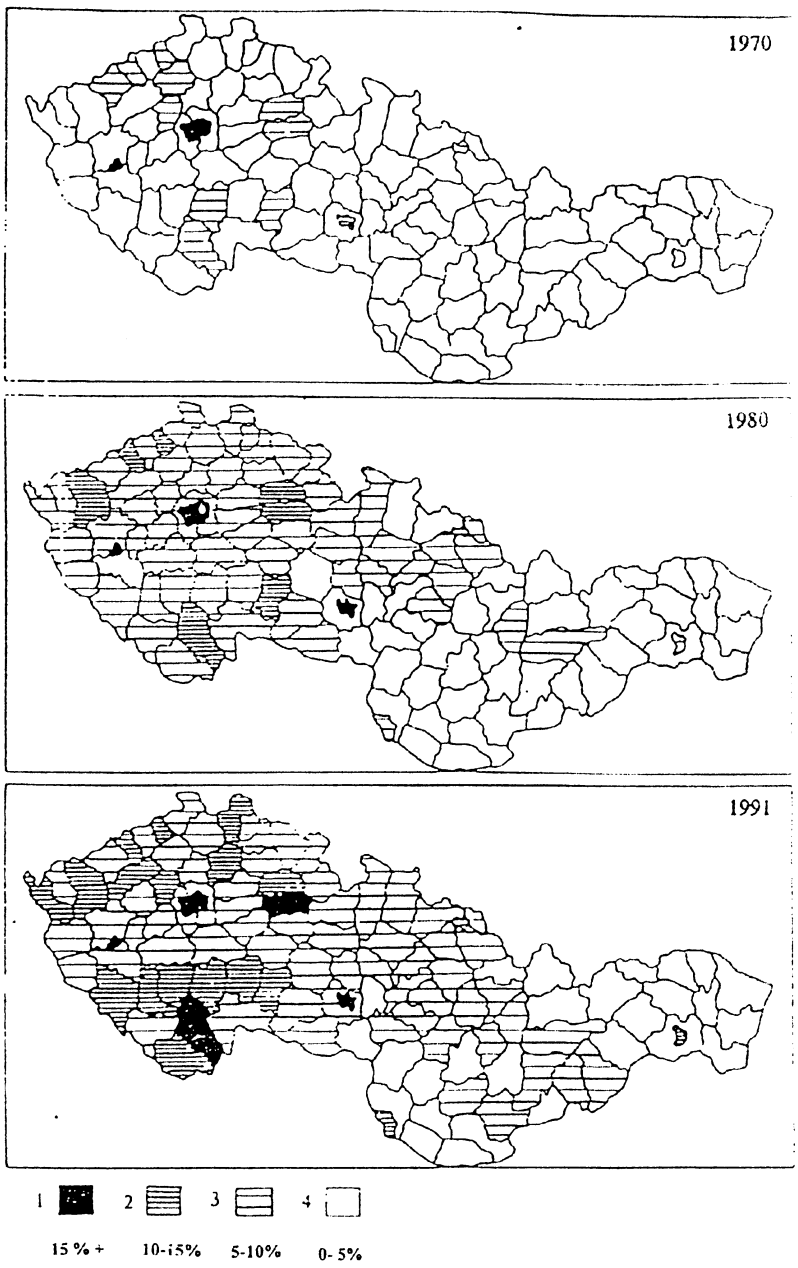

Zdroj: Kowalczyk 1994

5.1.2 Charakteristika mikroregionu Písek

Mikroregion Písek zahrnuje obce, patřící pod správu pověřeného obecního úřadu v Písku. Jeho součástí je 6 obcí spravujících 18 sídel a 10 chatových oblastí (ch. o.), které jsou vždy lokalizovány kolem vodního toku. Všechny tyto obce splnily požadavky vytyčené v kapitole 3.2.3.

Putim

První doložená písemná zmínka o Putimi je z roku 1148. Na území obce navazuje v západní části obec Kestřany a na východě město Písek. Do této obce nespadá žádná jiná část. Přímo na jeden konec zástavby navazuje asi dvoukilometrový úsek kolem řeky Blanice, který je chatovou oblastí a má kolem 85 chat (obr. 4). Největší koncentrace původních rekreačních objektů je v místě *Na soutoku* (s Otavou). Tato oblast je však vystavěna přímo v návaznosti na zátopovou louku a při povodních v roce 2002 byla velmi poškozena. Části chat, někdy dokonce i celá malá chatka, byly proudem neseny po Otavě do Písku, kde byly odstřelovány, aby nepoškodily kamenný most. Řeka Blanice v těchto místech má na svědomí mnoho nepříjemností, protože při vzestupu Otavy po prudkých deštích se vždy zvedá hladina v místě soutoku a část vody je proudem Otavy vracena zpět proti proudu samotné Blanice. Dá se tedy říct, že tyto chaty jsou velmi špatně a nebezpečně lokalizovány, což se podepisuje i na jejich tržních cenách. Další chatová výstavba je zde povolená, ale nesetkává se se zájmem veřejnosti. Putim má celkem 441 obyvatel, 49 ve věku do 14 let a 80 obyvatel nad 65 let. Z 227 domů je 62 využíváno jako rekreační chalupa. Od roku 1989 se zde poměrně silně projevuje trend změny funkce objektů z individuální rekreace na trvalé bydlení, který byl na obecním úřadě zaznamenán ve 12 případech. Změna opačným směrem prý proběhla asi u pěti objektů. Vybavenost obce je minimální. Není zde pošta, ale mateřskou školu, obchod s potravinami a hospodu tu najdeme. V okrese je poměrně známý zdejší raně gotický kostel sv. Vavřince. S Putimí jsou spojeny i dvě literární postavy. Jednou je voják Švejk ze stejnojmenné knihy Jaroslava Haška a druhou postavou je Jan Cimbura – skutečně žijící muž, který se narodil v nedalekých Smrkovicích, do Putimi se přiženil a na zdejším hřbitově je pohřben. Jeho život je popsán v knize J. Š. Baara.

Kestřany

První písemná zmínka o této obci je z roku 1338. Její území navazuje na město Písek v jihozápadní části a zahrnuje 3 části – Kestřany, Lhotu u Kestřan a Zátaví. Oblast s chatovou zástavbou najdeme mezi Kestřanami a Zátavím kolem řeky Otavy v místě, kde se vlévá Řežabinecký potok. Zde stojí 12 chat. K obci však patří ještě zahrádková kolonie (z. k.), čítající asi 150 objektů do velikosti 4 x 4 m (obr. 4). V roce 2005 byl počet obyvatel 641, z toho 111 do 14 let a pouze 88 obyvatel nad 65 let. 148 domů je využíváno k trvalému bydlení, 55 jako rekreační chalupa. Další výstavba trvalého bydlení v této obci neprobíhá, zato se počítá se stavbou nových chat. Přípravy jsou ve fázi prodeje pozemků, o něž je poměrně vysoký zájem. Železnice v Kestřanech nevede, spoje jsou pouze autobusové. V provozu je zde pošta, mateřská škola, restaurace a dva obchody. V částech Lhota u Kestřan a Zátaví však není ani obchod se základními potravinami. Zdejšími zajímavostmi jsou dvě gotické tvrze, které jsou však poznamenány bývalou správou zemědělského družstva. V současnosti probíhá jejich oprava. Pravidelnou akcí je Rýžování zlata, které se pořádá vždy v červenci na Otavě mezi Kestřanami a Lhotou.

Obr. 4: Rekreační oblasti Putimi a Kestřan

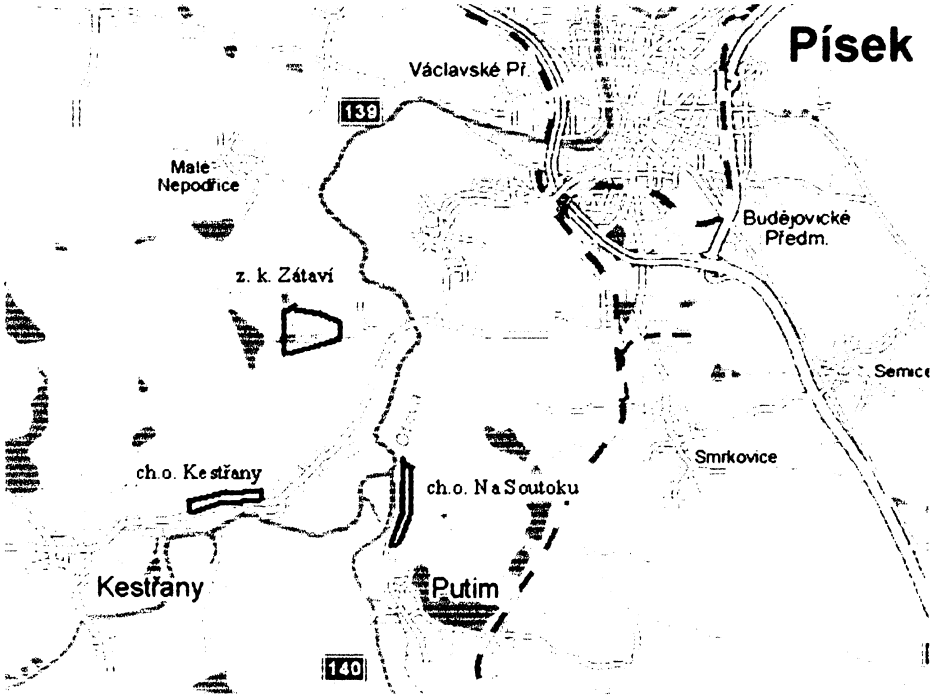

Podklad: www.mapy.cz, 7. 8. 2007

Čížová

První zmínka o obci je z roku 1401. Obec Čížová svým katastrálním územím přímo navazuje na území města Písek. Jejími částmi jsou Čížová, Borečnice, Bošovice, Krašovice, Nová Ves u Čížové, Topělec a Zlivice. Kolem toku koryta řeky Otavy byly mezi Topělcem a Borečnicí vybudovány původně dvě chatové oblasti, které se natolik rozrůstaly, až došlo k jejich propojení. O několik set metrů dál po proudu řeky je další chatová osada, která vyrostla na zbytcích trampské chaty ze třicátých let 20. století v místě zvaném Smetiprach (obr. 5). Celkem zde bylo postaveno 155 chat. K obci patří i menší zahrádková kolonie do 30 chat. V roce 2005 mělo v Čížové trvalé bydliště 820 obyvatel, z toho 129 ve věkové kategorii do 14 let a 110 obyvatel nad 65 let. Je však nutné podotknout, že zvláště v samotné části Čížová, která má velmi dobré dopravní spojení s Pískem jak silniční, tak železniční, v současnosti probíhá mohutná výstavba nových rodinných domů, dá se tedy předpokládat další nárůst počtu obyvatel. Ze 450 obytných staveb je 79 využíváno jako rekreační chalupa. Se stavbou nových chat v okolí řeky se nepočítá. Obec je poměrně dobře sociálně vybavena. Lze tu nalézt mateřskou školku, nižší stupeň základní školy, poštu, ordinaci praktického i zubního lékaře, restauraci, pekárnu a několik obchodů. V Krašovicích je vyhledávané sportovní letiště.

Vrcovice

Vrcovice patří mezi mladší obce oblasti, první zmínka o nich je datována do roku 1542. Jsou tvořeny jen vlastní částí Vrcovice, jižní hranice obce sousedí s městem Písek. Asi 2 km od vsi je po pravém břehu řeky Otavy vystavěna chatová oblast s 81 chatami, která je plynovou lávkou spojena s chatovou oblastí Topělce (Čížová) (foto 5) při levém břehu řeky (obr. 5). Zde je také velmi využívaný autokemp. Počet obyvatel Vrcovic v roce 2005 byl 106. Počet osob v předproduktivním věku (16) je vyrovnaný s počtem postproduktivních obyvatel (14). Z 53 staveb je 33 trvale obydleno, 12 je využíváno k rekreaci. I zde v posledních pěti letech bylo vystavěno několik nových rodinných domů a s další výstavbou je ještě počítáno, zatímco nové rekreační objekty plánovány nejsou. Ačkoliv autobusy zajišťují jen nejnutnější dopravu do školy, vlakem je možné cestovat každé dvě hodiny. V obci není pošta, obchod ani mateřská škola. Za veškerými službami musí obyvatelé jezdit do Písku.

Vojníkov

Stejně jako ve Vrcovicích je i ve Vojníkově prvním zaznamenaným datem rok 1542. Původně obce pravděpodobně patřily pod jeden správní celek. Nasvědčují tomu i jejich hranice, jižní hranice Vojníkova je současně severní hranicí Vrcovic a končí téměř na stejném místě. Obec Vojníkov má tři části – Vojníkov, Držov a Louku. Téměř 2 km od Vojníkova je opět u pravého břehu Otavy chatová oblast *Cajska*, která přímo navazuje na oblast vrcovickou. Další místo chatové zástavby patřící k této obci je přibližně 1 km od Louky a v ohybu řeky (obr. 5). Celkem k obci patří přibližně 110 chat. Obec Vojníkov měla v roce 2005 pouhých 75 obyvatel. Velmi špatné demografické poměry jsou charakterizovány počtem osob do 14 let (2) a osob nad 65 let (21). To se také podepisuje na využívání budov. Jen od roku 1990 bylo z trvalého bydlení na rekreaci oficiálně převedeno 5 budov (v celé obci je 53 obyvatelných domů, z toho 25 slouží jako rekreační chalupa) opačným způsobem ani jedna. K další výstavbě chat by nemělo dojít, protože je zakázána od Povodí Vltavy až do vzdálenosti 1 km od řeky. Protože vlakové spojení v obci chybí, nedá se sem o víkendu, kdy nejezdí školní autobusy, dostat jinak než autem. Chybí zde obchod i pošta.

Obr. 5: Rekreační oblasti Čížové, Vrcovic a Vojníkova

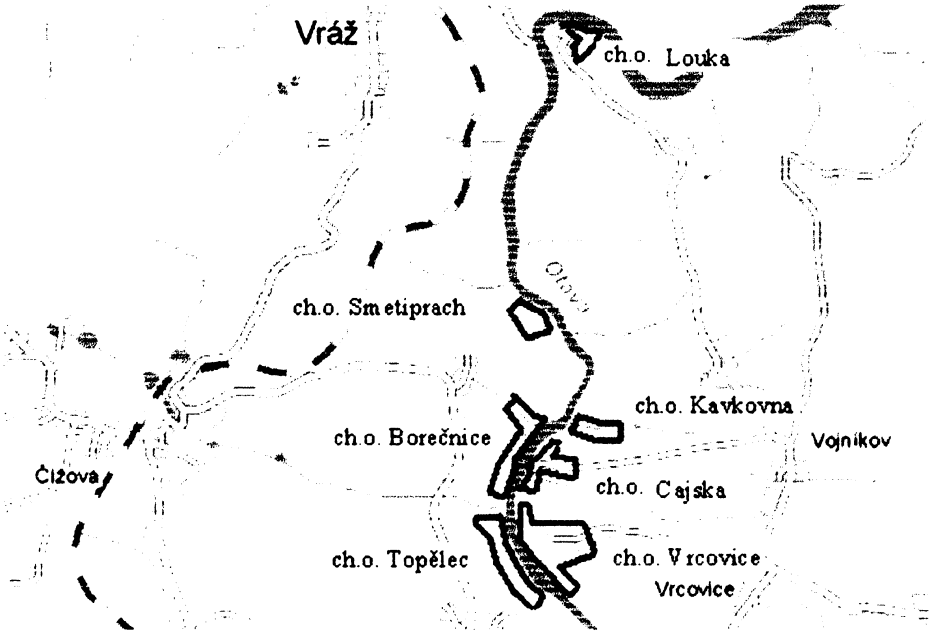

Podklad: www.mapy.cz, 7. 8. 2007

Oslov

Historie tohoto sídla je prokázaná již v roce 1226. Katastrální území je ohraničeno ze západu Otavou, z východu Vltavou, v jihozápadní části navazuje na Vojníkov. Celá obec má tři části – Oslov, Tukleky a Svatou Annu. Od místní části Oslov jsou asi 2 km na západ (na břehu Otavy) i na východ (Vltava) chatové oblasti (obr. 6), které dohromady čítají 115 chatových objektů. Stejně jako ve Vojníkově je tu také zakázána další chatová výstavba Povodím Vltavy. I zde jsou demografické poměry špatné – celkem má obec 288 obyvatel, do 14 let 39, ale nad 65 let 77 osob. Zatímco 72 staveb je využíváno k trvalému bydlení, 47 je vedeno jako rekreační chalupa. Dopravní spojení o víkendu je téměř nulové – autobusy nejezdí vůbec, vlaky dvakrát za den. Mateřská školka, pošta i obchod a hospoda v obci je, samozřejmě ale jen v místní části Oslov.

Obr. 6: Rekreační oblasti Oslova

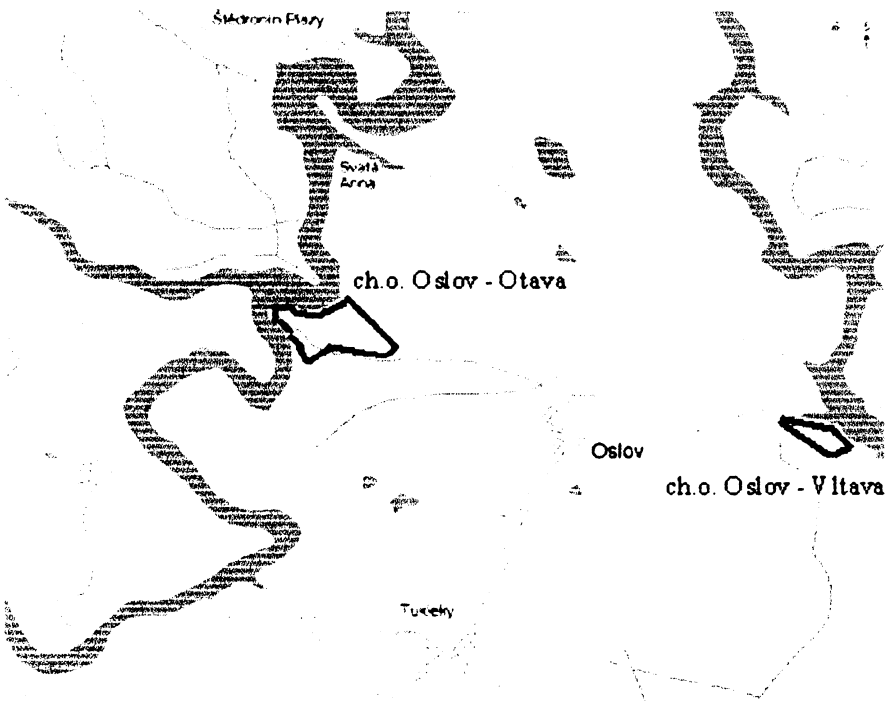

Podklad: www.mapy.cz, 7. 8. 2007

Zdroje charakteristik obcí: Statistický lexikon obcí České republiky 2005, www.mesta.obce.cz 4. 12. 2006, www.vdb.czso.cz 5. 12. 2006, www.icpisek.cz 13. 12. 2006, www.idos.cz 15. 4. 2007

Tab. 4: Základní ukazatele k jednotlivým obcím mikroregionu Písek

	Putim	Kestřany	Čížová	Vrcovice	Vojníkov	Oslov
Rozloha obce (km^2)	10,41	20,1	36,11	5,52	11,79	19,37
Počet TOD	134	148	322	33	27	72
Počet ODB	147	67	234	92	135	162
Počet chat	85	12	155	80	110	115
Počet chalup	62	55	79	12	25	47
Počet potenciálních rekreantů	735	335	1170	460	675	810
Počet trvalých obyvatel	441	641	820	106	75	288
Počet lůžek v ODB	735	335	1170	460	675	810
Rekreační plocha (km^2)	4,89	9,86	22,62	2,31	7,84	11,57
Hustota ODB	14,12	3,33	6,48	16,67	11,45	8,36
Podíl rekreačních objektů na úhrnu všech staveb	0,52	0,31	0,42	0,74	0,83	0,69
Počet ODB připadajících na 100 TOD	109,70	45,27	72,67	278,79	500,00	225,00
Podíl chalup na počtu ODB	0,42	0,82	0,34	0,13	0,19	0,29
Počet chalup na 100 TOD	46,27	37,16	24,53	36,36	92,59	65,28
Podíl potenciálních rekreantů na celkovém počtu obyvatel	0,63	0,34	0,59	0,81	0,90	0,74
Počet potenciálních rekreantů připadajících na 100 TOD	166,67	52,26	142,68	433,96	900,00	281,25
Celková zatíženost území	112,97	48,56	55,11	102,54	63,61	56,69
Rekreační zatíženost	70,61	16,67	32,40	83,33	57,25	41,82
KRF území	3,55	1,07	2,28	10,37	13,53	4,71

Zdroj: Statistický lexikon obcí 2005, www.mesta.obce.cz 4. 12. 2006, dotázané obecní úřady 2006, vlastní výpočty 2007

Z tabulky 4 je dobře patrné, že největší hustotu rekreačních objektů (16,7 na km^2) má obec Vrcovice, což je dáno hlavně její malou rozlohou. Při průzkumu v terénu nebyla patrná nijak markantnější chatová zástavba než v ostatních obcích a v podílu chalup na 1010 TOD dokonce dosahuje nejnižší hodnoty (36 %) ze všech sledovaných obcí tohoto mikroregionu.

V podílu rekreačních objektů na úhrnu všech staveb má jednoznačný primát obec Vojníkov. Zde na 27 TOD připadá 135 objektů rekreace, tedy na 100 TOD 500 rekreačních objektů. Potenciálně možný nápor rekreantů hlavně v letních měsících je opravdu extrémní, na 100 trvalých obyvatel zde připadá 900 rekreantů. I samotných chalup zde najdeme více, než domů užívaných k trvalému bydlení. Jak již bylo řečeno v dřívějším textu, obec se stále potýká s úbytkem trvalých obyvatel, takže můžeme očekávat další zvýšení ukazatelů rekreační funkce území.

Naopak nejnižších hodnot v hustotě rekreačních objektů, v podílech rekreačních objektů na všech stavbách i potenciálních rekreantů na počtu trvalých obyvatel nabývá obec Čížová, což je způsobeno hlavně velkou rozlohou a poměrně vysokým počtem trvalých obyvatel, kterých navíc stále přibývá.

Celková zatíženost území je nejvyšší v Putimi – v době největšího náporu rekreantů je tu tedy nejvyšší hustota zalidnění (počítáno i s trvalými obyvateli). Zde je situace navíc umocněna faktem, že v Putimi je nejvyšší podíl chalup na úhrnu všech rekreačních objektů (43 %), takže velká část rekreantů je soustředěna přímo ve vsi. Hodnoty celkové zatíženosti území vyšší než 100 osob na km^2 dosahují Vrcovice, ve kterých je nejvyšší i rekreační zatíženost (počítáno bez trvalých obyvatel).

Koeficient rekreační funkce území nabývá středních hodnot v Putimi a Čížové, průměrných v Kestřanech a Oslově a silně nadprůměrných ve Vrcovicích a Vojníkově.

5.1.3 Charakteristika mikroregionu Orlík

Do mikroregionu Orlík patří ty sledované obce, které spadají do kompetence pověřených úřadů v Milevsku, Miroticích a Mirovicích a stejně jako předešlé splňují podmínky popsané v kapitole 3.2.3. Pouze Podolí I a Olešná jsou ještě v kompetenci pověřeného úřadu Písek, díky své poloze na pravém břehu Vltavy a lepšímu spojení s Milevskem než s Pískem byly zařazeny pod mikroregion Orlík.

Spojujícím prvkem tohoto mikroregionu je přehradní nádrž Orlík. O její výstavbě (a stejně o výstavbě mnoha dalších přehrad) bylo rozhodnuto po 2. světové válce. Důvodem byla jednak nevýhodná poloha Česka v pramenné oblasti, díky které jsme odkázáni pouze na srážkovou vodu, ale také to, že Orlík bude dalším článkem tzv. vltavské kaskády, která má zadržovat přívalové vody při povodních tak, aby Praze nehrozila katastrofa. Korunou pak měla být výroba levné elektrické energie. První geologický výzkum proběhl již v roce 1951 a výstavba začala o tři roky později. Celá přehrada byla koncipována jako „vrcholné dílo českého socialismu“ a svými parametry dalece převyšovala ostatní české přehrady. Její hráz je 91,5 m vysoká a v koruně dlouhá 545 m. S napouštěním se začalo v roce 1960,

ale ještě předtím muselo být vyklizeno několik vesnic, které jsou v současnosti na dně přehrady. Dokončovací práce proběhly v prosinci 1961. Po napuštění do optimální úrovně se voda rozlila na ploše 26 km^2 a hladina se vzdula 68 km proti proudu na Vltavě, 23 km proti proudu na Otavě a 7 km na Lužnici. Přes přehradu musely být postaveny nové mosty – Žďákovský v blízkosti hradu Orlík, přes nějž vede silnice Plzeň – Tábor a který je dnes známý hlavně mezi vyznavači bungee--jumpingu, 2 Zvíkovské mosty (jeden přes Otavu a druhý přes Vltavu) se silnicí Mirotice–Milevsko. Přes samotnou hráz přehrady byla vybudována silnice Příbram–Benešov–Tábor. Vodní nádrž si rychle našla i další možnosti uplatnění, a to zejména v oblasti rekreace. V jejím okolí vyrostlo brzy velké množství chatových osad a hotelů. Atraktivitu zvyšovalo i pět výletních parníků, které převážely turisty mezi zvíkovským hradem a orlickým zámkem. Oblast se stala vyhledávanou i mezi rybáři (Hašková 1961, 1963, Chlum 1961, Přibil 1962).

Orlík nad Vltavou

Nejseverněji položenou obcí mého výzkumu je Orlík nad Vltavou, o kterém je první písemná zmínka z roku 1288. Pod tento obecní úřad patří části Orlík nad Vltavou, Staré Sedlo a Višňovka. Celou jeho východní hranici tvoří řeka Vltava. Několik desítek metrů od Višňovky začíná chatová oblast, která je rozdělená na dvě části. Jedna přímo nasedá na skalnatý břeh přehrady, a druhá není přímo u přehrady, ale spíše u potoka, který o několik set metrů dál do přehrady ústí (obr. 7). Celkem je zde 88 chat. Vzhledem k tomu, že velkou část okolních pozemků vlastní hrabě Schwarzenberg, je pravděpodobné, že k další chatové výstavbě nebude docházet. V současnosti hrabě požaduje vyklizení několika pozemků, které před časem chatařům pronajal. Celá obec má 341 obyvatel, z toho 53 do 14 let a 66 obyvatel nad 65 let. V letní sezóně se zde však trvale pohybuje více lidí, kteří se starají o údržbu zámku a přilehlého lesoparku. Ze 183 staveb je 92 využívaných k trvalému bydlení a 64 jako rekreační chalupa. Problematické je dopravní spojení, které je zajišťováno pouze autobusově. O víkendu sem z Prahy jedou jen 2 spoje s přesedáním. Obec je dobře vybavena, je v ní pošta, mateřská a základní škola, restaurace, několik obchodů a detašované pracoviště praktického a zubního lékaře. Jednoznačnou dominantou obce je zámek Orlík, postavený původně jako královský hrad v polovině 13. století. Po požárech prošel mnoha přestavbami na zámek až k dnešní novogotické podobě.

Probulov

První písemná zmínka o obci je z roku 1312. Její území je dnes velmi malé a ze severu a východu hraničí s Orlíkem nad Vltavou. Ačkoliv přímo nesousedí s Orlickou přehradou, splňuje všechny stanovené podmínky. K Probulovu administrativně nepatří žádná další část. Oblast s chatovou zástavbou čítající asi 68 objektů je kolem Probulovského potoka, který ústí do Orlické přehrady (obr. 7). Vzhledem k tomu, že toto území nesousedí přímo s přehradou, zde neplatí zákaz další chatové výstavby a je počítáno se stavbou téměř na 8 ha. Další vývoj trvalého obyvatelstva má velmi špatnou perspektivu – z 53 trvalých obyvatel jsou jen 3 ve věku do 14 let, zatímco nad 65 let zde žije 19 osob. Z 66 staveb je 22 využíváno k trvalému bydlení a 32 jako rekreační chalupa. Vlakové spojení obec nemá, autobusové pouze pro zajištění školní docházky, takže o víkendu je možné se do Probulova dopravit pouze dvěma spoji. Poměrně překvapující je v tak malé vsi existence obchodu s potravinami. Ostatní vybavení s výjimkou hospody chybí.

Nevězice

Oficiální existence obce Nevězice je datována v roce 1499. Její katastr sousedí s Orlíkem nad Vltavou i s Probulovem, východní hranici tvoří levý břeh Orlické přehrady. Obec má dvě části, Nevězice a Koloredov. Asi 0,5 km od Nevězic je kolem břehu přehrady a ústícího potoka chatová oblast *Ostrov*, ve které je 75 chat (obr. 7). Vhodné lokality, jichž se netýká zákaz od Povodí Vltavy jsou již zaplněny, proto se s další výstavbou chat nepočítá. V Nevězicích trvale žije 149 obyvatel, z toho 15 do věku 14 let a 28 obyvatel nad 65 let. I zde tedy dochází k postupnému úbytku trvale žijících osob. Ze 130 staveb je k účelu trvalého bydlení využito 62, a 61 slouží k rekreaci. Ani do této obce železnice nevede, proto je možné využít jen autobusovou hromadnou dopravu, která i sem o víkendu z Prahy jede pouze dvěma spoji, což je velmi svazující vzhledem k tomu, že větší část rekreantů v mikroregionu Orlík má trvalé bydliště právě v Praze. I v Nevězicích trvale existuje obchod se základními potravinami a hospoda, další vybavení však chybí.

Obr. 7: Rekreační oblasti Orlíku nad Vltavou, Probulova a Nevězic

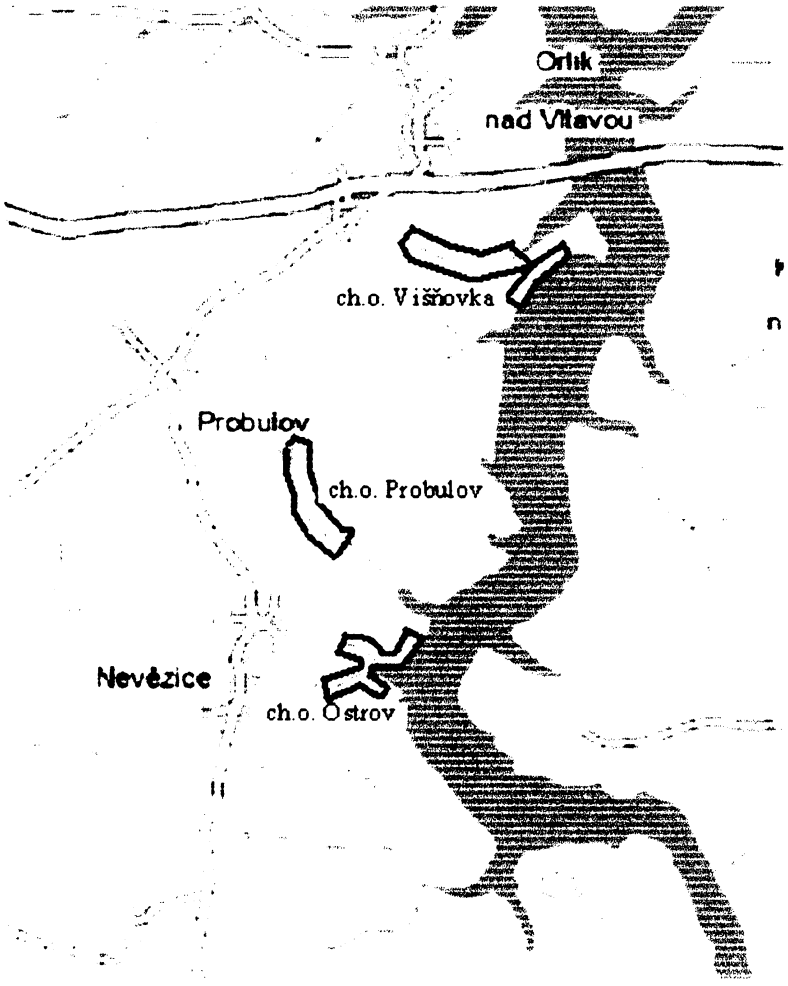

Podklad: www.mapy.cz, 7. 8. 2007

Varvažov

První písemná zpráva o osídlení ve Varvažově je z roku 1387. Svou severní hranicí katastr navazuje na Nevězice, východní hranici opět tvoří přehrada. Pod obecní úřad patří ještě části Štědronín a Zbonín. K obci patří čtyři lokality s chatovou zástavbou – Ochoz, soutok Lomnice a přehrady (Říčky), Anna a Štědronín – Plazy (obr. 8). Celkem je možné zde najít přes 120 chat. K obci patří také autokemp a chaty náležející rekreaci veřejné, kam často jezdí děti na letní tábory nebo sportovní oddíly na soustředění. Ty najdeme zejména v lokalitě Anna. Další výstavbě chat se obecní úřad brání, neboť podle slov pana starosty je zde s chataři mnoho problémů, hlavně kvůli svozu odpadků. Ve všech třech místních částech trvale žije 176 obyvatel, z toho 17 do 14 let a 58 nad 65 let. Těmto věkových charakteristikám odpovídá i skutečnost, že je zde ze 191 staveb trvale

obydlených jen 63 a jako rekreační chalupa využívaných 98. Ostatní stavby jsou většinou nevyužívané a tudíž chátrající. V této obci se velmi silně projevuje vylidňování české vesnice. Od roku 1989 byla ve dvaceti případech zaznamenána změna z trvalého bydlení na rekreaci, ale změna opačným směrem proběhla pouze v jediném případě. I zde jsou spoje pouze autobusové a stejná linka jako ve třech předešlých obcích sem zajíždí o víkendu z Prahy pouze dvakrát za den. V samotné části Varvažov obyvatelům slouží jen obchod a hospoda, ostatní služby zde poskytovány nejsou.

Obr. 8: Rekreační oblasti Varvažova

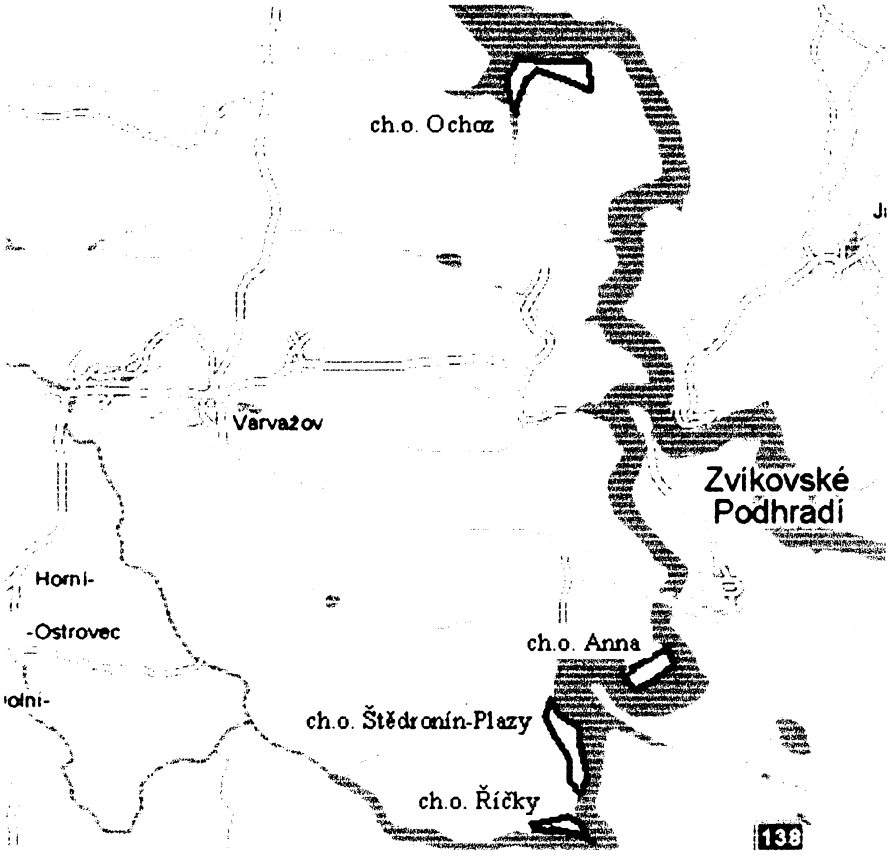

Podklad:www.mapy.cz, 7. 8. 2007

Květov

Informace o obci Květov se poprvé objevily v roce 1460. Najdeme ji při pravém břehu Vltavy ještě před soutokem s Otavou. Její částí je kromě vlastního Květova ještě Vůsí, ke kterému patří chatová oblast Červená II (obr. 9). Zde můžeme najít 65 chat. K další výstavbě opět díky zákazu Povodí Vltavy v katastru této obce docházet nebude. Dohromady zde trvale žije 107 obyvatel, 14 ve věku pod

14 let a 28 v kategorii nad 65 let. Z 82 staveb je 36 trvale obydlených a 25 je užíváno jako rekreační chalupa. Vlakové spojení tato obec nemá a o víkendu sem nejede ani jeden autobus, víkendová doprava je tedy přísně individuální. Kromě obchodu a hospody zde jiné služby nejsou.

Obr. 9: Rekreační oblast Květova

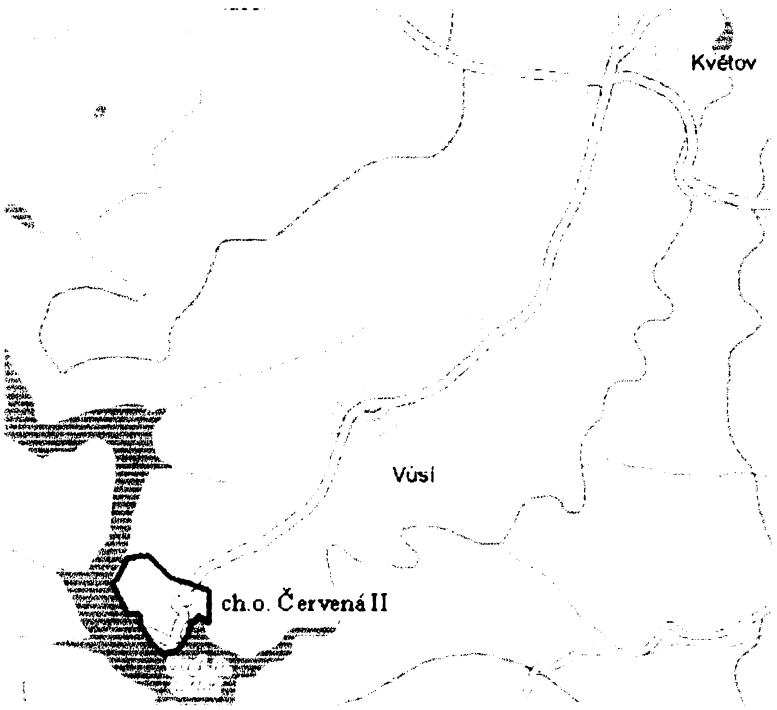

Podklad: www.mapy.cz, 7. 8. 2007

Jetětice

Obec prokazatelně existuje od roku 1463. Její severní hranici tvoří katastr Květova, západní hranicí je Orlická přehrada. Skládá se ze dvou částí – Jetětice a Červená. Asi 1 km od Červené je poměrně rozsáhlá rekreační oblast (obr. 10), ve které najdeme asi 120 chat pro individuální rekreaci a několik středisek hromadné rekreace (např. Rekreační středisko ministerstva vnitra), která jsou využívána i pro školní výlety a rekreaci zájmových oddílů. I zde Povodí Vltavy povolilo jen dostavbu rozestavěných objektů v blízkosti přehrady. Nové výstavbě v místech vzdálenějších od přehrady by se obecní úřad nebránil, ale není o ni zájem. Demografická charakteristika této obce není tak špatná jako v obcích okolních. Trvale žijících obyvatel je 296, z toho 46 je ve věku do 14 let a 63 v kategorii nad 65 let. Ze 135 trvale obyvatelných domů si tuto funkci udrželo 94 staveb. Pouze 41 je užíváno jako rekreační chalupa. O víkendu sem sice autobus nezajíždí,

ale obec je napojena na železnici, takže může využívat spoje, které tudy projíždí téměř každé dvě hodiny. Obec má poštu, hospodu a obchod s potravinami.

Podolí I

Obec je známa od roku 1368. Její území dnes navazuje na území Jetětic a malou část jeho hranic na západě tvoří Orlická přehrada. Mezi části této obce patří Podolí I, Podolsko, Horní Rastory a Dolní Rastory. U Podolska, které přímo sousedí s přehradou, je chatová oblast s autokempem, navazující na oblast Červené (obr. 10). Na tomto území je vystavěno 102 chat. Ani zde už další stavba není možná. V Podolí I trvale žije 355 osob. Na rozdíl od většiny ostatních sledovaných sídel, zde je vyšší podíl mladých lidí. Do 14 let tu žije 56 osob, nad 65 let 46. Ze 154 obytných staveb je 53 využíváno k chalupaření. Podolí I není napojeno na železniční dopravu a v sobotu je možné se sem z Písku dostat jen jedním autobusem a to ještě v pozdních odpoledních hodinách, i přes to, že leží na hlavní trase Písek – Milevsko. Přímé spojení s Prahou není k dispozici. V obci je v provozu mateřská školka, hostinec a obchod s potravinami.

Olešná

Obec Olešná prokazatelně existuje od roku 1379. Na severu sousedí s Podolím I, na západě s Orlickou přehradou. Obec je tvořena jen touto jednou částí, ale patří k ní chatová oblast *Strouhy* se 40 stavbami (obr. 10). I zde platí stavební uzávěra na rekreační objekty, v obci se však počítá s výstavbou rodinných domů. Z pouhých 83 obyvatel je 9 ve věku do 14 let a 18 nad 65 let. V této obci se velmi znatelně rozchází oficiální statistika s realitou. Zatímco data ČSÚ udávají z 69 obyvatelných domů jen 7 jako chalupu, na obecním úřadě jsem dostala seznam s 98 domy, z nichž 51 bylo využíváno k rekreaci. Vlakové spojení zde není, o víkendu do Olešné nezajíždí žádný autobus. V obci funguje hospoda a hotel.

Obr. 10: Rekreační oblasti Jetětic, Podolí I a Olešné

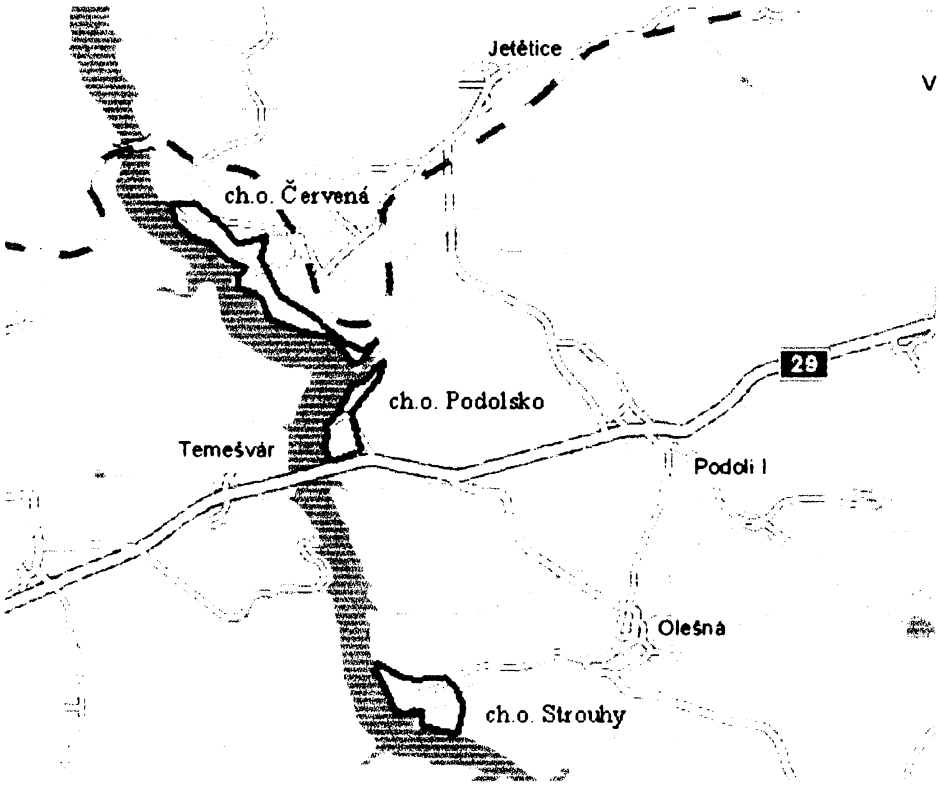

Podklad: www.mapy.cz, 7. 8. 2007

Zdroje charakteristik obcí: Statistický lexikon obcí České republiky 2005, www.mesta.obce.cz 4. 12. 2006, www.vdb.czso.cz 5. 12. 2006, www.icpisek.cz 13. 12. 2006, www.idos.cz 15. 4. 2007

Tab. 5: Základní ukazatele k jednotlivým obcím mikroregionu Orlík

	Orlík nad Vltavou	Probulov	Nevězice	Varvažov	Květov	Jetětice	Podolí I	Olešná
Rozloha obce (km^2)	9,04	3,47	9,85	25,14	15,74	13,75	8,96	5,25
Počet TOD	92	22	62	63	36	94	96	37
Počet ODB	152	100	136	220	90	161	155	91
Počet chat	88	68	75	122	65	120	102	40
Počet chalup	64	32	61	98	25	41	53	51
Počet potenciálních rekreantů	760	500	680	1100	450	805	775	455
Počet trvalých obyvatel	341	53	149	176	107	296	355	83
Počet lůžek v ODB	760	500	680	1100	450	805	775	455
Rekreační plocha (km^2)	6,64	0,96	4,71	20,05	11,42	9,8	6,15	2,11
Hustota ODB	16,81	28,82	13,81	8,75	5,72	11,71	17,30	17,33
Podíl ODB na úhrnu všech staveb	0,62	0,82	0,69	0,78	0,71	0,63	0,62	0,71
Počet ODB připadajících na 100 TOD	165,22	454,55	219,35	349,21	250,00	171,28	161,46	245,95
Podíl chalup na počtu ODB	0,42	0,32	0,45	0,45	0,28	0,25	0,34	0,56
Počet chalup na 100 TOD	69,57	145,45	98,39	155,56	69,44	43,62	55,21	137,84
Podíl potenciálních rekreantů na celkovém počtu obyvatel	0,69	0,90	0,82	0,86	0,81	0,73	0,69	0,85
Počet potenciálních rekreantů připadajících na 100 TOD	826,09	2272,73	1096,77	1746,03	1250,00	856,38	807,29	1229,73
Celková zatíženost území	121,79	159,37	84,16	50,76	35,39	80,07	126,12	102,48
Rekreační zatíženost	84,07	144,09	69,04	43,75	28,59	58,55	86,50	86,67
KRF území	3,03	34,10	9,54	7,84	5,80	3,82	3,18	13,64

Zdroj: Statistický lexikon obcí ČR 2005, www.mesta.obce.cz, 4. 12. 2007, dotázané obecní úřady 2006, vlastní výpočty 2007

Velmi nápadné jsou v tabulce 5 vysoké hodnoty ukazatelů v obci Probulov. Například hustota rekreačních objektů, která dosahuje téměř 29 objektů na 1 km^2 (v nejzatíženější obci píseckého mikroregionu byla hodnota necelých 17 objektů na 1 km^2). Na ploše necelé 4 km^2 se zde rozkládá přesně 100 rekreačních staveb. S tímto faktem koresponduje i výsledek podílu rekreačních objektů na všech obytných stavbách obce, který dosahuje 82 %. Tento výsledek není nijak překvapující, vezmeme-li v úvahu, že ze 66 popisných čísel je trvale obydleno jen 22 domů. Devadesátiprocentní podíl potenciálních rekreantů na celkovém počtu obyvatel ukazuje na extrémní rekreační zatíženost, zejména v době prázdnin., kdy by mohla dosahovat až 144 rekreantů na 1 km^2. Výsledkem je maximální rekreační funkce území.

Vysokých hodnot dosahuje i obec Varvažov. I zde je významný podíl potenciálních rekreantů jak na celkový počet obyvatel, tak i na 100 trvale obydlených domů. Díky velké rozloze katastru však je rekreační funkce území „pouze" nadprůměrná.

Nižších hodnot ukazatelů dosahují Orlík nad Vltavou, Jetětice a Podolí I., kde podíl potenciálních rekreantů na celkovém počtu obyvatel je do 75 % a podíl rekreačních objektů na všech stavbách je kolem 62 %. Rekreační funkce území pak nabývá středních hodnot.

Velmi nízkou rekreační zatíženost má obec Květov, a to díky poměrně velké rozloze vzhledem k počtu potenciálních rekreantů. Tento stav je dán hlavně faktem, že jen malá část území leží v atraktivní oblasti v přímé návaznosti na přehradu.

Koeficient rekreační funkce dosahuje středních hodnot v Orlíku nad Vlavou, Jetěticích a Podolí I, průměrných hodnot v Květově, nadprůměrných v Nevězících a Varvažově, silně nadprůměrných v Olešné a maximálních hodnot v Probulově.

Celkově tedy můžeme shrnout, že mikroregion Orlík má větší rekreační funkci než mikroregion Písek.

Podle Atlasu cestovního ruchu České republiky (Vystoupil 2006) dosahují sledovaná území v kontextu všech obcí ČR následujících hodnot turisticko-rekreační funkce: Orlík nad Vltavou, Nevězice, Varvažov, Květov, Olešná, Vojníkov, Vrcovice zcela dominantní, Probulov, Jetětice, Podolí I, Oslov, Čížová, Kestřany velmi významná, Putim významná turisticko-rekreační funkce. Tato funkce je

vytvořena jako podíl počtu turistických lůžek ku počtu trvalých obyvatel, započítávají se do ní jak lůžka v objektech hromadné, tak i individuální rekreace. Její intervaly jsou zobrazeny v tab. 6. Je zde však počítáno s průměrem čtyř lůžek na jeden objekt druhého bydlení, takže ve skutečnosti by se turisticko-rekreační funkce těchto obcí mohla ještě zvýšit, protože poslední výzkumy dokazují nutnost počítat s pěti lůžky.

Tab. 6: Intervaly hodnot turisticko-rekreační funkce obcí

Turisticko-rekreační funkce území	Lůžka v hromadných ubytovacích zařízeních a v objektech individuální rekreace/počet trvale bydlících obyvatel v obci x 100
Zcela dominantní	201 a více
Velmi významná	101 - 200
Významná	51 - 100
Rozvojová	26 - 50
Malá	25 a méně

Zdroj: Atlas cestovního ruchu České republiky 2006

5.2 Výsledky dotazníkového šetření

Nejprve se věnuji popisu získaných výsledků za celou zkoumanou oblast, čímž získám průměrné hodnoty jednotlivých ukazatelů. Následně budu moci posoudit, která skupina objektů a jejich vlastníků se průměru nejvíce vzdaluje a tyto odchylky se pokusím zdůvodnit, nebo alespoň načrtnout možnosti a důvody jejich vzniku.

V průběhu dotazníkového šetření se mi ve většině případů (72 %) podařilo mluvit přímo s vlastníkem rekreačního objektu, nebo alespoň s jedním z vlastníků, protože nemovitosti jsou často ve společném vlastnictví manželů. Asi v 8 % případů byly přítomni pouze rodiče vlastníka, ve stejném počtu případů naopak jen jeho děti. Spíše výjimkou bylo, že vlastníkem není přímý člen rodiny osoby, která je na chatě či chalupě nejčastěji. Ani v jednom případě se nestalo, že by vlastníkem objektu byla obec.

Co se týče způsobu získání objektu, je nejčastějším případem dědictví (36 %), těsně následované koupí (33 %) jak ukazuje graf 1. Pokud se blíže podíváme na datum koupě, zjistíme, že na Písecku dochází v současné době k velkým změnám

ve vlastnictví. Z dvou set šetřených osob odpovědělo 68, že chatu nebo chalupu koupilo. 30 osob koupi uskutečnilo do roku 1990, ale za posledních 16 let proběhla změna vlastníka koupí u 38 objektů. Z toho je jasně vidět, že velkými změnami prošlo po roce 1989 i druhé bydlení. Díky jiným možnostem trávení volného času se mnoho majitelů rozhodlo svůj objekt zpeněžit. Z výsledků šetření se jeví jako pravděpodobné, že další prodej bude ještě pokračovat. Je to naznačeno faktem, že 20 objektů (tedy 10 %) bylo zakoupeno po roce 2000. Ani zdaleka nemůžeme říct, že by zájem o koupi staveb druhého bydlení po revoluci klesal. Třetím nejčastějším způsobem zisku objektu je výstavba, která se podle definic objektů druhého bydlení týká jen chat a rekreačních domků. Zajímavé jsou nerovnosti ve způsobu zisku objektu mezi chataři a chalupáři. U chalupářů více než 90 % objektů bylo zděděno a zakoupeno, u chatařů tento způsob zisku představuje jen asi 50 %. Téměř 20 % chat bylo vystavěno nynějším vlastníkem. Mezi ostatní způsoby zisku patří například výměna, pronájem nebo zisk v restituci. Procentuální zastoupení způsobů zisku byl v obou mikroregionech téměř shodný, lišil se jen o málo nižším zastoupením kupovaných objektů v mikroregionu Orlík

Graf 1: Způsob získání objektu druhého bydlení

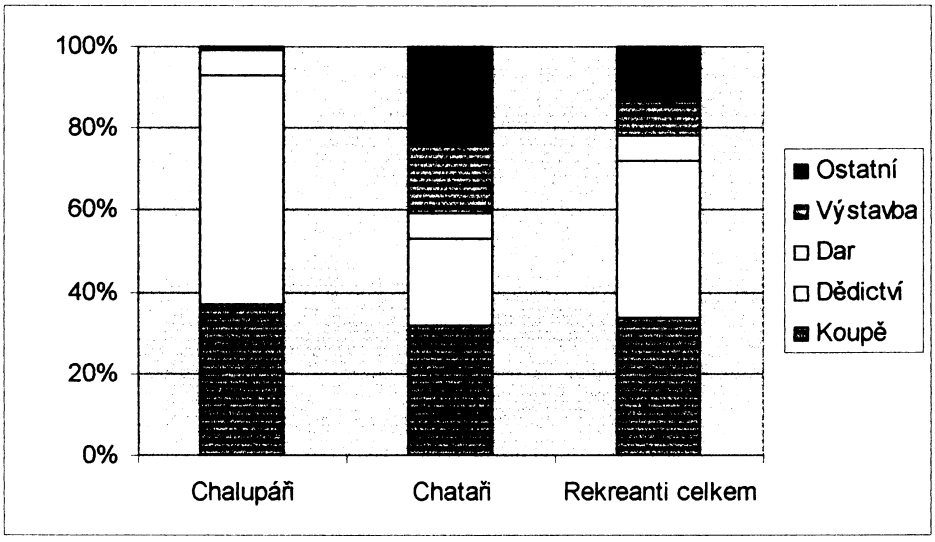

Zdroj: výsledky dotazníkového šetření, 2006

Pokud budeme sledovat datum získání objektů všemi možnostmi, uvidíme, že na Písecku docházelo od roku 1960 k výjimečně kontinuálnímu růstu (graf 2). Ze sledovaných objektů bylo v každém desetiletí pořízeno přibližně 20 %. Můžeme

potvrdit, že 60. a 70. léta znamenají velký rozvoj druhého bydlení, který ale v tomto sledovaném území pokračuje téměř ve stejném tempu. Předpoklad, že v současnosti dochází ke snížení zájmu o individuální rekreaci ve vlastním objektu však díky těmto výsledkům musíme negovat. Jako nejpravděpodobnější se jeví tvrzení, že zatímco individuální rekreace v zázemí Prahy pomalu upadá, kolem okresních měst se zájem o ni zvyšuje. Tento vývoj odpovídá teorii hierarchické difúze, která byla potvrzena i sledováním v jiných oblastech Česka. Tato skutečnost může být způsobena například nižšími platy mimo hlavní město, které znemožňují častější trávení dovolené mimo republiku, ale současně i nárůstem ekologického povědomí a snahou trávit volno mimo město.

Průměrným rokem zisku u všech mnou sledovaných objektů je rok 1982. Tento údaj se poněkud různí mezi chatami a chalupami. Zatímco průměrný rok zisku chaty je 1979, u chalupářů je to o pět let více – tedy rok 1984. V současnosti však probíhá výstavba nových chat jen minimálně (foto 6). Pokud sledujeme rozdíl mezi objekty mikroregionů, je výsledkem jedinečná shoda mezi chalupáři jak Písku, tak i Orlíku, kterou představuje u obou průměrný rok zisku 1984. U chat tato shoda nenastala, přesto i zde jsou výsledky velmi podobné. Průměrný rok zisku chaty v mikroregionu Písek je rok 1978, v mikroregionu Orlík rok 1980.

Graf 2: Období zisku objektu druhého bydlení, nezávisle na způsobu zisku

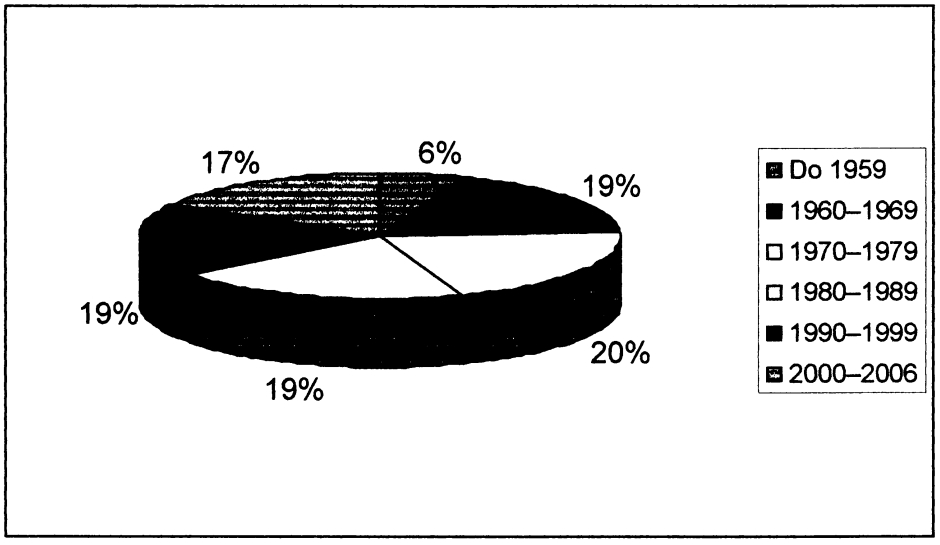

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2006

Průměrná velikost zastavěné plochy objektů druhého bydlení na Písecku je 64,39 m^2. Pro představu uvedeme srovnání s dřívějšími výzkumy – průměrná zastavěná plocha ve středních Čechách podle výzkumu z let 1991–1999 je 52 m^2, zatímco v jižních Čechách (na Třeboňsku, 1997–2001) je 83 m^2 (Vágner, Fialová 2004). Tato skutečnost odpovídá faktu, že v okolí Prahy dominují menší chaty ve velké hustotě, zatímco v jižních Čechách je vyšší podíl chalup, které mají ve většině případů větší rozlohu. Písek ale leží na frekventovanějším tahu do Českých Budějovic, dopravní dostupnost je lepší a dojezdová časová náročnost pro Pražany nižší, proto, jak se domnívám, je na Písecku více chat než na Třeboňsku, čímž se snižuje průměrná zastavěná plocha.

Při srovnávání skupin objektů z obou mnou sledovaných mikroregionů v tabulce 7 jsem zjistila, že ani zde nejsou rozdíly příliš markantní.

Tab. 7 : Srovnání roku zisku a zastavěné plochy objektů ve skupinách

	Průměrný rok zisku	Průměrná zastavěná plocha objektu
Objekty celkem	1982	64,39
Chalupy celkem	1984	77,93
Chalupy Písek	1984	79,44
Chalupy Orlík	1984	76,62
Chaty celkem	1979	50,84
Chaty Písek	1978	47,82
Chaty Orlík	1980	53,91

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2006

Plochu parcely se mi bohužel ve většině případů nepodařilo zjistit, protože velká část dotazovaných přesné číslo nevěděla a odhad plochy u dvou osob ze stejného objektu se často zásadně lišil.

Velikosti objektu z hlediska počtu pokojů vévodí číslo 3. Ze dvou set dotazovaných, má 77 osob třípokojovou stavbu, velmi časté jsou dvou- a čtyřpokojové objekty. Jiný počet místností je spíše výjimkou (graf 3).

Graf 3: Počet pokojů v objektech druhého bydlení

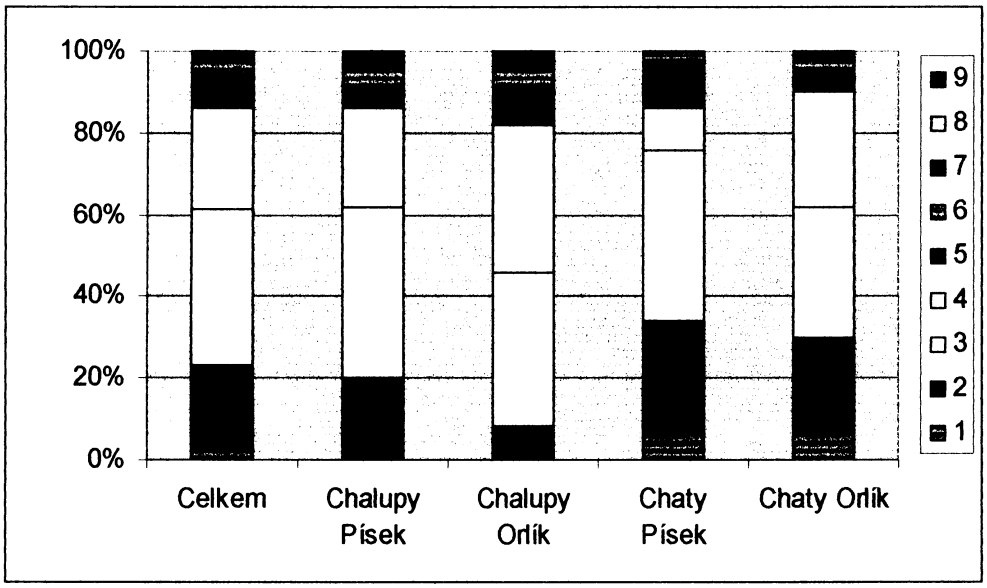

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2006

Svým výzkumem potvrzuji i nutnost brát jako průměrný počet lůžek spíše číslo 5 než 4, které bylo uvažováno v začátcích výzkumů druhého bydlení. Při mém šetření se dokonce ukázalo, že ve sledovaných objektech na Písecku je průměrný počet lůžek 5,65. Ani v jednom případě jsem nenašla stavbu, která by měla jen jedno lůžko, zatímco 10 lůžek bylo součástí šesti objektů.

V grafu číslo 4 je dobře viditelné jak se liší počet lůžek nejen mezi chalupami a chatami, ale i mezi mikroregiony. Chalupy mikroregionu Orlík mají častější zastoupení v hodnotách vyšších než 6. Naopak ani jedna neměla méně než 3 lůžka, zatímco v mikroregionu Písek bylo 14 % chalup pouze dvoulůžkových. Množství lůžek v chatách se mezi mikroregiony nijak zásadně neliší.

Graf 4: Počet lůžek v objektech druhého bydlení

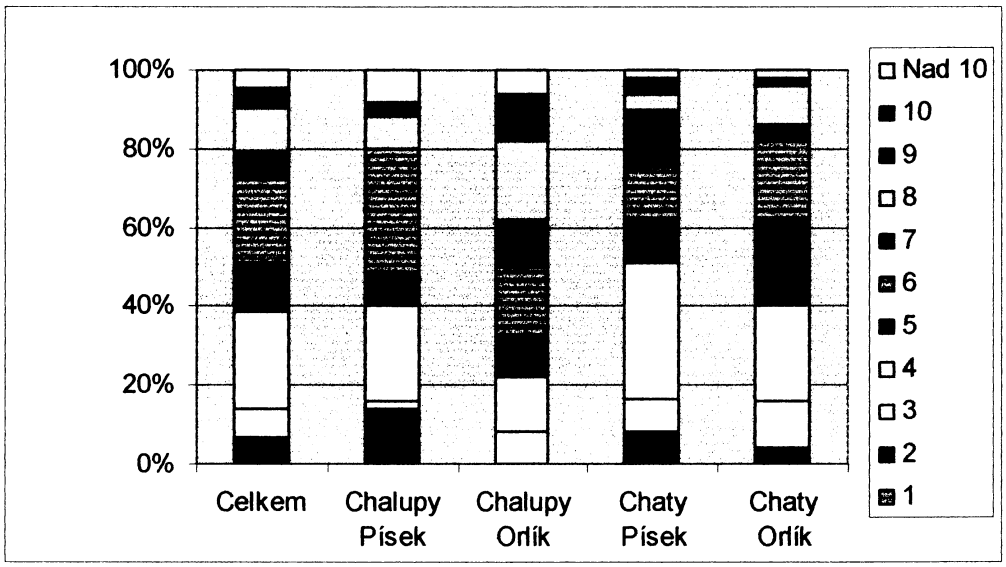

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2006

Počet osob využívajících objekt velmi dobře koresponduje s počtem lůžek. Průměrná hodnota dosahuje 5,75. Zjištění, že 47 % objektů nenavštěvují děti do 15 let, ukazuje na fakt, že tento druh individuální rekreace využívají z velké části hlavně důchodci a lidé s odrostlými dětmi. Ačkoliv průměrný počet osob na jednu chatu či chalupu je téměř šest, průměrný počet dětí do 15 let jen o málo přesahuje číslo 1. To naznačuje, že mezi mladými rodinami s malými dětmi je nízký zájem o chataření a chalupaření.

V grafu 5 je dobře viditelné, že se často o jeden objekt střídá více rodin, což v reálné situaci znamená spíše více generací.

Graf 5: Počet rodin využívajících jeden objekt druhého bydlení

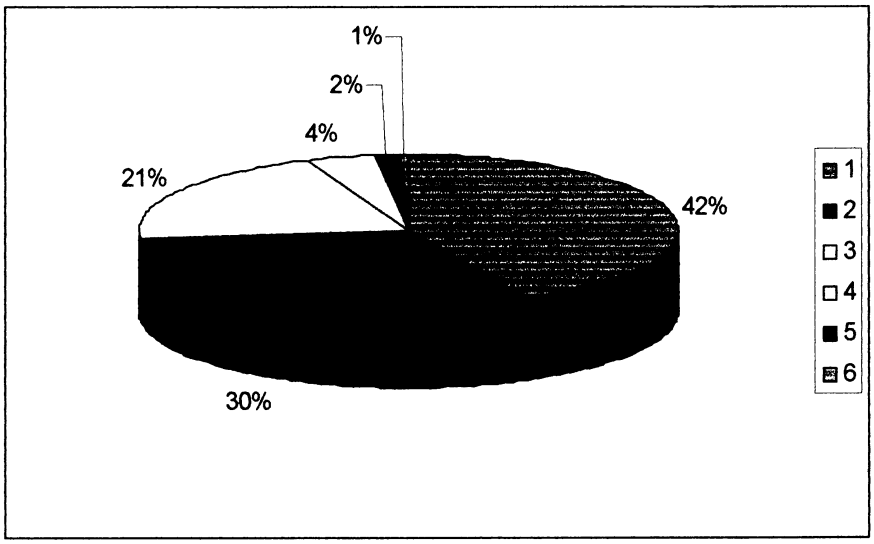

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2006

Zajímavostí je, že více rodin se střídá o jednu chatu (viz graf 6). Z průměrných velikostí zastavěné plochy a také z toho, že chalupy využívá obecně více osob, by bylo logičtější, aby více rodin navštěvovalo chalupy než chaty.

Graf 6: Počet rodin využívajících jeden objekt v jednotlivých skupinách objektů

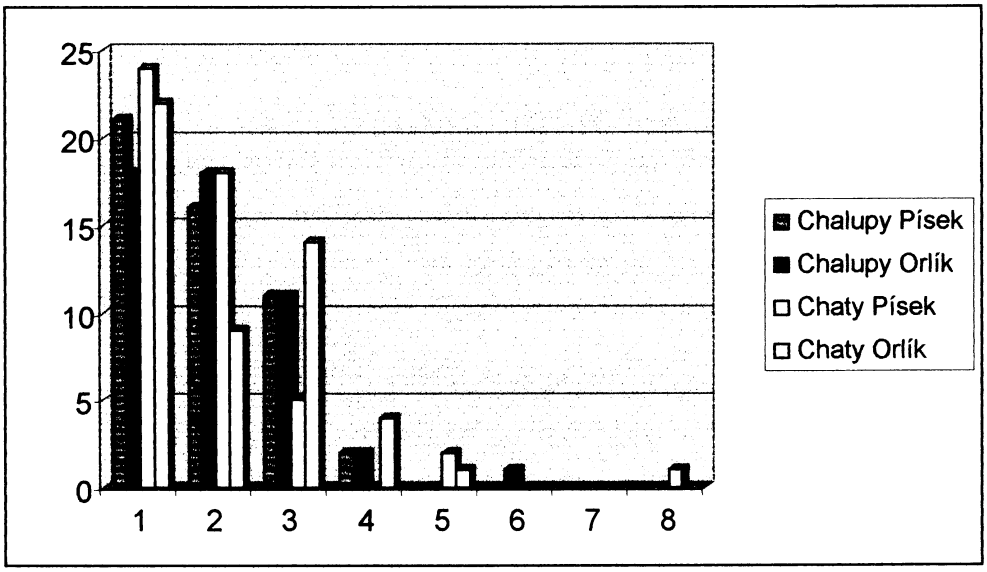

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2006

Téměř 40 % dotazovaných využívá možnost pobytu na chatě nebo chalupě jak v létě, tak i v zimě, zbylých 60 % objekt využívá pouze v létě. Zatímco u chalupářů je poměrně vyvážený podíl osob využívajících objekt v létě a po celý rok, převážná část chatařů se zde rekreuje pouze v létě. Zajímavý je fakt, že pouze letní rekreaci na chatě potvrdilo v obou mikroregionech stejné procento dotazovaných – 76 %. Plných 85 % osob uvedlo, že v sezóně v objektu tráví více než 2 víkendy měsíčně. V mnoha případech jsem se setkala s tím, že lidé (hlavně důchodci) zde tráví celou letní sezónu a do místa trvalého bydliště jezdí jen zařizovat nezbytné záležitosti.

23 % respondentů v budoucnu plánuje využívat současné druhé bydlení k bydlení trvalému. V tomto ohledu je Písecko lehce nadprůměrné, celorepublikový průměr je 19,5 %. To je způsobeno hlavně větším podílem chalup, oproti středočeským oblastem. Zajímavé však je, že Vágner a Fialová (2004) uvádějí průměr třeboňské oblasti, která je tradičně chalupářská, pouhých 13 %. Zde se patrně uplatňuje jednak periferní poloha Třeboně, jednak to, že je tento okres rekreačním zázemím Českých Budějovic, ve kterých neprobíhá silnější suburbanizace.

Při pohledu na věkovou strukturu majitelů uvažujících o změně na trvalé bydliště je největší podíl z intervalu 31–40 let, kde má o tuto změnu zájem 41 % dotazovaných (ze 2/3 vlastníci objektu v mikroregionu Orlík). Ve věkové kategorii 41–50 má zájem o trvalé bydlení 34 % respondentů (60 % z mikroregionu Orlík), v ostatních skupinách se procento dále zmenšuje – skupiny do 30 let a 51–60 let dosahují shodně 27 %, 61–70 let 15 % a nad 70 let již nemá o převedení na trvalé bydliště zájem nikdo.

72 % dotazovaných v budoucnosti počítá se zachováním rekreační funkce objektu. Toto procento je samozřejmě vyšší u chatařů. I zde panuje mezi regiony vysoká shoda – rozdíly dosahují maximálně 4 %.

50 % osob úplně odmítá trvalé bydlení za jakýchkoliv podmínek Jedná se z převážné většiny o chataře, jejichž stavba je koncipována opravdu pouze na letní období a přestavba by znamenala velkou finanční zátěž. Jako podmínka pro uvažování o změně na trvalé bydlení jsou stavební úpravy nutné ve 27 % případů. 5 % uvádí jako nutnost přestěhování pracovní nabídku, stejný počet vyžaduje

zlepšení dopravní dostupnosti. Pouze v 7 % případů dotazovaný nevyžaduje žádnou změnu a je ochoten se do objektu přestěhovat ihned.

Zbylých 5 % nemá ještě ujasněný další osud svého objektu.

Zatímco mezi rekreanty v okolí Písku a Orlíku jsou jen minimální odchylky v úvahách o využívání objektu v budoucnosti, znatelné rozdíly v plánování dalšího využití jsou mezi chalupáři a chataři. Porovnání nabízejí grafy 7 a 8.

Graf 7: Plánované využití chalupy v budoucnu

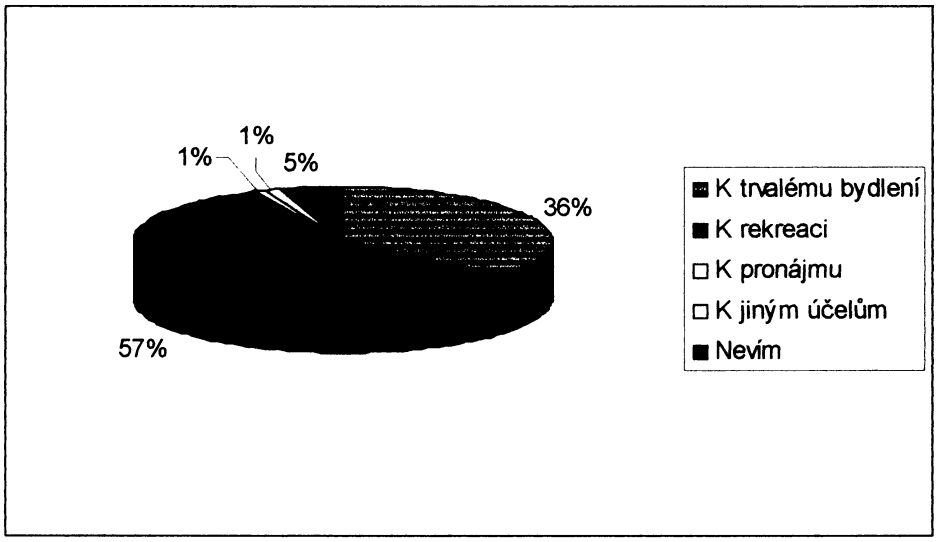

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2006

Graf 8: Plánované využití chaty v budoucnu

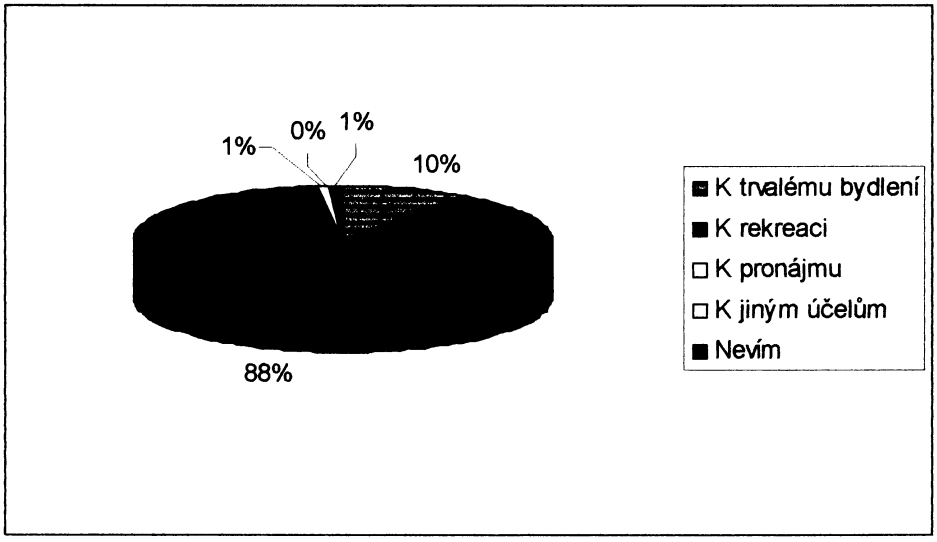

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2006

Otázka č. 12 „Jak si ceníte Vašeho objektu?" byla poněkud problematická, protože mnoho lidí se zdráhalo na ni odpovědět. Z odpovědí, které se mi podařilo získat se dá zobecnit, že chaty jsou v drtivé většině ceněny do 1 miliónu, chalupy spíše nad milión. V mnoha případech majitelé svůj objekt silně podhodnocovali, což si vysvětluji buď špatnou informovaností o cenách nemovitostí nebo spíše opatrností a částečnou nedůvěrou k vyplňování dotazníků s cizími lidmi.

Předešlou otázku částečně nahrazuje otázka 13: „Za jakých podmínek byste byl(a) ochoten(a) objekt pronajmout k rekreačnímu využití v sezóně?" a otázka 14: „Za jakých podmínek byste byl(a) ochoten(a) objekt prodat?", které dobře vypovídají o citovém vztahu majitele k objektu a vlastně mají vliv i na to, jak si majitel druhého bydlení cení. Na tyto otázky se mi v 87 % (ot. 13) a 88 % (ot. 14) dostalo odpovědi: „za žádných podmínek". Mnoho lidí v rozhovoru uvedlo, že by k pronájmu či prodeji byli ochotni jen v nějaké těžké životní situaci, kdy by naléhavě potřebovali peníze. Zde se odráží velmi silné citové pouto, které majitelé k objektům mají vytvořené. Bez větších problémů by k oběma možnostem finančního zhodnocení objektu přistoupilo jen kolem 10 % respondentů. Při srovnání mikroregionů je největší ochota k pronájmu mezi píseckými chalupáři, i ta však dosahuje pouze 18 %. Zde je patrně také o pronájem největší zájem. Pronajímatelé většinou požadují poměrně luxusní ubytování v klidném přírodním prostředí (foto 7), ale oceňují blízkost města. V tomto ohledu jsou rekreanti z Orlicka poněkud znevýhodněni, protože vzdálenost města nabízejícího možnost většího nákupu a kulturního vyžití, je kolem 20 km a spojů je zvláště o prázdninách, kdy děti nejezdí do školy jen minimum.

Co se týče vzdálenosti objektu druhého bydlení a místa trvalého bydliště jsou v píseckém okrese nejvíce zastoupeny tři intervaly – do 20 km, 75–99 km a 100–149 km. V tomto případě se výrazně projevuje rozdíl mezi oběma sledovanými mikroregiony. V grafu 9 jsou popisované rozdíly dobře patrné. Vyšší podíl intervalu do 20 km u chalupářů Písecka oproti orlickým je pravděpodobně způsoben tím, že mnoho lidí z vesnic odcházelo do města s dostatečně rozvinutou infrastrukturou, kterým mohl být právě Písek, kam z blízkého okolí měli poměrně dobré dopravní spojení. Stejný důvod způsobil i odliv obyvatel z vesnic Orlicka, ale zde již lidé museli za městem jít do větší vzdálenosti, protože do 20 km jsou jen další malá sídla. A jestliže museli od původního domova odejít dál, volili raději

Prahu než Písek. Téměř osmdesátiprocentní zastoupení intervalu do 20 km u píseckých chat je způsobeno hlavně díky tomu, že většina majitelů, kteří jsou převážně z Písku, si tyto objekty postavila či koupila v blízkosti svého bydliště, aby v nich mohla trávit i odpoledne běžných pracovních dnů. Naopak na Orlicku byly chaty budovány převážně až po dostavění přehrady, kdy tato lokalizace slibovala hlavně příjemné koupání a pobyt v lesnaté krajině, volili ji tedy spíše obyvatelé Prahy, kteří sem jezdí na dovolenou. Důvodem většího zastoupení intervalu 75–99 km u objektů v mikroregionu Orlík je to, že pro ně tato vzdálenost zahrnuje celou Prahu, zatímco v mikroregionu Písek se do této vzdálenosti vejde jen jižní část Prahy a severní část již připadá na následující interval 100–149 km.

Graf 9: Vzdálenost objektu druhého bydlení od místa trvalého bydliště

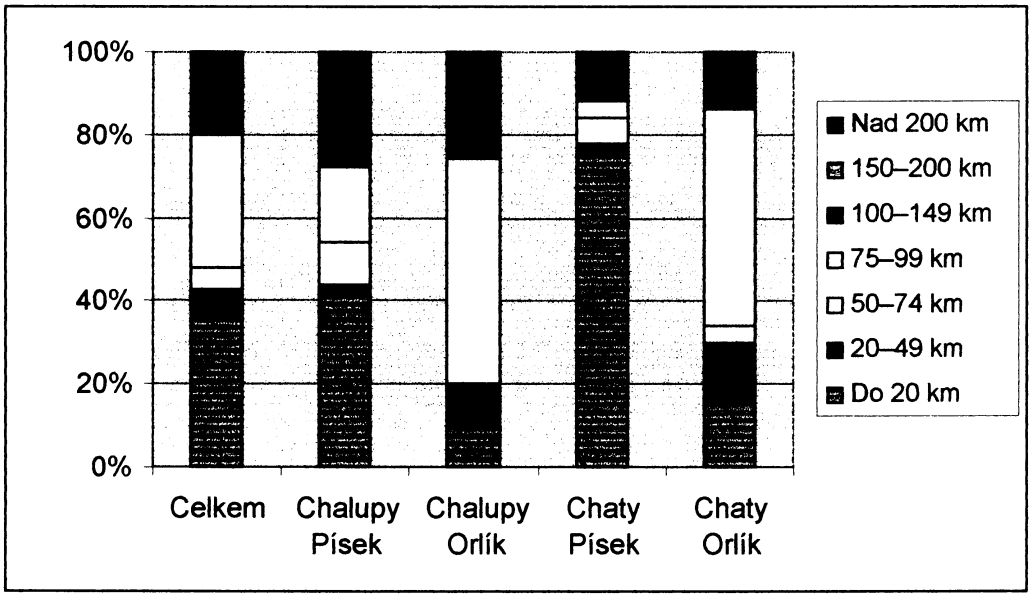

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2006

Graf 10 ukazuje, kolik procent dotazovaných tráví v místě svého odpočinku čas jednotlivými činnostmi. Zajímavé je, že jen necelých 50 % se zde pravidelně věnuje sportu. V době po druhé světové válce, kdy se chataření postupně stalo masovou záležitostí, byl jednou z hlavních náplní chatařů – netrampů právě sport. V rozhovoru většina dotazovaných uvedla, že tento čas vyplní z velké části různé úpravy a opravy. Mnoho žen se věnuje zahrádkaření. Ve zbylém čase se nejčastěji schází se sousedy a přáteli a odpočívají. Kromě společného trávení volných chvil se sousedy a ostatními rekreanty jsou dlouhodobé vztahy mezi nimi vyjádřeny i tím,

že ve více než 50 % dotazovaní odpověděli, že své sousedy znají velmi dobře a v 45 % poměrně dobře. Odpověď „od vidění" se vyskytla jen ve 2 % případů, „vůbec neznám sousedy" dokonce jen v jednom případu z dvou set, a to u muže, který svou chatu koupil v roce 2006, kdy probíhalo šetření.

Uvedu ještě některé zajímavosti ze srovnání chataření a chalupaření a mezi regiony. Cyklistika je častější u chalupářů (60 %) než u chatařů (40 %), což je patrně ovlivněno malým prostorem v chatách pro skladování kol. Až 90 % dotázaných chalupářů se věnuje zahrádkaření, u chatařů jen do 70 %, protože k chatám často patří jen malé pozemky, zatímco u chalup bývá zahrádka nebo předzahrádka již vytvořená. Mezi regiony se rozdíly téměř nevyskytují. Jediným překvapením bylo, že více času u vody tráví rekreanti v okolí Písku.

Graf 10: Struktura trávení volného času v místě druhého bydlení

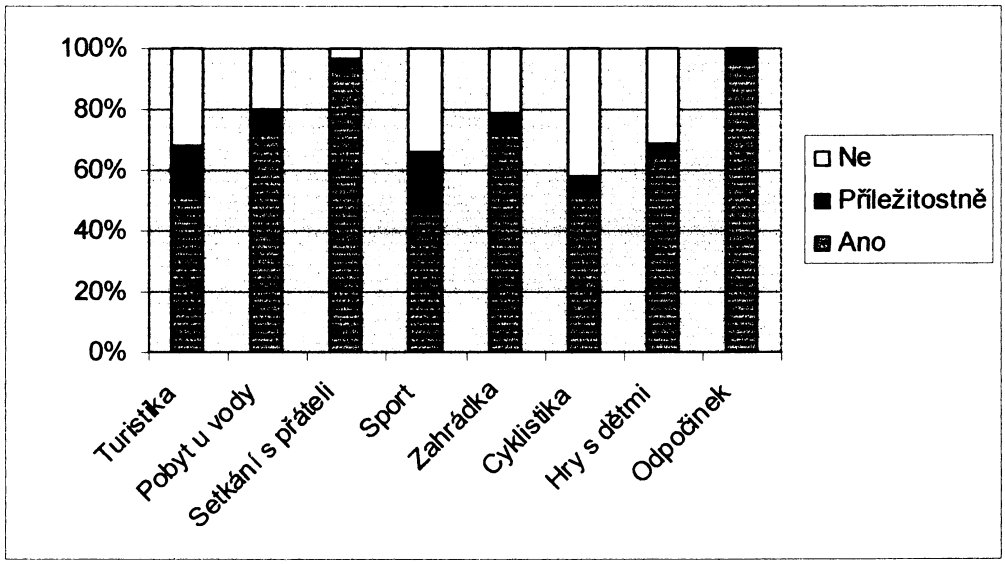

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2006

Pro 90 % uživatelů objektů je okolí příjemné, více než polovina jej označuje za velmi pěkné. Mnoho z nich uvádí, že i přes špatný stav budovy, bylo právě okolí tím, co je přimělo k její koupi. 10 % dotazovaných je s okolím nespokojeno (graf 11). Týká se to hlavně chalupářů z lokalit v těsné blízkosti severní části města Písek, kde během posledních deseti let vyrostla průmyslová zóna s mnoha výrobními budovami, a kde se v současnosti výrazně zvýšil provoz nákladní dopravy díky výstavbě nového úseku rychlostní silnice R4.

Graf 11: Odpovědi na otázku „Jak se Vám líbí okolí druhého bydlení?“

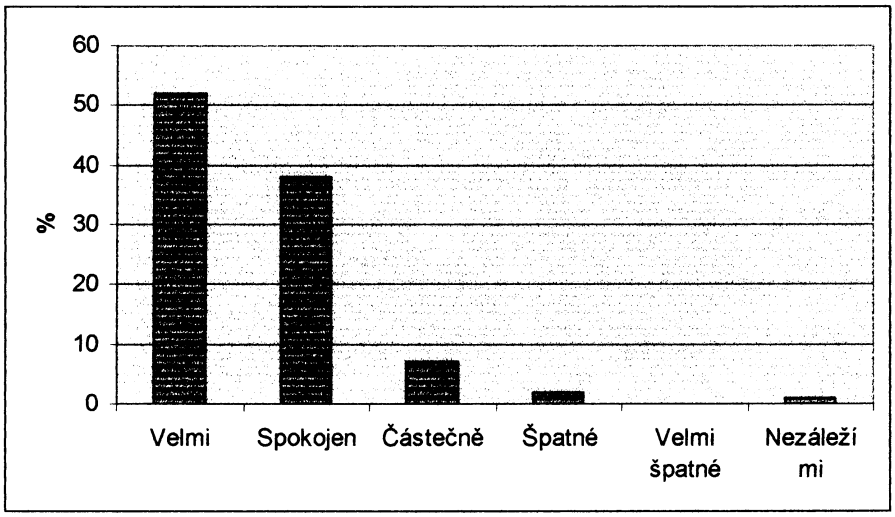

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2006

Při zjišťování zařízení, která chataři a chalupáři nejvíce postrádají, více než 80 dotazovaných uvedlo, že jim vůbec nic nechybí. Naopak jsou rádi, že je v obci klid. Většina z nich sem přijíždí autem, takže jim nevadí jezdit pro nákupy do města. Tento problém – chybějící prodejna – se týká hlavně případů, kdy je zde ponechána pouze část rodiny bez automobilu (např. otec sem doveze rodinu, ale sám se vrací do práce). Takto tráví prázdniny mnoho matek s malými dětmi, pro které je problém vypravit se i s dětmi autobusem na nákup. Starší lidé postrádají zdravotní zařízení pro případ nutného rychlého lékařského zásahu. Také jim vadí, že i pro léky si musí jezdit do města. Ve většině případů je možné tyto problémy vyřešit domluvou se sousedy, kteří do města musí jet i z jiného důvodu.

Při bližším pohledu do obou mikroregionů, který nabízí graf 12, je patrná největší spokojenost uživatelů druhého bydlení v okolí Písku, i těm ale nejvíce chybí obchod, který se v malých sídlech blízko města nevyplácí, a tak musí rekreanti jezdit i pro běžný nákup základních potravin do Písku. V mikroregionu Orlík je největším problémem chybějící zdravotní zařízení. I v případě těžkého úrazu sem záchranná služba jezdí až z Písku nebo z Příbrami. Vzhledem k věkové struktuře rekreantů se mnoho lidí obává náhlých srdečních či mozkových příhod nebo jiných problémů, vyžadujících rychlý lékařský zákrok. Setkala jsem se dokonce se ženou, jejíž muž na chalupě zemřel při infarktovém záchvatu. Chalupářům v obou mikroregionech chybí také kulturní vyžití. Mnoho z nich si stěžuje, že v malých sídlech nejsou pořádány žádné kulturní akce a veřejný život v nich upadá.

Graf 12: Zařízení, které dotazovaní postrádají v místě druhého bydlení

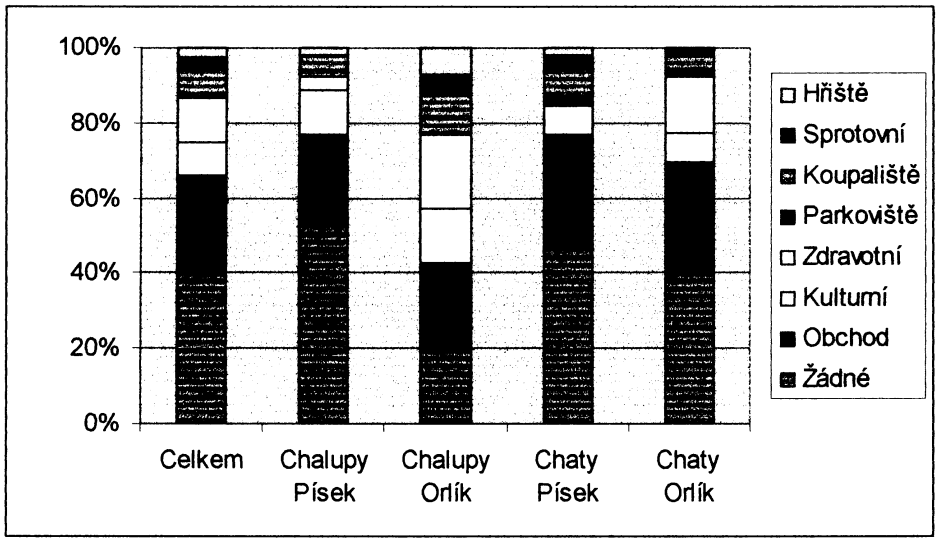

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2006

Tím, co rekreantům nejvíce vadí, jsou velmi špatné spoje, a to zejména v obcích kolem Orlíku. Autobusy sem jezdí jen velmi sporadicky jak z Písku, tak i z Prahy. Lidé se s menšími problémy dostanou jen do samotné obce Orlík nad Vltavou, do okolních, které nejsou přímo na trase však jezdí autobusy jen tak, aby se školáci dostali do a ze školy. O víkendu spoje dokonce úplně chybí v obcích Kestřany, Květov, Olešná, a Vojníkov. Problematická je doprava i po železnici, vzhledem k tomu, že Písek neleží na hlavní trase Praha–České Budějovice, je nutné několikrát přesedat a čekat na další spoj. Tím cesta z Prahy například do Putimi trvá 3 hodiny 15 minut. Jedinou možností v mnoha obcích je dojíždět vlastním automobilem, a to obzvláště o víkendu, jak je vidět v tabulce 8. S dopravou souvisí i druhý nejčastěji udávaný problém, kterým je špatný stav přístupových cest. K chatovým osadám často vedou jen polní cesty, většinou vymleté od vody a plné kamení.

Tab. 8: Sobotní dopravní spoje ve sledovaných obcích

Sobotní spoje	Vlak	Autobus
Čížová	pravidelně po 2 hodinách	0
Jetětice	pravidelně po 2 hodinách	0
Kestřany	0	0
Květov	0	0
Nevězice	0	2 spoje s přesedáním
Olešná	0	0
Orlík nad Vltavou	0	2 spoje s přesedáním
Oslov	0	2 spoje s přesedáním
Podolí I.	0	1 odpolední spoj
Probulov	0	2 spoje s přesedáním
Putim	spoje téměř každou hodinu	0
Varvažov	0	2 spoje s přesedáním
Vojníkov	0	0
Vrcovice	pravidelně po 2 hodinách	0

Zdroj: www.idos.cz, 15. 4. 2007

Téměř na stejné úrovni četnosti byly udávány problémy se svozem odpadu a chybějící kanalizací. To je ale sporné, protože velká část chatařů odmítá platit vysoké svozové poplatky, když jsou zde jen o víkendu, takže v mnoha případech rychle zaplňují vesnický kontejner, což způsobuje neshody s trvalými obyvateli. Co se týče kanalizace, má drtivá většina vesnických domů vlastní septik a kanalizace je tak drahá, že se nevyplatí ji budovat ani pro celou ves, natož pro chataře. U chatařů z blízkosti Orlické přehrady jsou problematické i vlastnické poměry, protože jejich chata bývá často vybudována v lese na soukromém pozemku, pronajatém od hraběte Schwarzenberga, který v současnosti odmítá prodloužit nájemní smlouvu. Mnoha chatařům tak hrozí, že svůj objekt budou muset opustit. Ostatní problémy byly udávány vždy jen několika dotazovanými a mají přímou souvislost s konkrétním místem lokalizace objektu; udávány byly například chybějící vodovod, přelidněnost, ohrožující stromy, časté záplavy nebo zápach ze zemědělského objektu.

Z okolních navštěvovaných míst byl nejčastěji udáván Písek jako místo pravidelných nákupů, případně výletů za kulturou. Ze stejného důvodu jezdí

rekreanti i do Milevska a Čimelic. Další významná místa výletů jsou hlavně hrad Zvíkov a zámek Orlík (graf 13). Jinak lidé pravidelně jezdí či chodí prakticky jen do okolních obcí za nákupem základních potravin. Přibližně v polovině případů chataři a chalupáři vůbec nevyráží mimo svou obec, maximálně k rybníku a do lesů za sběrem lesních plodů.

Zajímavé je, že mnohem častěji se na výlety do okolí vydávají rekreanti z mikroregionu Orlík. To je vysvětlitelné faktem, že se sem jezdí rekreovat z větší dálky, zdejší okolí tedy znají méně a mají tak více příležitostí k novému poznávání zajímavých míst. Naopak rekreanti písecké části sledované oblasti mají většinou trvalé bydliště v Písku nebo bližším okolí, zdejší zajímavá místa tedy již většinou znají.

Graf 13: Nejčastěji navštěvovaná místa v okolí

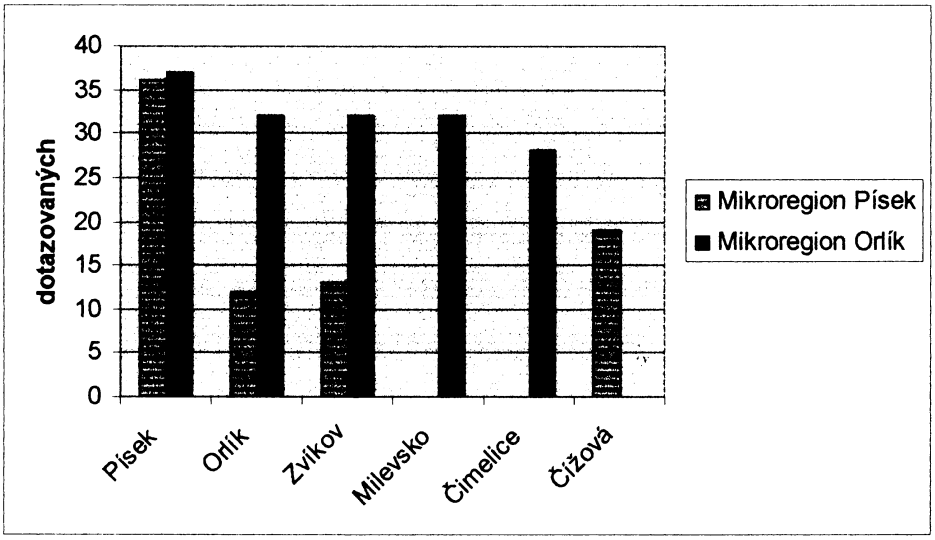

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2006

Dovolenou mimo objekt druhého bydlení tráví jen velmi malá část odpovídajících. Zarážející je velmi nízký zájem o dovolenou na jiném místě v ČR, kam na jeden víkend vyjeli pouze tři dotazovaní. Při součtu i s dlouhodobější tuzemskou rekreací odpovědělo kladně jen 29 dotazovaných, a to ještě v části případů šlo spíše o lázeňský pobyt. Další část je tvořena lidmi, kteří tráví dovolenou u svých příbuzných a známých. Tím je potvrzen trend velmi nízkého zájmu o poznávání tuzemských zajímavostí. V případě chatařů a chalupářů z rozhovorů vyplynulo, že je tato skutečnost způsobena hlavně tím, že nechtějí utrácet další

peníze, když se mohou rekreovat ve vlastním objektu bez finanční zátěže. Asi jedna třetina z dvou set odpovídajících byla v roce 2005 na dovolené v zahraničí, většinou se jednalo o letní pobyt u moře.

Srovnáním mikroregionů jsem zjistila, že častěji na zahraniční dovolenou jezdí majitelé objektů druhého bydlení v blízkosti Písku – celkem ve 48 %, zatímco orličtí jen ve 30 %. Patrně je to způsobeno faktem, že rekreaci v blízkosti trvalého bydliště nepovažují za „pravou dovolenou", a proto se snaží jet i do zahraničí. Majitelé objektů v mikroregionu Orlík sem jezdí z větší dálky a vzhledem k vysokému podílu Pražanů zde mají i výrazně jiný typ krajiny než v místě bydliště, proto je pravděpodobně tento způsob trávení dovolené uspokojuje více. Podíl vyjíždějících chatařů a chalupářů v obou mikroregionech je totožný – 39 %.

V souladu s původním předpokladem je největší podíl vlastníků objektů z Prahy, druhým nejčastějším případem jsou majitelé z Písku. Z okolních okresů má největší zastoupení Příbram, a to hlavně v orlické části sledovaného území. Oproti očekávání je však velmi nízký podíl majitelů z ostatních okolních okresů. Trvalé bydliště ve Strakonicích bylo zjištěno jen ve dvou případech, v Táboře ve třech případech. Sousední okres České Budějovice a zároveň i krajské město je zastoupeno pěti ze dvou set majitelů objektů druhého bydlení (graf 14).

Chalupáři mikroregionu Písek mají téměř vyrovnaný poměr majitelů z Písku jako z Prahy (36–40 %), ostatní místa trvalého bydliště jsou zastoupena maximálně do 4 % (graf 15). Ve stejné oblasti je podíl chatařů s trvalým bydlištěm v Písku celých 74 %, zatímco z Prahy pouze 12 % (graf 16). Zcela jiná situace je v mikroregionu Orlík, kde výrazně převažují rekreanti z Prahy v obou kategoriích (grafy 17 a 18) – chalupáři 68 % (z Písku a Příbrami po 6 %), chataři 54 % (Písek 10 %, Příbram 12 %, Tábor, Kladno a Milevsko po 6 %). Příčiny tohoto stavu již byly vysvětleny v předcházejícím textu. Vytvoření těchto 4 pracovních skupin se ukázalo jako velmi vhodné, neboť trvalé bydliště majitele zásadním způsobem ovlivňuje ostatní charakteristiky, takže se tyto skupiny od sebe budou v mnoha ohledech podstatně odlišovat.

Graf 14: Místo trvalého bydliště dotazovaných

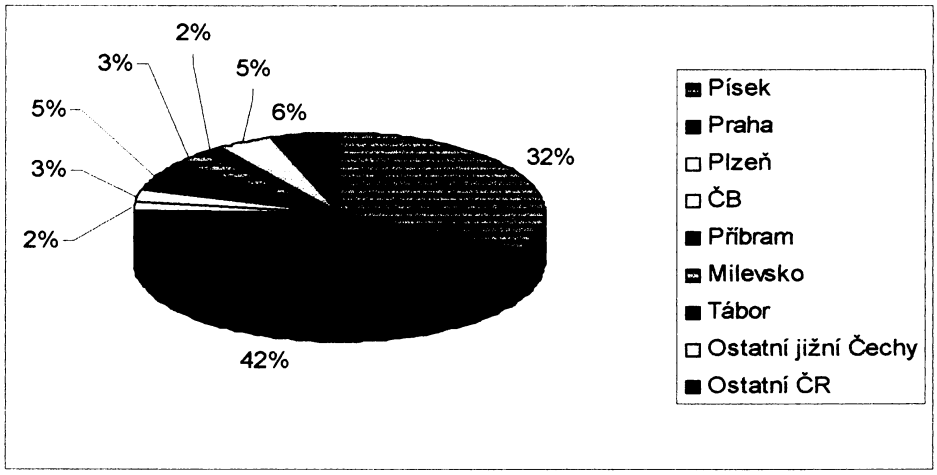

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2006

Graf 15: Trvalé bydliště chalupářů mikroregionu Písek

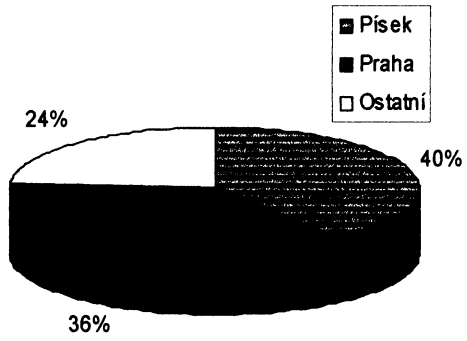

Graf 16 : Trvalé bydliště chatařů mikroregionu Písek

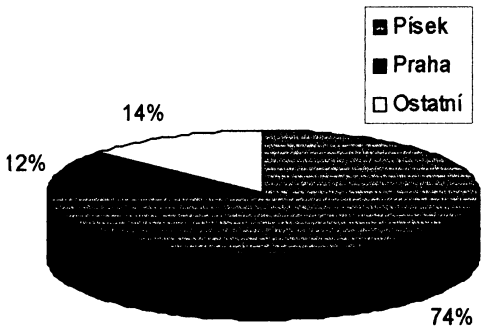

Graf 17: Trvalé bydliště chalupářů mikroregionu Orlík

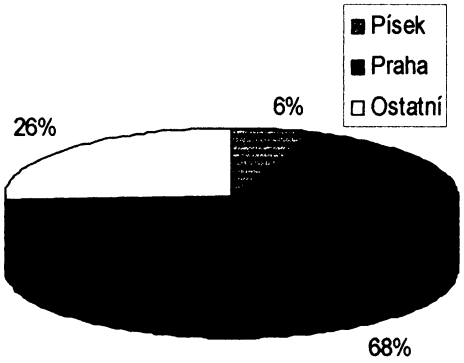

Graf 18: Trvalé bydliště chatařů mikroregionu Orlík

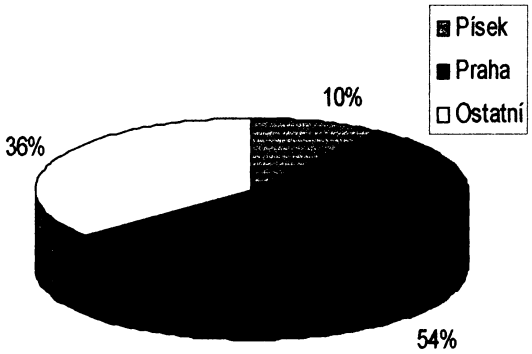

Zdroj grafů č. 15-18 : vlastní dotazníkové šetření, 2006

Více než 40 % odpovídajících uvedlo, že trvale žije v bytě v osobním vlastnictví, 19 % zastoupení mají družstevní byty, 16 % státní. Nízký poměr vlastníků s rodinným domkem (12 %) není nijak překvapivý, vezmeme-li v úvahu, že častým důvodem pro vlastnictví objektu DB je potřeba seberealizace a vlastního prostoru. Naopak větším překvapením je pouze 10 % zastoupení osob, žijících v soukromém bytě, ačkoliv to se dá vysvětlit stále se zvyšujícími nájmy, které představují velkou finanční zátěž a nedovolují tudíž držení dalšího objektu a současným trendem snahy o osobní vlastnictví bytu. Bydlení v podnikovém bytě se ze dvou set dotazovaných objevilo jen ve třech případech.

Rozdíly mezi chataři a chalupáři, rekreanty mikroregionů Písek a Orlík jsou poměrně malé. Orličtí mají vyšší podíl bytů v osobním vlastnictví kompenzován menším podílem státních bytů.

Při sledování počtu místností v objektu trvalého bydlení vyšlo najevo, že nejčastějším výsledkem je číslo 4. Ve čtyřpokojovém bytě (domě) bydlí 40 % rekreantů. Druhým nejčastějším případem je třípokojový byt, který uvedlo 30 % respondentů. Ve třinácti a deseti procentech případů byl uveden dvoupokojový respektive pětipokojový byt. Jiný počet pokojů se objevuje jen sporadicky do tříprocentního zastoupení.

Mezi jednotlivými sledovanými skupinami je jen malý prostor pro srovnávání, neboť jejich výsledky jsou téměř totožné. Ve všech případech má zhruba 82 % dotazovaných byt o počtu dvou až čtyř pokojů. Pouze u orlických chatařů jsem se ve dvou případech setkala s jednopokojovým trvalým bydlištěm

10 % respondentů žije v bytě (domě) samo. Nejčastějším výsledkem počtu obyvatel v objektu trvalého bydliště jsou dvě osoby (ve 46 %). 22 % dotazovaných žije ve tříčlenné domácnosti a 17 % ve čtyřčlenné. Více osob je spíše výjimkou a vyskytlo se pouze v 5 % případů (viz graf 19).

Ani v tomto případě nejsou dobře viditelné rozdíly mezi chalupáři a chataři a mezi rekreanty z obou mikroregionů. Jejich rezultátní hodnoty jsou vyrovnané.

Graf 19: Počet obyvatel v objektu trvalého bydlení

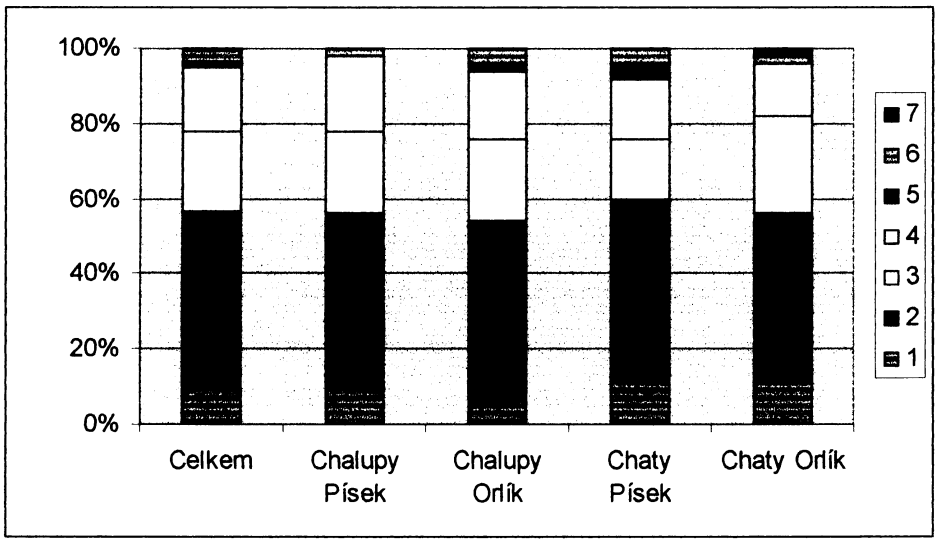

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2006

Vzhledem k tomu, že v drtivé většině případů obývají respondenti byt (dům) 1. kategorie, není překvapující, že 94 % hodnotí své trvalé bydliště kladně – buď jako výborné, nebo alespoň vyhovující.

Nejspokojenější jsou rekreanti z chalup v mikroregionu Písek, kteří trvalé bydliště jako „výborné" hodnotí ve 40 % odpovědí, zatímco odpověď „nevyhovující" vůbec neuvedli. I ve všech ostatních skupinách se odpověď „nevyhovující" však vyskytla jen po jednom případě a odpověď „špatné" maximálně ve třech případech.

S okolím svého bydliště jsou odpovídající v téměř 80 % spokojeni nebo dokonce velmi spokojeni. Určité nevýhody pociťuje 14 % dotazovaných a s výjimkou jednoho případu (muž, žijící sám, který většinu času tráví v práci a na okolí trvalého bydliště mu tudíž nezáleží) jsou ostatní nespokojeni.

Nepotvrdila se domněnka, že dotazovaní, kteří bydlí v Praze budou okolí svého trvalého bydliště hodnotit zápornějí. Naopak, v porovnání s rekreanty bydlícími v Písku odpovídali Pražané na okolí bydliště o něco pozitivněji. To je viditelné na možnostech kladné odpovědi na otázku „Jak se Vám líbí okolí trvalého bydliště?". Zatímco poměr odpovědí „velmi se mi líbí" a „jsem spokojen" u dotázaných Písečanů byla zhruba 1 : 3, u Pražanů byl poměr vyrovnaný.

Mezi jednotlivými srovnávanými skupinami a mikroregiony se ani v případě odpovědí na tuto otázku neobjevily nijak výrazné rozdíly.

Nejčastějším prostředím trvalého bydliště dotazovaných osob je tišší postranní městská ulice. Odpovědělo tak 36 % respondentů. Ve 32 % bydlí dotazovaní na typickém městském sídlišti, v 17 % na rušné ulici. Zbylých 15 % rodin bydlí ve vilové čtvrti, venkovské zástavbě nebo mimo souvislé zastavěné sídlo. Tedy poměr odpovídajících, bydlících v klidném a hlučném prostředí je celkově 51 : 49. Tím pádem není možné ani tvrdit, že častějšími majiteli objektů druhého bydlení jsou lidé, kteří ve svém volném čase hledají klid, jež se jim v místě, kde bydlí nedostává.

Při srovnání chalupářů s chataři a obou mikroregionů (graf 20) již je možné najít určité diference. Jsou většinou v souvislosti s místem trvalého bydliště. Vysoký podíl obyvatel sídlišť u obou skupin mikroregionu Písek je dán tím, že velká část objektů druhého bydlení zde má majitele právě v Písku, kde je vysoký podíl panelové zástavby. Zároveň velmi rušných míst je v Písku také málo, takže většina obyvatel kromě sídlišť obývá domy v klidné ulici. Vzhledem k tomu, že klasických vilových čtvrtí je v Písku minimum, u chatařů mají jen malé zastoupení. Orlické chalupy jsou převážně v držení Pražanů, kteří zvyšují podíl obyvatel rušných ulic. Ostatní majitelé jsou často z menších měst jako Bechyně, Milevsko nebo Mníšek pod Brdy, kde je opravdu rušných ulic jen minimum. Chalupáři nebydlí ve venkovské zástavbě ani v jednom případě, což je logické uvážíme-li, že pokud by jim takovéto prostředí vyhovovalo, buď změní chalupu na trvalé bydliště, nebo v podobné již bydlí a další tedy nepotřebují.

Graf 20: Prostředí trvalého bydliště majitelů objektů druhého bydlení

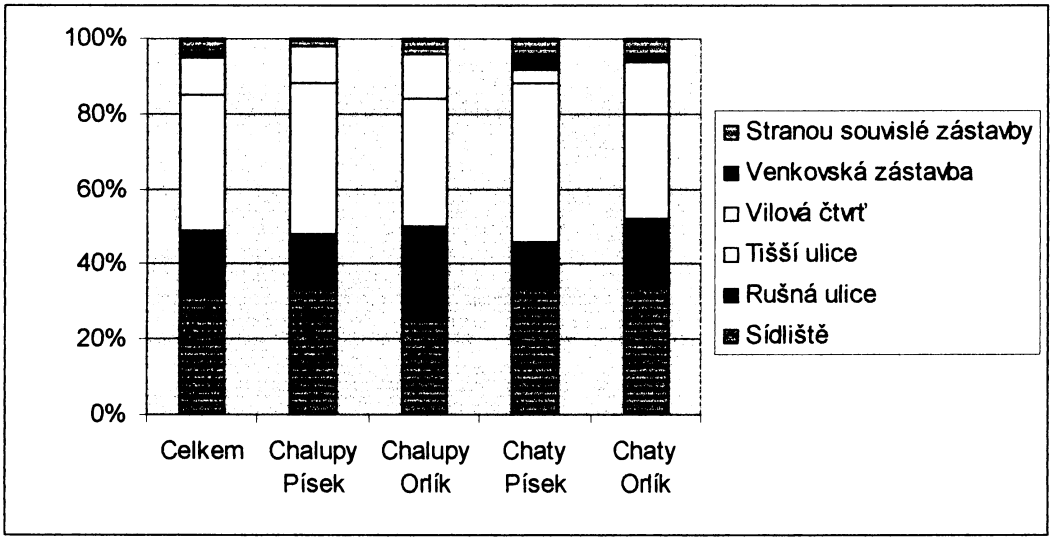

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2006

Ve shodě s celostátním průměrem je nejčastější ukončené vzdělání majitelů druhého bydlení střední s maturitou, které se vykytuje v mém vzorku respondentů v 45 %. Druhé nejčastější je vysokoškolské, 23 %, jehož četnost zde zvyšuje velký podíl Pražanů. Ze 47 osob vysokoškolsky vzdělaných je 30 Pražanů a pouze 6 Písečanů (připomenu, že ve vlastnické struktuře druhého bydlení je 84 Pražanů a 64 Písečanů). Stejný podíl (10 %) mají lidé vyučení a se středoškolským vzděláním bez maturity. Základní vzdělání má 8 % dotázaných. Nejnižší podíl je u vyššího odborného vzdělání, které v Česku nemá dlouholetou tradici (4 %).

V tomto případě jsou znatelné rozdíly zejména mezi chalupáři a chataři. Podle mých výsledků vykazují majitelé rekreačních chalup vyšší dosažené vzdělání než majitelé chat, jak to ukazuje i graf 21. Nabízí se vysvětlení, že s vyšším vzděláním se zvyšuje plat, a že chalupy bývají zpravidla dražší než chaty. Je zde dobře patrná i již zmiňovaná vlastnická struktura. Mezi chataři v mikroregionu Písek převládají majitelé přímo z Písku a je zde nejvyšší podíl nižšího vzdělání (do středního bez maturity včetně - 36 %), zatímco u chalupářů Orlicka, kde naopak převládají majitelé z Prahy je největší podíl vyššího vzdělání (do středního bez maturity včetně – 24 %).

Graf 21: Vzdělanostní struktura majitelů objektů druhého bydlení

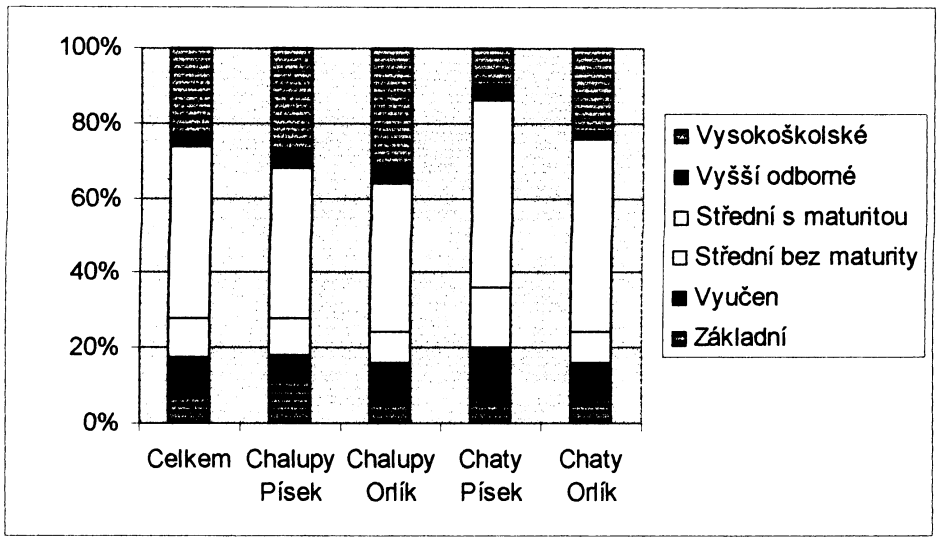

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2006

Ekonomicky aktivních majitelů druhého bydlení v okrese Písek je jen slabě přes polovinu – 53 %. Z neaktivních dotázaných je po dvou procentech studentů a nezaměstnaných, zbylých 43 % jsou důchodci.

Rozdíly mezi jednotlivými skupinami jsou zobrazeny v grafu 22. Nejnižší podíl zaměstnaných a naopak nejvyšší podíl důchodců a nezaměstnaných je mezi chataři z blízkosti Orlické přehrady. Zároveň je zde i nejvíce podnikatelů. Obrácených hodnot nabývají chalupáři ze zázemí Písku. Pravděpodobně je to ovlivněno faktem, že v okolí města je dostatek spojů, kterými se mohou dostávat do zaměstnání, je pro ně tedy výhodnější pořídit si chalupu, ve které mohou být v sezóně i během pracovních dnů (samozřejmě uvažuji opět hlavně majitele s trvalým bydlištěm a zaměstnáním v Písku). Chatové oblasti kolem přehrady jsou často poměrně vzdálené od silničních i železničních spojů a jezdit každý den do práce autem se prodraží, proto jsou tyto lokality vhodné spíše pro osoby v důchodu nebo podnikatele s volnou pracovní dobou.

Graf 22: Ekonomická aktivita majitelů objektů druhého bydlení

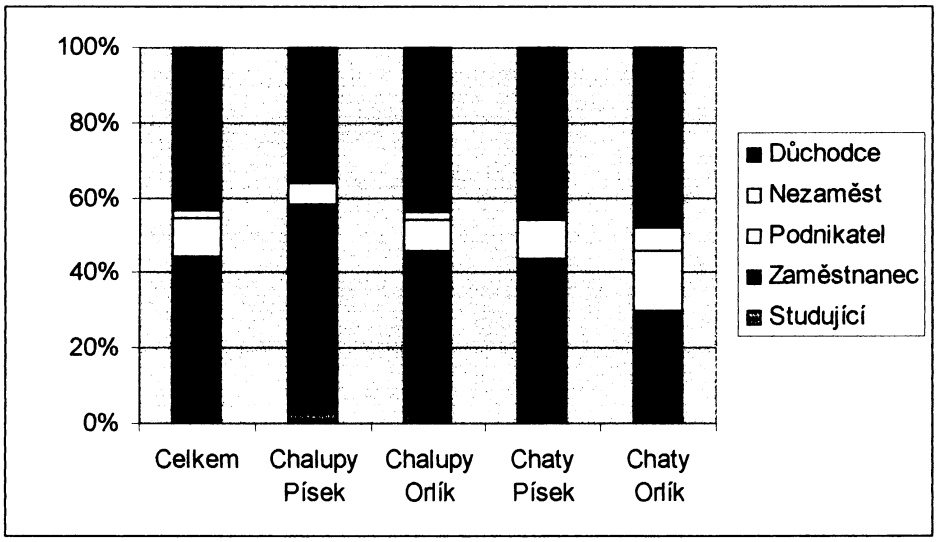

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2006

S tím, že největší část majitelů jsou již důchodci, souvisí i počet členů jejich domácnosti. V 47 % je tvořena jen dvěma osobami. Toto číslo převyšuje součet tříčlenných (22 %) a čtyřčlenných (18 %) domácností. Maximální vysledovaný počet osob v jedné domácnosti vlastníka chaty či chalupy je šest. Více než 4 členi v domácnosti se vyskytují pouze s intenzitou do 6 %. V 82 % v domácnosti vlastníka není žádná osoba mladší patnácti let. Jen v 10 % případů najdeme 1 dítě do 15 let, dvě děti této věkové kategorie jsou u 7 % dotázaných. Pouze v jednom případě se objevila domácnost se čtyřmi dětmi do 15 let.

Mezi sledovanými skupinami jsou jen malé rozdíly. U chat v okolí Písku je maximální počet členů domácnosti 4, naopak je tu nejvyšší podíl osob, žijících samostatně, ani ten však není nijak markantní. Zvláštností je, že zde je „jen" 72 % domácností bez dítěte do 15 let. Ve všech ostatních skupinách dosahuje tento ukazatel 84–86 %.

32 % vlastníků je do věku padesáti let včetně. 31 % zaujímá interval 51–60 let, tedy osoby s odrostlými dětmi, které ještě chodí do práce a mají tím pádem poměrně stálý dostatek financí. V celostátním průměru je majitelů druhého bydlení v postproduktivním věku kolem 33 %. V tomto ohledu je okres Písek lehce nadprůměrný s hodnotou 37 %. Pokud ale srovnávám tento údaj s výsledky šetření v jiných sledovaných oblastech, musím vzít v úvahu fakt, že šetření probíhala hlavně

mezi léty 2001 a 2003 (jedny z prvních dokonce již od roku 1991), bude tu tedy hrát roli určitý věkový posun. Vzhledem k pomalé generační výměně majitelů druhého bydlení je velmi pravděpodobné, že celostátní průměr dnes již bude vyšší a tedy ještě bližší výsledku na Písecku.

Zajímavým rozporem mezi jednotlivými skupinami je, že největší zastoupení věkového intervalu nad 71 let je u majitelů chalup v mikroregionu Písek (18 %), což naznačuje, že zde je generační výměna majitelů druhého bydlení nejpomalejší, zatímco nejmenší podíl této věkové kategorie je u chatařů ve stejném mikroregionu (8 %). Vysoký podíl vlastníků mezi 41 – 50 lety (22 %) je mezi chataři v okolí Orlické přehrady, tento stav je však vykoupen nejnižším počtem ještě mladších osob – do třiceti let je zde pouze jeden majitel (graf 23).

Graf 23: Věková struktura majitelů objektů druhého bydlení

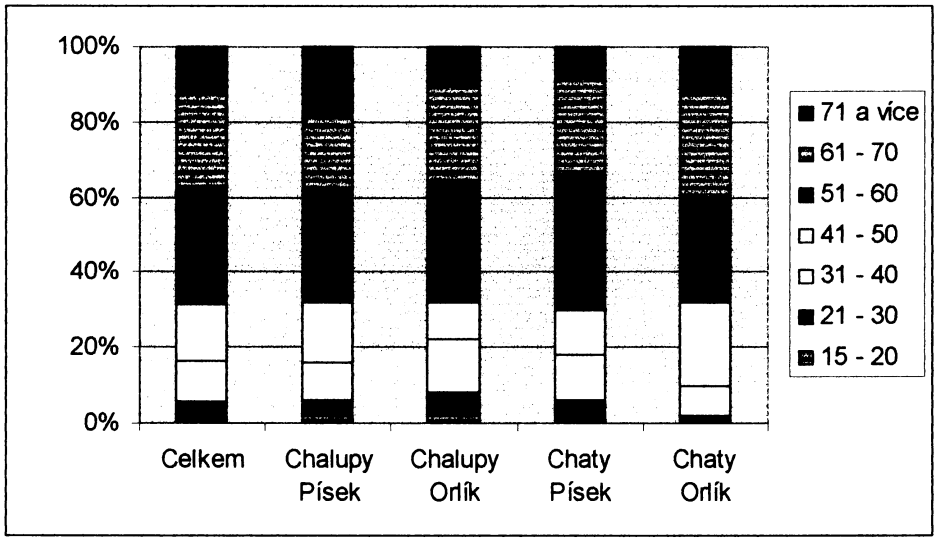

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2006

Ve shodě se v současnosti stále vyššími náklady na bydlení je fakt, že většina majitelů chat a chalup (73 %) žije v manželském svazku. Pouze 11 % je ovdovělých (většinou ve věkové kategorii nad 71 let). Ostatních 16 % je buď svobodných nebo rozvedených, je ale velmi pravděpodobné, že žijí ve společné domácnosti s partnerem či partnerkou. Finanční náročnost tohoto způsobu trávení volného času je zásadním limitujícím faktorem pro osoby s jediným stálým příjmem.

Více ovdovělých a rozvedených majitelů mají chaty. Je pravděpodobné, že se zde projevují i finanční důvody, náklady například za elektřinu patrně budou nižší než u chalup.

6 SROVNÁNÍ VÝSLEDKŮ DRUHÉHO BYDLENÍ NA PÍSECKU S DALŠÍMI VYBRANÝMI OBLASTMI

Pro získání ucelené představy o popsaných výsledcích jednotlivých ukazatelů a pro možnost jejich celkového zhodnocení je důležité znát i výsledky z šetření jiných oblastí. Pak teprve zjistíme, jak široká může být jejich škála a ve kterém úseku této škály se námi získané hodnoty pohybují.

Své výsledky srovnávám v tabulkách 9 a 10 s ostatními oblastmi, ve kterých již proběhl výzkum této problematiky mezi léty 1991–2003, v rámci diplomových prací a výzkumu podpořeném projektem GAČR v letech 2001 až 2003.

Tab. 9: Vybrané ukazatele jednotlivých regionů, 1. část

Region (období šetření)	Počet respondentů	K trvalému bydlení (%)	Odmítá komerční využití (%)	Průměrná zastavěná plocha (m^2)	Průměrný počet lůžek	Průměrný počet rodin
Písecko (2006)	200	23	87	64	5,7	2
Strakonicko (2001)	111	11	90	68	5	2
Třeboňsko (1997–2001)	336	13	91	83	5	2
Střední Čechy (1991–1999)	1025	14	90	52	5	2
Olomoucko (2001)	307	17	91	53	5	2
Prostějovsko (2001)	290	9	80	56	5	2
Vsetínsko (2002)	100	12	73	103	6	2
Jičínsko (2002)	138	25	80	55	-	-
Chrudimsko (2002)	176	24	76	62	5,6	2,3
Kutnohorsko (2002)	73	33	88	135	5,7	1,6
Kokořínsko (2002)	103	28	89	59	6	1,7
Jeseníky (2001–2002)	221	20	81	125	7	2
Plzeňsko (2001–2002)	218	26	74	55	5,6	1,9
Ústecko (2001–2002)	186	8	67	45	3	2
Beskydy (2001 –2002)	556	16	62	45	5	2
Brněnsko (2002–2003)	124	12	74	32	2	1

Zdroj: upraveno podle Vágner, Fialová 2004, Bělohlavová 2002, vlastní výzkum, 2006

Poznámka: červeně jsou označeny hodnoty v mnou sledovaném území a hodnoty, které se jim nejvíce přibližují

Tab. 10: Vybrané ukazatele jednotlivých regionů, 2. část

Region (období šetření)	Průměrný počet osob	Objekt do 30 km od bydliště (%)	Vlastníci v postproduktivním věku (%)	Průměrný rok počátku rekreačního využívání	Vzdělání středoškolské s maturitou a vysokoškolské * (%)
Písecko (2006)	5,8	40**	37	1982	72
Strakonicko (2001)	5	-	32	1983	-
Třeboňsko (1997–2001)	6	54	35	-	74
Střední Čechy (1991–1999)	5	35	44	1965	56
Olomoucko (2001)	6	97	32	1975	71
Prostějovsko (2001)	5,7	85	36	1969	64
Vsetínsko (2002)	6	33	25	1985	80
Jičínsko (2002)	-	-	30	1972	65
Chrudimsko (2002)	6,4	-	48	1973	59
Kutnohorsko (2002)	5,3	35	26	1976	81
Kokořínsko (2002)	5,5	19	32	1975	58
Jeseníky (2001–2002)	6	37	34	1977	72
Plzeňsko (2001–2002)	5,3	45	41	1977	61
Ústecko (2001–2002)	4	92	39	1982	59
Beskydy (2001–2002)	5	20	31	-	70
Brněnsko (2002–2003)	5	64	32	1983	50

Zdroj: upraveno podle Vágner, Fialová 2004, Bělohlavová 2002, vlastní výzkum, 2006

Poznámky: červeně jsou označeny hodnoty v mnou sledovaném území a hodnoty, které se jim nejvíce přibližují

** započítávám i vyšší odborné vzdělání*

*** v regionu Písek objekt vzdálen do 30 min od bydliště (zvoleny jiné vzdálenostní intervaly)*

Dá se říct, že Písecko nevykazuje žádné extrémní hodnoty, které by vyčnívaly ve škále výsledků ostatních zkoumaných oblastí, patří ale mezi jednu z nejmladších. Je však nezbytné upozornit na možnost částečné změny ve výsledcích některých ukazatelů vzhledem k časovému posunu mezi jednotlivými šetřeními. Například od roku 1991, kdy začal první průzkum ve středních Čechách se pravděpodobně zvýšila průměrná zastavěná plocha obzvláště u nových objektů.

Dalším ukazatelem, ve kterém bude časový rozdíl mít velký vliv, je procento vlastníků v postproduktivním věku. Předpokládám, že u většiny sledovaných oblastí by toto číslo dnes bylo vyšší.

Oproti očekávání se neprokázala výraznější shoda v ukazatelích druhého bydlení mezi okresem Písek a Strakonice. Tento fakt je zajímavý díky přímému sousedství obou okresů, jejich podobnému vývoji, podobným fyzickogeografickým podmínkám, vzdálenosti od Prahy jako hlavního centra šíření zájmu o druhé bydlení a poměrně velké zdrojové oblasti majitelů hlavně u chalup. Pokud pominu průměrný počet rodin, který je shodný v deseti oblastech výzkumu, je si Strakonicko s Píseckem blízké pouze v průměrném roce počátku rekreačního využívání objektů. Velmi výrazně se tyto dvě oblasti liší hlavně v možnosti budoucího využití objektu k trvalému bydlení (to může být částečně zkresleno čtyřletým rozdílem v době průzkumu a také faktem, že v mém šetření je zastoupení chalupářů a chatařů v poměru 50 : 50, zatímco u Bělohlavové (2002) je tento poměr 43 : 57, rozdíl poměrů však není tak zásadní, aby způsobil tak vysokou odlišnost jmenovaného ukazatele).

Pouze v jednom ukazateli se s Píseckem shodují Střední Čechy, Vsetínsko, Beskydy, Jičínsko, Kokořínsko, Plzeňsko a Brněnsko. Střední Čechy, Kokořínsko, Brněnsko a Plzeňsko jsou přímé rekreační oblasti největších měst, je tu tedy velmi vysoká hustota objektů a velmi vysoký podíl chat. Vsetínsko a Beskydy jsou z velké části chráněnou krajinnou oblastí a je tu vyšší podíl chalup na větších pozemcích.

Poměrně překvapující je největší podobnost s oblastí Chrudimska, a to v průměrné zastavěné ploše objektu, průměrném počtu lůžek a také v procentuálním zastoupení vlastníků uvažujících o změně funkce na trvalé bydlení (podobnost v těchto sledovaných jevech je o to více pozoruhodná, uvážíme-li, že výzkum zde probíhal zejména v okolí přehrady Seč, ale výsledky se více podobají samotnému mikroregionu Písek než okolí Orlické přehrady). Chrudimská oblast je rekreačním zázemím hlavně pro město Pardubice. Je zde ale výrazně vyšší hustota objektů druhého bydlení na 1 km^2 (Chrudimsko 7–11,9 ODB/km^2, Písecko 3–4,9 ODB/km^2) a téměř padesátiprocentní podíl majitelů v poproduktivním věku. I zde je však díky Sečské přehradě výrazná dominance letní rekreace (Vágner, Fialová 2004).

Z hlediska věkových charakteristik je nejpodobnější oblast Ústecka, kde je stejný průměrný rok začátku využívání objektu a tedy logicky i podobné věkové

profily vlastníků. Jinak je to oblast se silnou dominancí chat (98 %), od čehož se odráží ostatní charakteristiky, jako velmi nízké úvahy o změně na trvalé bydlení nebo malá zastavěná plocha.

Jeseníky jsou Písecku nejpodobnější dojížďkovou vzdáleností a vzdělanostní strukturou majitelů. Zdejšími rekreanty jsou jak lidé z malých měst, tak i obyvatelé Ostravy, Olomouce a Prahy, kteří výrazně zvyšují podíl majitelů s vyšším dosaženým vzděláním (Vágner, Fialová 2004). Velkým překvapením je, že tyto dvě oblasti, i přes zásadní rozdíly ve fyzickogeografických a historických podmínkách, se nijak zásadním způsobem neliší ani v ostatních sledovaných indikátorech.

Tab. 11: Vybrané ukazatele v mnou sledovaných mikroregionech, 1. část

Mikroregion	Počet respondentů	K trvalému bydlení (%)	Odmítá komerční využití (%)	Průměrná zastavěná plocha (m^2)	Průměrný počet lůžek	Průměrný počet rodin
Písek	100	24	83	64	5,4	1,9
Orlík	100	22	91	65	5,9	2

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2006

Tab. 12: Vybrané ukazatele v mnou sledovaných mikroregionech, 2. část

Mikroregion	Průměrný počet osob	Objekt do 30 km od bydliště (%)	Vlastníci v postproduktivním věku (%)	Průměrný rok počátku rekreačního využívání	Vzdělání středoškolské s maturitou a vysokoškolské * (%)
Písek	5,8	61	36	1981	68
Orlík	5,7	19	38	1982,5	76

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2006
*Poznámky: * započítávám i vyšší odborné vzdělání*

Pokud okres Písek opět rozdělím na dva mikroregiony, podobnost s některými oblastmi se změní (viz tabulky 11 a 12). Mikroregion Písek je opět nejpodobnější Chrudimsku, v průměrném počtu rodin a lůžek se nejvíce shoduje s Plzeňskem, v průměrném počtu osob na jeden objekt a v procentu vlastníků v postproduktivním věku je nejblíže Prostějovsku (v těchto ukazatelích se shoduje i s mikroregionem Orlík).

Samostatný mikroregion Orlík již nabývá hodnot typických pro jižní Čechy. Zde se naplňuje očekávání největší analogie se strakonickou výzkumnou oblastí. Častější shoda než před rozdělením píseckého okresu na dvě výzkumné části panuje i s okolím Třeboně.

7 ZÁVĚR

Tato práce byla tvořena tak, aby její výsledky byly srovnatelné s podobnými projekty vypracovávanými na KSGRR PřF UK od začátku 90. let 20. století. Byla v ní tedy použita identická metodika a dotazník upravený v souladu s některými změnami, které proběhly ve společnosti a s přihlédnutím k závěrům předchozích výzkumů. Provedené šetření potvrdilo i vyvrátilo mé úvodní hypotézy, nastolilo však i nové otázky, kterým by mohly být věnovány další práce ve sledovaném území.

Výsledky hypotéz:

Po roce 1989 bylo nově zakoupeno jen minimum objektů DB, většina nových majitelů jej získala dědictvím, darem nebo v restituci.

- tato hypotéza se ukázala jako mylná, neboť dotazníkové šetření odhalilo množství objektů nově zakoupených i po roce 2000. V tomto případě se může jednat o příklad hierarchické difúze, kdy zatímco v blízkém okolí Prahy již zájem o získání objektu individuální rekreace je minimální, na Písecku tato snaha ještě přetrvává, k čemuž výrazně přispívá i poměrně příjemné prostředí s menší koncentrací chat než v exponovaných příměstských oblastech hlavního města. Pokud by hypotéza byla zaměřena na *výstavbu* místo *zakoupení*, mohla by její pravdivost být potvrzena. Na Písecku probíhá nová výstavba chat či rekreačních domků jen minimálně, hlavně díky stavebním uzávěrám v lákavých oblastech v okolí přehradní nádrže Orlík.

Vzhledem k ustávajícímu zájmu o DB bude vysoká ochota k prodeji objektu

- i tato hypotéza byla šetřením vyvrácena. V tomto ohledu se Písecko neodlišuje od ostatních jihočeských zkoumaných oblastí, jež všechny vykazují velmi nízkou ochotu k prodeji. V souvislosti s předcházející

hypotézou je však nutné dodat, že hlavní nepřesností tohoto tvrzení je domněnka o *ustávajícím zájmu o DB*, která byla brána jako základ.

Snaha o komerční využití objektu je patrnější u vlastníků chat (a to hlavně v okolí přehrady Orlík) než u chalupářů, přesto se bude jednat jen o malý počet.

- tato hypotéza vyšla z předpokladu, že chalupáři mají bližší vztah k objektu než chataři, hlavně díky tomu, že v těchto objektech často žili jejich rodiče, oni sami tam vyrůstali, a že chalupa často obestavěným okolím poskytuje větší pocit soukromí. Další předpoklad byl, že v místě větší poptávky, kterým by mělo být okolí přehrady, je i větší nabídka. O to zásadnějším překvapením je, že nejvíce majitelů ochotných k pronájmu objektu je z řad chalupářů v blízkém okolí města Písek. I tak je ale počet těchto osob velmi nízký. V oblastech, kde tato forma komerčního využití objektu byla vyzkoušena se mnoho lidí setkalo s nepříjemnou zkušeností, okolní majitelé tak byli od podobných aktivit často odrazeni. Ale i v místech, kde nikdo s těmito problémy nebyl konfrontován je většinou pronájem brán jako jakýsi zásah do intimity objektu a narušení osobního vztahu, který mnoho vlastníků k objektu pociťuje. Tato hypotéza je tedy potvrzena jen z části.

V souvislosti se stále vzrůstající cenou a nájmy bytů, je hlavně mezi chalupáři vysoký podíl osob, uvažujících o změně DB na trvalé bydliště.

- v celostátním kontextu patří Písecko, pokud uvažujeme chataře i chalupáře, v úvahách o trvalém bydlení k průměrným okresům. Většina chatových oblastí v tomto území byla koncipována pouze pro letní rekreaci u přehrady nebo kolem řek, má tedy zejména v zimě pro trvalé obývání krajně nepříznivé podmínky – špatně přístupná příjezdová cesta, chlad od blízké vodní plochy,... Pokud však vyčleníme pouze chalupáře, více než 1/3 předpokládá v budoucnu trvale bydlet v současném objektu DB. Tuto hypotézu tedy mohu brát jako potvrzenou.

Velký podíl majitelů má trvalé bydliště v Praze, ostatní mají časovou dojezdovou vzdálenost většinou do 30 minut.

- tato hypotéza byla skutečností potvrzena. Nejvíce majitelů druhého bydlení na Písecku má trvalé bydliště v Praze, druhý největší počet je z Písku. Mnoho vlastníků zejména orlických objektů je z Příbrami, na pravém břehu Vltavy se rekreují obyvatelé Milevska a Tábora (všechna tři města do 30 km). Malý podíl rekreantů z Českých Budějovic je překvapením, odpovídá však této hypotéze.

Ve skupině obcí mikroregionu Orlík, je větší podíl majitelů, kteří mají trvalé bydliště více vzdálené než vlastníci objektů v obcích mikroregionu Písek.

- i tato hypotéza se potvrdila. V píseckém mikroregionu je převaha osob bydlících přímo v Písku a v blízkém okolí. Kolem Orlické přehrady je více než nadpoloviční většina majitelů z Prahy, zatímco z Písku je jich jen velmi málo. Nesourodost v tomto jevu je velmi důležitá, protože způsobila rozdílnost výsledků mnoha dalších ukazatelů.

Výsledky mnou zjištěné se budou nejvíce shodovat s výsledky šetření v sousedním okrese Strakonice – modelový mikroregion Dolní tok Volyňky.

- předpoklad podobných výsledků s nejbližším územím se ukázal jako mylný. Je to velmi překvapivé, protože obě oblasti, jak Písecko, tak Strakonicko, mají značně podobné fyzickogeografické podmínky, stejnou vzdálenost od Prahy jakožto největšího zdroje rekreantů, podobnou historii a i stejný průměrný rok zisku objektu DB. Přesto se Písecko v mnoha ukazatelích podstatně více podobá spíše tak vzdáleným oblastem jako je Prostějovsko či Chrudimsko. Podobnost s ostatními sledovanými oblastmi na území jižních Čech má snad pouze po vyčlenění samotný mikroregion Orlík.

Tato práce je pouze základním průzkumem v písecké regionu, přesto doufám, že přispěla k lepšímu poznání prostorové diferenciace jevů spojených s problematikou druhého bydlení a snad i vystihla jejich charakter. Díky použití jen mírně obměněného standardizovaného dotazníku jsou získaná data kompatibilní s ostatními sledovanými oblastmi, a proto také nadále využitelná pro srovnání v budoucích šetřeních. Chci však dodat, že pro odlehčení atmosféry mezi tazatelem a dotazovaným při přímém šetření v terénu doporučuji vynechat otázky, týkající se finančních údajů (např. odhad komerční hodnoty ODB). V některých případech může být problematický i dotaz na četnost návštěv chaty či chalupy, protože mnoho majitelů má již zkušenost s krádeží v objektu. Takovéto dotazy mohou odpovídající znejistět tak, že ztrácí v průzkum důvěru a anketu nedokončí.

Jako zajímavý výzkum v budoucnu vidím sledování změn v horizontu zhruba deseti let, v době, kdy již pravděpodobně bude dokončena první generační výměna majitelů. Vzhledem k tomu, že nejvíce osob uvažujících o změně na trvalé bydlení v době průzkumu bylo ve věku kolem padesáti let, bude pravděpodobně období jejich odchodu do důchodu obdobím mnoha zásadních změn.

Dalším zajímavým projektem by mohlo být sledování kempů, které se nachází v této oblasti. Nabízí se srovnání kempujících osob a chatařů v blízkosti – jejich demografického a sociálního profilu, pohledu na okolí, na problémy oblasti, na mezery v infrastruktuře, dopady těchto aktivit na okolí a mnoho jiného.

V oblasti jsou i příležitosti pro vázaný cestovní ruch a rekreaci v podobě velkých rekreačních objektů různých soukromých i státních společností. Jejich problematika je dosud jen málo prozkoumaná, proto by výzkum zaměřený tímto směrem a případné srovnání s druhým bydlením mohl přinést mnoho poutavých poznatků.

LITERATURA

KNIŽNÍ PUBLIKACE

BĚLOHLAVOVÁ, J. (2002): Rozvoj cestovního ruchu na Strakonicku se zaměřením na druhé bydlení. Magisterská práce. KSGRR PřF UK Praha 106 s.

BIČÍK, I. (1998): Druhé bydlení v zázemí Prahy. In: Geografické rozhledy, 5, 1997–1998, s.145–146

BIČÍK, I. a kol. (2001): Druhé bydlení v Česku. KSGRR PřF UK, Praha, 167 s.

ČECH, J. (1998): Malá encyklopedie cestovního ruchu. IDEA SERVIS, Praha, 130 s.

DOHNAL, V. a kol. (1985): Rajonizace cestovního ruchu v ČSR. Merkur, Praha, 167 s.

DOMALEWSKI, P. (2003): Cestovní ruch druhé bydlení na Plzeňsku. Magisterská práce. KSGRR PřF UK Praha, 96 s.

FIALOVÁ, D. (1992): Současný stav a perspektivy rekreačních lokalit v těsném zázemí Prahy. Diplomová práce. PřF UK Praha, 70 s.

FIALOVÁ, D. (2000a): Druhé bydlení – nedílná součást našeho venkova. In: Geografické rozhledy, 4, 1999–2000, s. 92–93

FIALOVÁ, D. (2000b): Transformace druhého bydlení (v zázemí Prahy). Disertační práce. KSGRR PřF UK Praha, 136 s.

FIALOVÁ, D. (2001): Informační základna o územním rozložení objektů individuální rekreace v Česku. In: Bičík a kol.: Druhé bydlení v Česku. KSGRR PřF UK Praha, s. 19–24

GARDAVSKÝ, V. (1968): Rekreační zázemí Prahy. Kandidátská disertační práce. KERG PřF UK Praha, 91 s.

GARDAVSKÝ, V. (1975): Rekreační nároky městských obyvatel (na příkladu Chomutova, Litoměřic, Duchova). In: Dílčí závěrečné zprávy k úkolu „Regionální klasifikace geosféry" – dílčí úkol II-5-1/10 „Problematika perspektivního vývoje sociálně – geografické regionální struktury ve středních a severních Čechách", KERG PřF UK Praha, 21 s.

GARTNER, W., Lima, D. (2000): Trends in Outdoor Recreation, Leisure and Tourism. CAB International, Oxon, 458 s.

HALL, C. M., MÜLLER, D. K. (2004): Tourism, Mobility and Second Homes. Aspects of Tourism. 15 Channel View Publications, 304 s.

HAŠKOVÁ L. (1961): Vltavská kaskáda. Státní nakladatelství politické literatury, Praha. 152s.

HAŠKOVÁ, L. (1963): Sbohem, stará řeko. Státní nakladatelství politické literatury. Praha, 94 s.

HOLEČEK, M., MARIOT, P., STŘÍDA, M. (1999): Zeměpis cestovního ruchu. ČGS, Praha, 99 s.

HRALA, V. (1997): Geografie cestovního ruchu. IDEA SERVIS, Praha, 168 s.

HURIKÁN, B. (1990): Dějiny trampingu. Novinář, Praha, 253 s.

CHLUM, A. (1961): Vodohospodářská výstavba na Vltavě. Ředitelství vodohospodářského rozvoje. Praha. 120 s.

JAKEŠ-KAYMAN, K. (1992): Woodcraft, skauting a 90 let českého trampingu 1922–1992. Nepublikováno.

JOHNSTON, R. J. (ed.) (2000): The Dictionary of Human Geography. Blackwell Publisher Ltd., Oxford, 958 s.

KOWALCZYK, A. (1994): Geograficzno-spoleczne problemy zjawiska „drugich domow". Uniwersytet Warszawski, Warszawa, 179 s.

KUCHAŘOVÁ, Z. (1984): Rekreační zázemí hl. města Prahy. Diplomová práce. KERG PřF UK Praha, 65 s.

LIBROVÁ, H. (1975): Dva typy druhého bydlení v ČSR. In: Sborník prací Filosofické fakulty Brněnské univerzity, roč. 1975, G 19, s. 53–63

LUDVÍK, M. (1984): Turistický průvodce Střední Povltaví. Olympia. Praha. 313 s.

MARIOT, P. (1983): Geografie cestovního ruchu. VEDA, Bratislava, 252 s.

MAŘÍKOVÁ, H. (1996): Velký sociologický slovník.Univerzita Karlova. Karolinum, Praha, 1627 s.

PÁSKOVÁ, M., ZELENKA, J. (2002): Cestovní ruch – výkladový slovník, MMR, Praha, 448 s.

PECHA, L. (1999): Woodcraft: lesní moudrost a lesní bratrstvo. Votobia, Olomouc, 342 s.

PŘIBIL, F. (1962): Vodní dílo Orlík. STN, Praha, 34 s.

SIMONÍKOVÁ, H. (1998):Rekreace v zázemí Prahy (Na příkladu využití objektů individuální rekreace obcí Jíloviště, Klínec a Trnová). Magisterská práce. KSGRR PřF UK Praha, 90 s.

STEINBACH, J. (1991): Neue Tendenzen im Tourismus: Wandeln sich Urlaubsziele und Urlaubsaktivitäten?. GEOBUCH – Verlag, München, 81 s.

ŠTĚPÁNEK, V., KOPAČKA, L., ŠÍP, J.(2001): Geografie cestovního ruchu. Karolinum, Praha, 228 s.

URBAN, L. (2007). Transformace druhého bydlení na Jihlavsku. Magisterská práce. KSGRR PřF UK Praha, 109 s.

VÁGNER, J. (1994): Současný stav a perspektivy rekreace na Broumovsku (se zaměřením na individuální krátkodobou rekreaci a region Hostomicko). Magisterská práce. PřF UK Praha, 96 s.

VÁGNER, J. (1999): Geografické aspekty druhého bydlení v české republice. Disertační práce. KSGRR PřF UK Praha, 201 s.

VÁGNER, J. (2001): Vývoj druhého bydlení v Česku. In: Bičík a kol.: Druhé bydlení v Česku. KSGRR PřF UK Praha, s. 42 - 54

VÁGNER, J., FIALOVÁ, D. (2004): Regionální diferenciace druhého bydlení v Česku. KSGRR PřF UK Praha, 286 s.

VOREL, J. (2002): Vývoj a současný stav druhého bydlení na území okresu Jičín. Diplomová práce. UP, PřF, KG Olomouc, 98 s.

VOTOČEK, L. (1999): Typologie sídel s rekreační funkcí v zázemí Prahy. Magisterská práce. KSGRR PřF UK Praha, 70. s

VYSTOUPIL, J. a kol. (2006): Atlas cestovního ruchu České republiky. MMR Praha, 158 s.

WAIC, M., KÖSSL, J. (1992): Český tramping 1918 – 1945. Práh, Ruch, Praha, Liberec, 114 s.

WOKOUN, R., VYSTOUPIL, J. (1987): Geografie cestovního ruchu a rekreace I. Fakulta přírodovědecká, Univerzita J. E. Purkyně, Brno, 250 s.

OSTATNÍ PRAMENY

Almanach 750 let města Písku (1993), TINA, Vimperk, 288 s.

Autoatlas Česko 1:200 000 (2003), SHOCart, spol. s. r.o., Vizovice, 95 s.

Koncepcia a tvorba sféry zotavenia a rekreácie obyvateľov miest 1. časť (1989), Dom techniky ČSVTS Banská Bystrica, 180 s.

Koncepcia a tvorba sféry zotavenia a rekreácie obyvateľov miest 2. časť (1989), Dom techniky ČSVTS Banská Bystrica, 324 s.

Písecko, Zvíkov, Orlík nad Vltavou 1 : 50 000 (2003). SHOCart spol. s. r. o., Vizovice

Sčítání lidu, domů a bytů 1970: Kraj jihočeský: okres Písek (1974): Okresní oddělení Českého statistického úřadu v Písku, Písek, 128 s.

Sčítání lidu, domů a bytů 1991: okres Písek (1992): Okresní statistická správa v Písku, Písek, 159 s.

Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001 – základní informace o obcích: okres Písek (2003): ČSÚ, Praha, 321 s.

Statistický lexikon 1992 (1992), Český statistický úřad, Praha

Statistický lexikon obcí České republiky 2005 (2005), Český statistický úřad, Praha, 1358 s.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Internetové stránky Českého statistického úřadu..... www.czso.cz

http://www.czso.cz/kraje/cb/publika/13311702/1/2/3/grafy/311702m1.gif - staženo 12. 12. 2006

http://vdb.czso.cz/vdbtab - vyhledávání informací o jednotlivých obcích – staženo 5. 12. 2006

Města o obce online, úřední deska a weby měst a obcí..... www.mesta.obce.cz

http://www.mesta.obce.cz/obce_orp.asp?zujorp=549240 - vyhledávání informací o jednotlivých obcích – staženo 4. 12. 2006

Informace o jízdních řádech..... www.idos.cz

http://www.idos.cz/connform.asp?tt=J&cl=C – jízdní řády autobusové dopravy – staženo 15. 4. 2007

http://www.idos.cz/connform.asp?tt=a&cl=C – jízdní řády vlakové dopravy - staženo 15. 4. 2007

Mapový server..... www.mapy.cz

http://www.mapy.cz/centerX - základní a odvozené mapy různých měřítek – staženo 7. 8. 2007

Oficiální stránky města Písku..... www.mesto-pisek.cz

http://www.mesto-pisek.cz/mesto-a-okoli/dejiny-mesta/dejiny-mesta.html - historie města a okolí – staženo 18. 2. 2007

http://www.mesto-pisek.cz/mesto-a-okoli/pamatky/pamatky-mesta.html - památky města Písek – staženo 18. 2. 2007

Informační systém cestovního ruchu města Písek..... www.icpisek.cz

http://www.icpisek.cz/apps/cz/katalog.xsp?node=M%C4%9Bsta,%20obce - katalog měst a obcí – 13. 12. 2006

PŘÍLOHY

Příloha 1: Dotazník pro šetření v terénu

Dotazník pro majitele rekreačního objektu

ÚDAJE O OBJEKTU

1. Lokalita

obec/část obce 1
č. p. 2
č. bytu 3

2. Kdo je vlastník objektu:

dotazovaný 1
manžel(ka) 2
děti 3
rodiče 4
obec 5
ostatní 6

4

3. Způsob získání objektu:

koupě 1
pronajmutí 2
ostatní 3

5

4. Od kterého roku je objekt využíván: 6

5. Obytná plocha : 7

6. Počet obyvatelných místností: 8

7. Počet stálých lůžek: 9

8. Kolik rodin objekt využívá: 10

kolik je to osob: 11

z toho dětí do 15 let: 12

9. Po jakou dobu v roce je byt využíván:

a) méně jak jeden víkend v měsíci 1
zhruba jeden víkend v měsíci 2
zhruba dva víkendy v měsíci 3

13

b) celou letní sezónu 1
celou zimní sezónu 2
obě sezóny 3

14

10. Jak hodláte byt využívat v budoucnu:

k trvalému bydlení 1
k rekreaci 2
k pronajímání 3
k jiným účelům 4
nevím 5

15

11. Nutné podmínky k trvalému bydlení:

stavební úpravy stávajícího stavu 1
pracovní příležitosti 2
lepší dopravní spojení 3
lepší zásobování a služby 4
dobré komunikace 5
jiné 6
nejsem ochoten zde trvale bydlet 7

16

12. Jak si ceníte Vašeho objektu:

do 1 mil. Kč 1
od 1 mil do 1,25 mil. Kč 2
od 1,25 mil do 1,5 mil. Kč 3
od 1,5 mil do 1,75 mil. Kč 4
od 1,75 mil do 2 mil. Kč 5
více než 2 mil. 6

☐ 17

13. Za jakých podmínek byste byl(a) ochoten(a) byt pronajmout k rekreačnímu využití v sezóně:

za žádných podmínek 1
dočasnou výměnu za objekt v jiné lokalitě 2
za úplatu v Kč 3
jiné 4

☐ 18

14. Za jakých podmínek byste byl ochoten byt prodat:

za žádných podmínek 1
za výměnu za objekt v jiné lokalitě 2
za úplatu v Kč 3
jiné 4

☐ 19

15. Objekt máte vzdálen od svého bydliště:

do 20 km 1
od 20 do 50 km 2
od 50 do 75 km 3
od 75 do 100 km 4
od 100 do 150 km 5
od 150 do 200 km 6
nad 200 km 7

☐ 20

16. Čas potřebný na dopravu:

do 30 minut 1
od 30 do 60 minut 2
od 60 do 90 minut 3
od 90 do 120 minut 4
od 120 do 150 minut 5
nad 150 minut 6

☐ 21

17. Trávíte v lokalitě čas touto aktivitou? (1-ano; 2-příležitostně; 3-ne)

turistika ..... ☐ 22
pobyt u vody a koupání ..... ☐ 23
setkání s rodinou a přáteli ..... ☐ 24
sport a hry ..... ☐ 25
zahrádkaření ..... ☐ 26
cyklistika ..... ☐ 27
hry s dětmi ..... ☐ 28
odpočinek ..... ☐ 29

18. Kolik asi roků již toto místo navštěvujete: ☐ 30

19. Znáte se s Vašimi sousedy:

vůbec 1
pouze od vidění 2
poměrně dobře 3
ano hodně 4

☐ 31

20. Jak se Vám líbí okolí vašeho objektu:

velmi se mi líbí 1
spokojen 2
částečně spokojen 3
připadá mi špatné 4
velmi špatné 5
na okolí mi nezáleží 6

☐ 32

21. Jaké zařízení v blízkosti objektu nejvíce postrádáte:

žádné 1
obchod 2
kulturní zařízení 3
zdravotní zařízení 4
parkoviště 5
koupaliště 6
sportovní hřiště 7
hřiště pro děti 8
jiné 9

☐ 33

22. Vyskytují se v oblasti problémy, které Vám vadí a přímo se Vás dotýkají? (hluk, špatné příjezdové cesty, špatné spojení, vysoké ceny, přelidněnost...):

.....
.....
.....
.....
.....
.....

23. Která místa v nejbližším okolí (v pořadní 1-5) jste nejčastěji navštívil v roce 2005:

1: .....
2: .....
3: .....
4: .....
5: .....

24. Která místa jste v roce 2005 navštívil mimo nejbližší okolí Vašeho bytu:

	místo	okres	země
na dobu cca: 1 víkendu			
několika víkendů			
1 týdne			
2 a více týdnů			

☐ 34

ÚDAJE O BYDLIŠTI

25. Kde bydlíte: město .....
část města .....

☐ 35

26. V jakém bytě (domu) bydlíte:

státní byt 1
byt v domě soukromého majitele 2
byt v os. vlastnictví 3
podnikový byt 4
družstevní byt 5
vlastní rodinný domek 6
podnikový rodinný domek 7
ubytovna, hotel 8
jinde 9

☐ 36

27. Kolik má Váš byt obytných místností: ☐ 37

Kolik lidí v bytě trvale žije: ☐☐ 38
28. V bytě jaké kategorie žijete: ☐ 39

28. V bytě jaké kategorie žijete: ☐ 39

29. Jaké jsou Vaše bytové poměry:
- výborné 1
- vyhovující 2
- špatné 3
- nevyhovující 4

☐ 40

30. Jak se Vám líbí okolí trvalého bydliště:
- velmi se mi líbí 1
- spokojen 2
- částečně spokojen 3
- připadá mi špatné 4
- velmi špatné 5
- na okolí mi nezáleží 6

☐ 41

31. Prostředí Vašeho bydliště můžete charakterizovat jako:
- typické městské sídliště 1
- rušná městská ulice 2
- tišší postraní městská ulice 3
- vilová čtvrť nebo u parku, velké zahrady apod 4
- blízko továren, skladů, dolů, nádraží, dálnice 5
- typická venkovská zástavba 6
- stranou souvislé městské nebo venkovské zástavby (o samotě) 7

☐ 42

32. Jaké je Vaše ukončené vzdělání:
- základní 1
- vyučení 2
- střední bez maturity 3
- střední s maturitou 4
- vyšší odborné 5
- vysokoškolské 6

☐ 43

33. Jste:
- studující 1
- zaměstnanec 2
- soukromý podnikatel 3
- nezaměstnaný 4
- důchodce 5

☐ 44

34. Kolik členů má Vaše domácnost: ☐ 45
Z toho dětí do 15 roků: ☐ 46

35. Vaše pohlaví: mužské 1
ženské 2

☐ 47

36. Váš věk:
- od 15 do 20 let 1
- od 21 do 30 let 2
- od 31 do 40 let 3
- od 41 do 50 let 4
- od 51 do 60 let 5
- od 61 do 70 let 6
- nad 71 let 7

☐ 48

37. Váš stav:
- svobodný(á) 1
- ženatý, vdaná 2
- rozvedený(á) 3
- ovdovělý(á) 4

☐ 49

Příloha 2: Otázky pro zástupce obcí

1. Ze kterých místních částí se skládá Vaše obec?
2. Ve kterých místech katastru(ů) Vaší obce se nachází chatové oblasti?
3. Kolik chat, rekreačních domků a chalup se nachází ve Vaší obci?
4. Ze kterého roku jsou nejstarší chaty a kde na území Vaší obce?
5. Máte pro Vaši obec vypracovaný rozvojový plán či urbanistickou studii a pokud ano, je v ní počítáno s další výstavbou rekreačních objektů?
6. Co brání výstavbě nových rekreačních objektů?
7. Je o stavbu chat a rekreačních domků ve Vaší obce zájem ze strany veřejnosti?
8. V kolika případech se od roku 1989 (1990) změnila funkce objektů z trvalého bydliště na rekreaci a opačným směrem?
9. Setkáváte se ve spojitosti s druhým bydlením a jeho aktéry s nějakými problémy?

+ v závěru požádat o seznam popisných čísel staveb využívaných jako rekreační chalupa

Zdroj: www.czso.cz

Příloha 3: Podíl objektů druhého bydlení na počtu domů celkem, okres Písek, 2005

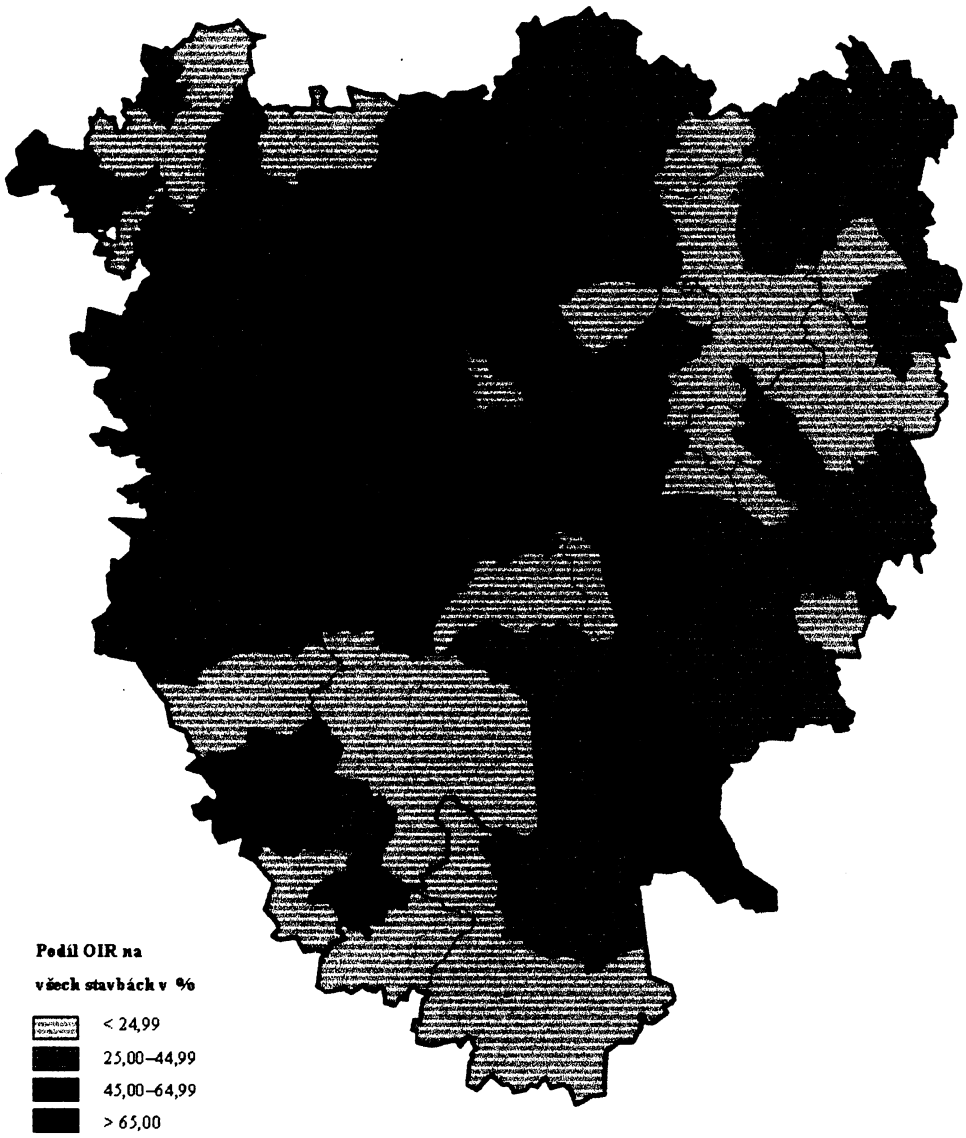

Zdroj: Statistický lexikon obcí české republiky 2005

Fotografická příloha:

Foto 1: Chalupa se zachovaným vzhledem selského stavení – Tukleky (Oslov)

Vyfotografovala: autorka, 2007

Foto 2: Rekreační chalupa, která původně sloužila jako hospoda – Vrcovice

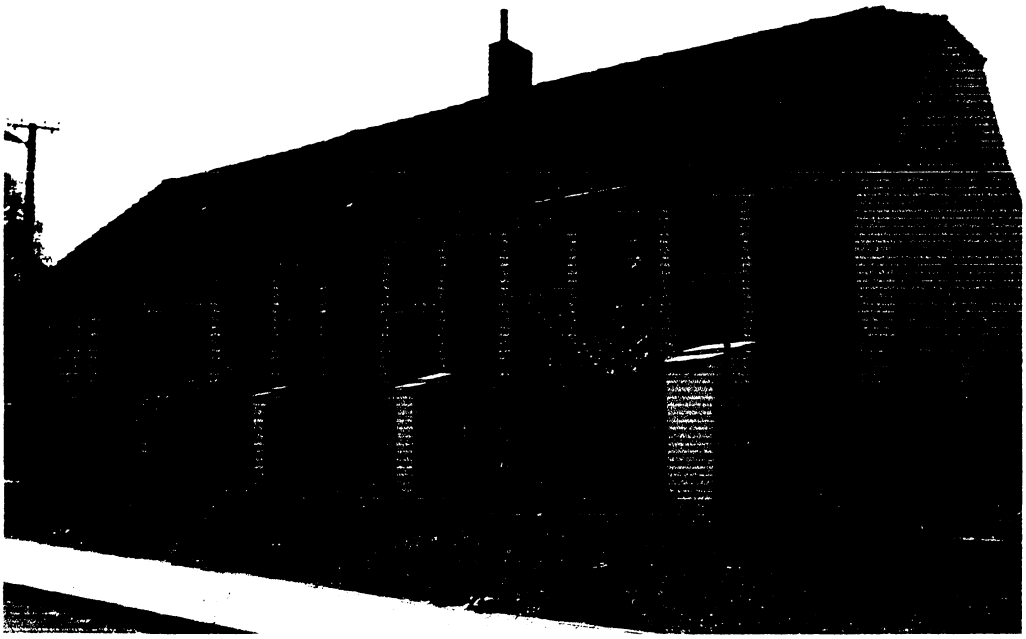

Vyfotografovala: autorka, 2007

Foto 3: Příklad chaty postavené ve strmém svahu kvůli ochraně zemědělské půdy - Topělec (Čížová)

Vyfotografovala: autorka, 2007

Foto 4: Příklad necitlivé chatové architektury – chatová oblast Vojníkov

Vyfotografovala: autorka, 2007

Foto 5: Pohled na část chatové oblasti Topělec, patřící k obci Čížová, z pravého břehu řeky Otavy, kde je již chatová oblast Vrcovice

Vyfotografovala: autorka, 2007

Foto 6: Jedna z mála rekreačních chat vystavěných po roce 2000 – chatová oblast Vrcovice

Vyfotografovala: autorka, 2007

Foto 7: Jedna z mála chalup, sloužících k pronájmu, nejčastěji nizozemské klientele – Putim

Vyfotografovala: autorka, 2007